

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guida per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

~~L. N. 217.~~
Pers 256

B. P. 43. a.

40
L. P. 1
2. 13. 256

Bibl. Glott. univ.
L. II. (p. III. Sect. II.
Ling. Perf. It.
Pg. 804.

تعليم طوطي زبان فارسي

GRAMMATICA LINGVAE PERSICAE

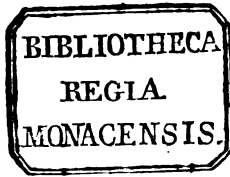
ACCEDUNT
DIALOGI, HISTORIAE, SENTENTIAE,
ET
NARRATIONES PERSICAE.

OPERA ET STUDIO
FRANCISCI DE DOMBAY.

VINDOBONAE.

APUD ALBERTUM CAMESINAM.

1804.

زنبور درشت و بي مروترا کوي
باري چو عسل نبي دهني نيش مزن
*Asperae, et inurbanae dicas api,
cum mel non das, saltem ne pungas.*

ILLUSTRISSIMO. COMITI
GEORGIO. FESTETICS. DE. TOLNA
PROPAGATORI. AGRORUM. LOCUPLETATORI. CIVIUM

QUOD. SCHOLAM. AGRICOLATIONIS

KESZTHELINI. IN. PANNONIA

APERTAM. SUA. IMPENSA

INSTRUMENTO. RUSTICO. ORNANDAM. CURAVERIT

ATQUE

LL. OO. ARTIUMQUE. BONARUM

STUDIA. IN. POPULARIUM. COMMODA. AUCTA

PROMOVERIT. OMNI. LIBERALITATE

INDULGENTISSIMO. PATRONO

HOCCE. OPUSCULUM

FRANCISCUS. DE. DOMBAY

PUBLICE. DEDICAT

MDCCCIV

LECTORI PHILOPERSAE.

Diversas equidem idiomatis persici grammaticas extare, nemo non novit: sunt, quae jam pluribus abhinc annis, quaeque recentioribus temporibus in lucem publicam prodire; in his quaedam jam rarae adeo sunt, ut reperiri hoc aevo haud queant, quaedam insuper extensae admodum, atque infinitis quoque regulis refertae, ita, ut sua prolixitate tyronem a venustissimae linguae studio penitus deterreant, aliae denique concisae nimium, ut penuria sua ciere potius sitim, quam restinguere videri possint.

Ego itaque, ut mihi quidem videor, medium iter. carpere conatus, neque magna regularum copia tyro- nem obruere, neque brevitatem nimiam obscurum quid reddere elaboravi. Quamobrem ea omnia, quae in grammaticis institutionibus *Meninskii*, *a) Jonesii*, *b) Gravii*, *c) Ignatii a Jesu*, *d) Castelli*, *e) Angeli a S. Josepho*, *f) Podesta*, *g) Ludovici de Dieu*, *h) Vicy-*

-
- a) Institutiones linguae turcicae cum rudimentis parallelis linguarum arabicae, et persicae etc. Vindobonae. 1756. 4.*
- b) A Grammar of the persian language; London. 1771. 4.*
- c) Elementa linguae persicae, etc. 1649. 4.*
- d) Grammatica linguae pers. Romæ. 1661. 4.*
- e) Lexicon heptaglotton etc. Londini. 1669. Fol. max.*
- f) Gazophylacium linguae Persarum. Amstelodami. 1684. Fol.*
- g) Cursus grammaticalis Lingg. OO: Pars III. Persismus, et Arabismo Persismus. Viennae. 1691. 4.*
- h) Rudimenta ling. Persicae etc. Lugd. Batav. 1739. Hujus grammaticae posterior itidem extat editio, Patavii impressa. 4.*

ra, i) *Moises*, k) *Gladwin*, l) et celebris *Ferhengii Schuuri*, m) ac *Wehebii*, n) scitu digniora invenire integrum erat, in hanc isagogem congerere, quamque licuit, excerptas regulas exemplis illustrare studui.

Grammaticam excipiunt Dialogi, ex diversis auctoribus, vel editis, vel non editis, deprompti; o) hos Historiae, Sententiae, p) et Narrationes persicae q) sequun-

i) Brevis, clara, facilis, ac jucunda non solum arabicam linguam, sed etiam hodiernam persicam addiscendi methodus. Dublini.

1789. 4.

k) The persian Interpreter, Newcastle. 1792. 4.

l) The persian Moonschee; London. 1801. 4. max.

m) کتاب فرهنگ شعوري Fol.

n) کتاب تبیان نافع در ترجمه برهان قاطع

o) تحفة العشاق — The persian Moonschee. — Ury dialogi persico anglici. Oxonii. 1774. 4.

p) Musladini Sadi Rosarium politicum, de persico in latinum versum a Georgio Gentio. Amstelodami. CIOICLI. Fol.

q) Narrationes persicae, editae, ac latine conversae a Joh. Ury. Oxoni. 1771. 4.

tur, quas in meliorem usum tyronum, atque exercitii gratia adjicere placuit, ut eorum quilibet applicatas regulas, exemplis variis magis magisque dilucidatas, facilius comprehendere, ac memoriae infigere valeat.

Paucis hisce te volebam, Lector benevole, quare utere istis linguae persicae rudimentis, quae tibi pro humanitate tua, et in eruditas res omnes amore lubens, ac volens dedico, et consecro, meisque, qualibus demum cunque, literatis conatibus favere perge. Vale.

GRAMMATICA

LINGUAE PERSICAE.

Grammaticæ Persicæ capita constituimus octodecim: 1. De Literis Persarum. 2. De Nomine, Genere, et Numero. 3. De Casu. 4. De Comparativo, et Superlativo. 5. De Pronominibus. 6. De Verbo. 7. De Verbo Substantivo *Esse*. 8. De Conjugatione. 9. De Verbis irregularibus. 10. De Verbo Negativo, et Passivo. 11. De Specie Nominum. 12. De Figura Nominum. 13. De Numeralibus. 14. De Adverbiis, et Præpositionibus. 15. De Conjunctionibus, et Interjectionibus. 16. De Syntaxi Nominum. 17. De Syntaxi Verborum. 18. De Syntaxi Particularum.

Caput Primum.

De Literis Persarum.

Persæ, ex quo Mohammetismus invaluit, ab Arabibus, ut Religionem, ita etiam literas sumpserunt, eosdemque nexus, ac ductus characterum usurpant; habent igitur viginti octo literas sequentes:

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ع غ ف ک ل م ن و ه ی

Supposita jam aliqua Linguae Arabicæ cognitione, literarum pronunciationem, et valorem hic adferre supervacaneum duximus.

A

Præter has literas, quatuor sibi habent peculiare, ac proprias Persæ, nempe:

ب *bāj fārsī*, Be persicum, valet *p*. Latinorum, ut پاي *pāj*. Pes.

چ *gimi fārsī*, Dschim persicum, valet *tsch* Germanorum, ut چاش *tschāsch*, cumulus frumenti.

ژ *zāj fārsī*, Ze persicum, valet *z*, Gallorum, aut *sch* Germanorum lenius pronunciatum, ut ژاژ *schāsch*, Vaniloquium, tandem:

ک *kāfi fārsī*, kief persicum, quod ut *g* durum cum admixto, seu quasi adjuncto *i* profertur, e. g. گل *gūl*, rosa.

In Persicis literæ affines حروف تواخي *hurūfi tewāchī*, sunt; ب *be* cum و *waw*; ut آب *āb*, آو *āw*, aqua; تاب *tāb*, et تاو *tāw*, calor, potentia; ب *be* cum پ *pe*, ut بستوف *bestūk*, et پستوف *pestūk*, amphora; ب *be* cum ف *fe*, ut جاروب *giarūb*, et جاروف *giāruf*, scopæ; پ *pe* cum ف *fe*, ut پیل *pīl*, et فیل *fil*, elephas; پالیز *pālīz*, et فالیز *fālīz*, hortus; سپید *sipīd*, et سفید *sifīd*, albus; پ *pe* cum ک *kīaf*, ut پنچشک *pūnḡiūsḡ*, et کنچشک *kūnḡiūsḡ*, passer; ت *te* cum د *dal*; ut بت *būt*, et بد *būd*, idolum; د *dal* cum ن *zāl*, ut پدر *peder*, et پدر *pezer*, pater; ف *fe* cum و *waw*, et ب *be*, ut زفان *zūfān*, زوان *zūwān*, et زبان *zūbān*, lingua; س *sin* cum ش *sin*, ut فرسک *firisḡ*, et فشک *firisḡ* uva serotina; et sic modo hac, modo illa utuntur litera.

Præter has, Persæ etiam alias literas inter se permutare solent, quæ pariter aliquam affinitatem inter se habere videntur, ut:

ت *te* cum ط *thy*, ut تیهو *tihū*, et طیهو *thyhū*, perdix; تباهه *tebāhe*, et طباهه *thebāhe*, pulmentum acidum; نفت *neft*, naphtha.

چ *gim*, quod nonnunquam cum literis ت *te*, ز *ze*, ژ *je*, et ک *kīaf* permutatur, ut داراج *dārāḡ*, et دارات *dārāt*, pompa; ترجمان *terḡilūmān*, et ترجمان *terzemān*, interpres; اخشیج *achśīḡ*, et اخشیک *achśīk*, adversarius; لاجورد *lāḡiwerd*, et لاجورد *lājiwerd*, lapis lazuli, cyanus.

ج *dim* cum ژ *je*, ش *šin*, et ص *sad*, ut کج *keč*, et کج *keĵ*, curvus; کج *kāč*, et کج *kāj*, luscus; چاروب *ciārūb*, et شارب *šārūb*, scopæ; چین *čīn*, et صین *sīn*, Sinæ, regnum sinense: چنک *čenk*, et صنج *saŋġ*, instrumentum aliquod musicum.

خ *chy* cum ک *kief*, ut خان *chamān*, et کان *kemān*, Arcus.

ش *šin* cum س *sin*. ut مشک *misk*, et مسک *misk*, Moschus.

غ *ghain* cum خ *chy*, ut غلیواج *ghaliwāġ*, et خلیواج *chaliwāġ*, Milvus.

ف *kaf* cum ک *kiaf*, ut خناق *chunāk*, et خناک *chunāk*, Angina.

ک *kiaf* cum ق *q*, ut دانک *dānek*, et دانک *dānak*, sexta pars unius Miskal, et cujuscunque rei; کبان *kebān*, et کبان *kabbān* statera major publica; کهربا *kerūbā*, et کهربا *kahrūbā*, succinum, electrum.

گ *giaf* cum ج *ġim*, ut کوهر *gewher*, et جوهر *gewher*, gemma, margarita; پرگار *pergār*, et فرجار *ferġiār*, circinus.

م *mim* cum ن *nun*, ut خمبره *chumbere*, et خمبره *chunbere*, seria parva.

ه *he* cum ج *ġim*, ح *ha*, et ف *kaf*, ut بابونه *hābūne*, et بابونج *bābūneġ*, chamæmelum; بنفشه *benefše*, et بنفشه *benefšeġ*, viola; گناه *glūnāh*, et جناح *ġiūnāh*, crimen, peccatum; دله *dele*, et دلق *delak*, mustela foenaria; رمه *reme*, et رمق *remak*, grex.

Literæ ط *ṭ* ح *ḥ* ص *ṣ* ض *ḍ* ظ *ẓ* ع *ʿ* غ *ġ* in dictionibus vere persicis raro adhibentur, adeo ut, quæ harum literarum aliquam habereprehenduntur, arabicæ dictiones fere omnes sint habendæ. Vocabulum صد *sad*, centum, persicum est, etsi per ص *sad* scribatur, شصت *šast*, hamus, sic et paucula alia.

Quando litera خ *chy* sonum medium inter fatham, et zamman assumit, Persæ, ad indicandum hunc sonum, literas و *waw*, et ا *elif* post خ *chy* ponunt, ut خواستن *chāsten*, velle, petere; خواهر *chācher*, soror; خواب *chāb*, somnus, quasi *cho-āsten*, *cho-āher*, *cho-āb*; si vero sonum medium inter fatham, et kesram assumere debet, literas و *waw*, et ي *je* illi annectunt, ut خویش *chys*, ipse, propinquus, خويد *chyd*, frumentum virens, dissectum gramen, quasi: *cho-īs*, *cho-īd*.

Literæ ض *zad*, et ظ *zy* Persis eodem fere modo pronunciantur, nempe ambæ ut ز, latinorum, vel potius ut ز gallicum; e. g. رضوان *riḡwān*, beneplacitum; نظر *nazr*, intuitus.

Duplex est litera ه *he* apud Persas, nempe هائي أصلي *hāj āslī*, Je radicale, quod semper sonum suum proprium habet, et sicut *h* pronunciat, ut گمراه *gūmrāh*, devius, qui viam amisit; همراه *hemrāh* comes itineris; et هائي علامت *hāj ālāmet*, Je quiescens, sive otiosum, quod quidem scribitur, sed non pronunciat, sed post fatham antecedentem quiescit, ut گریه *girje*, fletus, بنده *bende*, servus.

Diversa quoque literæ ي *je* habent genera, ex quibus sequentia notatu digniora esse videntur; 1. ياي اضافت *jāj izāfet*, Je anxiosionis, ut پاشاي بغداد *Pasāi Baghdād*, Præfectus Bagdadensis. 2. ياي وحدت *jāi wahdet*, Je unitatis, ut گورکي *gūrki*, unus lupus. 3. ياي مصدر *jāi masdar*, Je substantivi, ut دوستي *dostī*, amicitia. 4. ياي نسبت *jāi nisbet*, Je relationis, ut اصفهاني *isfahānī*, Spahanensis; آتشي *āteši*, igneus. 5. ياي خطاب *jāi chytāb*, Je secundæ personæ, ut رسيدي *residī*, pervenisti, رسي *resī*, pervenis. 6. ياي حکایت *jāi hikājet*, Je narrationis, ut رسيدي *residī*, pervenit. 7. ياي تکبير *jāi tenkīr*, Je vagum, non determinatum, e. g. پادشاهي *pādīsāhi*, aliquis, quidam Rex.

Vocalium eadem est ratio, sicuti apud Arabes, notisque orthographicis utuntur Persæ quoque, excepta *Wesla*, quia *Elif* unionis non habent; Cum vocales per literas اوي producantur, nempe fatha per ا *Elif*; Zamma per و *waw*, et kesra per ي *je*, promiscue eadem passim corripuntur, abjectis literis اوي ut دهان *dehān*, et دهن *dehen*, os, oris; بودن *būden*, et بدن *būden*, esse; ديه *dih*, et ده *dih*, pagus.

Absentia Vocalium in libris manuscriptis magnam parit difficultatem, multæ enim dictiones consonantibus eadem, solis vocalibus diversæ, diversa significant, ut گل *gūl*, rosa, گل *gil*, lutum; کل *Kel*, porrigo; sic گشتن *gēsten*, fieri; کشتن *kīsten*, seminare; کشتن *kūsten*, occidere, interficere.

Persæ in dictionibus, quæ duas consequentes consonas vocalibus destitutas habent, solam secundam *giexma* notare solent, ut دست *dost*

dest, manus; شَرْمَسَار *šermsār*, pudibundus. *Medda* apud Persas etiam literæ *Elif* apponitur, valetque duplicem fatham, i. e. *ā* longum, ut آمدن *āmeden*, venire; ut contra quæcunque ab *Elif* incipientia carent *Medda*, efferuntur per fatham, sive *a* breve, vel *e*, ut اخگر *achker*, pruna ignis; اسب *esb*, equus.

Scripturæ genus apud Persas maxime usitatum est تعلیف *ta'lyk*, شکسته *sikeste*, et نسخی *neschy*; Tonus, sive productio syllabarum hic in penultima est.

Valorem characterum nostrorum quod attinet, quibus in hac Grammatica ad exprimendam pronunciationem literarum, aut lectionem vocum persicarum, usi sumus, sequentia sunt notanda:

ج *gim* ubique per *g* expressimus methodo Clar: Meninskii, valetque germanicum *dsch*.

چ *dim* per *é*, quod sicut *tsch* germanicum pronunciari debet.

خ *chy* per *ch*, in gutture formatum.

Literas د ن ض ظ *dal*, ز *zal*, ز *zad*, ز *zy*, per *z*, quod ut gallicum in dictione *zelé* efferendum est.

ژ *je* per *j*, quod ut *j* consonans, aut ut *g* ante *e*, vel *i* apud Gallos pronunciatur, ut in dictionibus *j'ai*, *Général*, *gît*.

ش *sin* per *s*, quod ut *sch* Germanorum sonat.

غ *ghain* per *gh*, ita ut simul cum *g* etiam *h* audiat.

ق *kaf* per *k*. — ک *kiaf* per *k*. — گ *gias* per *g*.

Caput Secundum.

De Nomine, Genere, et Numero.

Nomen, اسم *ism*, est duplex: substantivum ut: کتاب *kitāb*, liber, دوستی *dostī*, amicitia; vel adjectivum, ut: خوب *chūb*, pulcher, بزرگ *būzūrḱ*, magnus.

Genus جنس *gins*, apud Persas unicum est, et invariabile tam in nominibus substantivis, quam adjectivis, ut خوب *chūb*, pulcher, dicitur enim مرد خوب *merdī chūb*, pulcher vir, et زن خوب *zenī chūb*, pulchra fœmina. Ad distinguendum genus in substantivis, habent vel nomina distincta, aut significationem suppleant per terminos sexum discriminantes, ut in hominibus پسر *pūser*, puer, et کنیز *kenīz*, puella; in ceteris animantibus نر *ner*, mas, et ماده *māde*, fœmella, ut گاو *ner gāw*, bos; ماده گاو *māde gāw*, vacca; sæpius tamen postponuntur illa, ut شیر نر *šīrī ner*, Leo; شیر ماده *šīrī māde*, Leæna; خر نر *charī ner*, asinus; خر ماده *charī māde*, asina; quædam tamen ipso nomine discriminantur, ut خروس *choros*, gallus, ماکیان *mākjān*, gallina.

Numerus pluralis جمع *gemā* fit additis Nominativo particulis ان *ān*, vel ها *hā*; nimirum in nominibus hominum, ceterorumque animantium, اسمای ذوی الارواح *esmāi zūil-erwāh* dictis, addita terminatione ان *ān*, ut مرد *merd*, vir, مردان *merdān*, viri; زن *zen*, fœmina, زنان *zenān*, fœminæ; گرگ *g'ūrḡ*, lupus, گرگان *g'ūrḡkān*, lupi; مرغ *murgh*, avis, مرغان *murghān*, aves.

Nomina terminata ا *elif*, vel و *waw* quiescentibus post vocales homogeneas, assumunt ante ان *ān* literam ي *je*, ut دانا *dānā*, sapiens, دانایان *dānājān*, sapientes, آشنا *āšinā*, notus, amicus, آشنایان *āšinājān*, noti, amici; بدخو *bedchū*, vitiosus, بدخویان *bedchūjān*, vitiosi; پرستو *perestū*, hirundo, پرستویان *perestūjān*, hirundines.

Desinentia in ه *he* otiosum, sive quiescens post fatham, adsciscunt ante ان *ān*, literam گ *gief*, ut بنده *bende*, servus, بندهگان *bendegān*, servi, ommissa litera ه *he*; sic فرشته *firīšte*, angelus, فرشتگان *firīstegān*, angeli; خواجه *chāgia*, vel *choḡia*, magister, خواجهگان *chāgegān*, magistri.

In Nominibus rerum inanimatarum اسمای جمادات *esmāi gemā-dāt* dictis, additur Nominativo particula ها *hā*, e. g. آسمان *āsumān*, cœlum, آسمانها *āsumānhā*, cœli; زمین *zemīn*, terra; زمینها *zeminhā*, terræ, آب *āb*, aqua; آبها *ābhā*, aquæ, سنگ *senḡ*, lapis, سنگها *senḡhā*, lapides. Membra corporis humani quoque Plurale addendo ها *hā* for-

mant, ut: تن *ten*, corpus, تنها *tenhā*, corpora; سر *ser*, caput, سرها *serhā*, capita; چشم *česm*, oculus, چشمها *česmhā* oculi; دست *dest*, manus, دستها *desthā*, manus; پا *pā*, pes, پاها *pāhā*, pedes.

In Nominibus in o *he* otiosum desinentibus, illud sæpe absorbetur, ut: خانه *chāne*, domus, خانهها *chānehā*, باده *bāde*, vinum, بادهها *bādehā*, vīna, جامه *giāme*, vestis, جامهها *giāmehā*, vestes.

Non pauca Nomina utramque Pluralis admittunt terminationem, ut: فرشته *firīste*, Angelus, فرشتگان *firīstegān*, et فرشتهها *firīstehā*, Angeli. شتر *šūtur*, camelus, شتران *šūturān*, et شترها *šūrturhā*, cameli; پچه *peče*, infans, parvulus, بچگان *pečegān*, et بچهها *pečehā*, infantes گناه *gūnāh*, peccatum, گناهان *gūnāhān*, et گناهها *gūnāhhā*, peccata. استخ *estach*, hircus, استخان *estachān*, et استخها *estachhā*, hirci; بچه *bere*, agnus, بچهگان *beregān*, et بچهها *berehā*, agni; درخت *diracht*, arbor, درختان *dirachtān*, et درختها *dirachtāh*, arbores: میوه *māwe*, fructus, میوهگان *mīwegān*, et میوهها *mīwehā*, fructus; روز *rūz*, dies, روزان *rūzān*, et روزها *rūzhā*, dies; شب *seb*, nox, شبان *sebān*, et شبها *sebhā*, noctes.

Diſtiones آفتاب *āfuāb* sol, et ماه *māh*, luna, pluralem addendo ان *ān* formant, ut آفتابان *āfuābān*, soles, ماهان *māhān*, lunæ.

In lingua persica etiam nomina arabica fiunt pluralia, assumptis particulis numeri pluralis, e. g. مسافر *musāfir*, hospes, مسافران *musāfirān*, hospites; نقصیر *taksyṛ*, defectus, نقصیرها *taksyṛhā*, defectus; immo Persæ utuntur plurali ipso arabico مسافرون *musāfirūn*, et نقصیرات *taksyṛāt*.

In quibusdam libris persicis invenitur pluralis sæpius terminatus in ات *āt*, et جات *giāt*, præsertim quando singularis terminatur in o *he* otiosum, ut قلعه *kalā*, arx, قلعهجات *kalāgiāt*, arces; نوازش *nūwāzis*, blanditio, نوازشات *nūwāzisāt*, blanditiones, sed hoc tanquam corruptio linguæ considerandum est.

Notandum, nomina composita, dum fiunt pluralia, terminationem pluralis affigere ultimæ diſtioni, ut: فروتن *furūten*, humilis, abjectus, فروتنان *furūtenān*, humiles, شکسته دل *šikeste dil*, fractus corde, شکسته دلان *šikeste dilān*, fracti corde.

Caput Tertium.

De Casu.

Nominum persicorum declinatio fit per additionem particulæ *l, rā*, qua suppletur rarius Genitivus, sæpius Dativus, et sæpissime Accusativus; cum enim duo Nomina substantiva rerum diversarum in oratione continuantur, alterum, quod in Latinis esset genitivi casus, manet in persicis in Nominativo, sed priori, seu regenti additur in legendo *ī breve*, ut: پدر کتاب *Kitābī peder*, Liber patris; si regens terminetur vocali *l Elif*, aut *waw*, additur illi realiter *ي je*, quod ياي اضافت *jāi izāfet*, Je annexionis, vocatur, ut: پاشاي بغداد *Pasāi Baghdād*, Bassa Bagdadensis; تيهوي صحرا *tihūi sahrā*, Perdix campi. Quod si substantivum regens terminetur litera *ي je*, vel otiosa *o he*, tunc illi additur *ء kesrata hemze*, ut: خانه ذکريا *chānei zekeriā*. Domus Zachariæ, ايلجى شاه *ilcū sāh*, Legatus Regis. Ad exprimendum Genitivum utuntur etiam Persæ vocabulo مال *māl*, quod bonum, sive possessionem significat, idque genitivo præponunt, ut: پدر کتاب مال *Kitābī mālī peder*, Liber possessio patris, i. e. liber patris. Denique pariter genitivum reddunt per particulam از *ex*, vel ز *zi*, a, dicuntque از کتاب *Kitābī ex pederī men*, Liber a patre meo, i. e. patris mei.

Pro Dativo sæpe præfigitur Nominativo præpositio ب *be*, vel separatim به *be*, ut: بن داد *beme- dād*, mihi dedit; پدر به *be peder*, patri; alias اورا دادم *orā dādem*, ipsi dedi, مرا گفتم *merā gūft*, mihi dixit. Nonnunquam Dativo præfixa occurrit particula م *mer*, verum pleonastice, sequente *l, rā* altera nota Dativi, e. g. وای م شمارا *wāj mēr slūmārā*, Væ vobis! بهترست م ترا *bihterest mer tūrā*, melius est tibi; quæ etiam sine م *mer* plenum sensum, et constructionem habent.

Accusativus, cum indeterminate venit in orationem, est semper similis Nominativo, ut: دعا کردن *duā kerden*, preces fundere; Deter-

minatur autem particula را *rā*, ut: اورا دیدم *orā دیدم*, ipsum vidi; کسیرا کشت *Kesirā Kūst*, certam personam occidit. Dicta particula libere, vel separatim, seu conjunctim adjicitur nomini, immo nominibus, cum plura simul in eadem constructione continentur, ut: کتاب پدر خود را آورد *Kitābī pederī chodrā āwūrd*, librum patris sui attulit. In quibusdam libris iterum particula م *mer*, Nominativo praeposita, Accusativum substantivi indicat, ut: در اول آفرید خدا مرآن آسمان و مرآن زمین *der ew-wel āferīd chudā mer ān āsumān*, *we mer ān zemīn*, in principio creavit Deus caelum, et terram.

Vocativus est ipse Nominativus; nonnunquam ei praeponuntur particulae ای *ej*, vel یا *jā*, aut ایا *ājā*, ut: ای پادشاه *ej pādīshāh*, o Rex! Poetae Nominativo literam ل *elīf* annectunt, ut: بلبل مژده بهار بیار *būlbū-lā mūjdeh behār bijār*, o Luscinia! nuntium veris fer!

Pro Ablativo praeponitur Nominativo praepositio از *ez*, vel ز *zi*, ut: پدر من از پدر من *pederī men*, a patre meo.

His praemissis sequentem possumus statuere Declinationem nominum persicorum:

S i n g u l a r i s.

Nom.	مرد <i>merd</i> .	Vir.
Gen.	مرد را <i>merdrā</i> , vel مرد <i>merd</i> , vel مرد از <i>ez merd</i> , Viri.	
Dat.	مرد را <i>merdrā</i> , vel مرد <i>bemerd</i> , vel مرد به <i>be merd</i> . Viro.	
Acc.	مرد را <i>merdrā</i> , vel مرد <i>merd</i> , Virum.	
Voc.	ای مرد <i>ej merd</i> o Vir!	
Abl.	مرد از <i>ez merd</i> , a Viro.	

P l u r a l i s.

Nom.	مردان <i>merdān</i> .	Viri.
Gen.	مردانرا <i>merdānrā</i> , vel مردان <i>merdān</i> , vel مردان از <i>ez merdān</i> , Virorum.	
Dat.	مردانرا <i>merdānrā</i> , vel مردان <i>bemerdān</i> , vel مردان به <i>be merdān</i> . Viris.	

- Acc. مردانرا *merdānrā*, *Viros*.
 Voc. ای مردان *ej merdān*, *o Viri*!
 Abl. از مردان *ez merdān*, *a Viris*.

Aliud exemplum :

S i n g u l a r i s.

- Nom. گل *g'ül*. *Rosa*.
 Gen. گلرا *g'ülrā*, vel گل *g'ül*, vel گل از *ez g'ül*. *Rosæ*.
 Dat. گلرا *g'ülrā*, vel بگل *beg'ül*, vel به گل *be g'ül*. *Rosæ*.
 Acc. گلرا *g'ülrā*, vel گل *g'ül*. *Rosam*.
 Voc. ای گل *ej g'ül*. *o Rosa*!
 Abl. از گل *ez g'ül*. *a Rosa*.

P l u r a l i s.

- Nom. گله *g'ülhā*. *Rosæ*.
 Gen. گلهارا *g'ülhārā*, vel گله *g'ülhā*, vel گله از *ez g'ülhā*. *Rosarum*.
 Dat. گلهارا *g'ülhārā*, vel بگله *beg'ülhā*, vel به گله *be g'ülhā*. *Rosis*.
 Acc. گلهارا *g'ülhārā*, vel گله *g'ülhā*. *Rosas*.
 Voc. ای گله *ej g'ülhā*. *o Rosæ*!
 Abl. از گله *ez g'ülhā*. *a Rosis*.

Caput Quartum.

De Comparativo, et Superlativo.

Persis formatur Comparativus adjecta positivo particula تر *ter*, uti superlativus adjecto ترین *terīn*, ut به *bih*, bonus, بهتر *bikter*, melior, بهترین *bikterīn*, optimus; بد *bed*, malus, بدتر *bedter*, pejor, بدترین *bedterīn*.

bedterin, pessimus; *او mik*, magnus, *مهتر mihter*, major, *میهترین mih-terin*, maximus: *اک kih*, parvus, *کھتر kihter*, minor, *کھترین kihterin*, minimus.

In Regimine Comparativus habet post se præpositionem *از ex*, ut: *دییاض روی تو روشنتر از رخ روز* *chübter ex mäh*, pulchrior luna; *و سواد زلف تو تاریکتر از ظلمت داج* *bejāzi rūi tū rūšenter ex ruchī rūz*, *و sewādi xūlfi tū tārīkter ex xūlmeti dāg*. Candor faciei tuæ splendidior est, quam gena diei, et nigredo cinciāni tui profundior est obscuritate noctis. Superlativus vix usurpatur in regimine.

Comparativus diminuitur suffixo *کی kief* præcedente fatha, ut: *بھتر bihter*, melior, *بھترک bihterek*, paulo melior.

Caput Quintum

De Pronominibus.

Pronomina ضمایر *xamāir*, sunt Personalia, Demonstrativa, Relativa, Interrogativa, et Possessiva. Persis Pronomina Personalia sunt:

P r i m a P e r s o n a.

Sing. *من men*, Ego.

مرا merā, vel *از من ex men*, Mei, et a me.

مرا merā, vel *بمن bemen*, Mihi, et ad me.

مرا merā, Me.

Plur. *ما mā*, et rarius *مایان mājān*, Nos.

ما ex mā, Nostri, nostrum, vel a nobis.

ما mā, vel *بما bemā*, Nobis; vel ad nos.

ما mā, Nos.

S e c u n d æ P e r s o n æ.

Sing. تو *tū*, Tu.

ترا *tūrā*, vel از تو *ex tū*, Tui, et a te.

تو *tūrā*, vel بتو *betū*, Tibi, et ad te.

تو *tūrā*, Te.

Plur. شما *sūmā*, et rarius شمايان *sūmājān*, Vos.

شما *ex sūmā*, Vestri, vestrum, vel a vobis.

شمارا *sūmārā*, vel بشما *besūmā*, Vobis, et ad vos.

شمارا *sūmārā*, Vos.

T e r t i æ P e r s o n æ.

Sing. او *o*, ū, ille, illa.

او *ex ū*, vel از او *ex o*, illius.

او *orā*, vel با او *bā o*, بدو *bedū*, بوي *bewej*, illi, ad illum.

او *orā*, illum.

Plur. ایشان *isān*, illi, illæ.

ایشان *ex isān*, illorum.

ایشانرا *isānrā*, vel بایشان *beisān*, illis, ad illos.

ایشانرا *isānrā*, illos.

Pro او *o* dicitur etiam و *o* vel وي *wej*, aut اوي *oj*, ille, is.

Reciprocum ipse exprimunt Persæ per خود *chod*, خویش *chys*,
et خویشان *chysten*; dictio خود *chod* omnibus personis inservit, ut:

من خود *men chod*, Egomet.

ما خود *mā chod*, Nosmet.

تو خود *tū chod*, Tutemet.

شما خود *sūmā chod*, Vosmet.

او خود *o chod*, Illemet.

ایشان خود *isān chod*, Illimet.

Et sine Personalibus: خود گفت *chod gūft*, ipsemet dixit; خود
گفتم *chod gūftem*, egomet dixi; æquivaletque sæpe Relativo latino *sui*,
sibi, *se*, ut: خود با *bā chod*, secum, خودرا *chodrā*, sibi, *se*. Sic

خويشتن را آراستن *chýstenrā ārāsten*, versús se. سوي خويش *sūl chýs*, semet ipsum ornare.

Demonstrativum propinqui, اسم اشارت قريب, *ismī isāretī karīb*, est:

Sing. اين *in*, Hic, hæc.

از اين *ex in*, et usit: ازين *ezin*, Hujus, ex hoc.

اينرا *inrā*, et باين *bein*, vel usit: بدين *bedin*; Huic, ad hunc.

اينرا *inrā*, Hunc, hanc.

Pluralis est: اينان *inān*, vel اينها *inhā*, Hi, hæ.

Sæpe autem اين *in* cum nomine suo coalescit, ut: اينزمان *inze-mān* hoc tempore; in aliquibus pro اين *in* ponitur ام *im*, ut امروز *im-rūz*, hodie, امشب *imšeb*, hac nocte, امسال *imsāl*, hoc anno, امحال *imhāl*, hoc statu, jam.

Demonstrativum remoti اسم اشارت بعيد *ismī isāretī bayd*, est:

Sing. آن *ān*, Ille, illa.

از آن *ex ān*, illius, ab illo.

آنرا *ānrā*, vel بدان *bedān*, illi, ad illum.

آنرا *ānrā*, illum, illam.

Pluralis est: آنان *ānān*, vel آنها *ānhā*, illi, illæ.

Pronomen Relativum Personæ, *qui*, *quæ*, redditur persice per *ke* *kī*, in utroque numero, sed cum sit indeclinabile, supplentur casus ejus per pronomen flexibile relativum personæ او *o* sequenti modo:

Sing. که *kī*, Qui, quæ.

ازو که *kī exo*, Cujus, a quo.

اورا که *kī orā*, vel بدو که *kī bedū*, Cui.

اورا که *kī ora*, Quem, quam.

Plur. که *kī*, Qui, quæ.

ازايشان که *kī exīsān*, Quorum, a quibus.

ايايشان که *kī isānrā*, vel بايشان که *kī beīsān*, Quibus.

ايايشان که *kī isānrā*, Quos, quas.

Sic: او را ديدى *ān est, kī dī orā dīdī*, ille est, quem heni vidisti. Omittitur tamen interdum illa Pronominis repetitio,

ubi absque hoc intelligi potest, ut: این مرد که بینی *in merd ki binī*, hic vir, quem vides.

Pronomen relativum Rei est چه *ci*, Quod; cum hæc Relativa antecedens includunt, dicitur آنکه *ānki*, ille qui, illa quæ. In plurali آنانکه *ānānki*, illi qui, illæ quæ; آنچه *ānci*, id quod, ea quæ.

Interrogativum Personale که *ki*, Quis? est regulariter declinabile, sed in casu obliquo eliditur litera o *he*, dicunt igitur Persæ کرا دادی *Kirā dādī*, cui dedisti? Interrogativum Rei est چه *ci*, Quid? quod in casu obliquo چرا *čirā* habet. Si hæc pronomina interrogativa cum tertia persona verbi substantivi است *est* conjunguntur, litera o *he* in ی *je* mutatur, ut: کیست *Kīst*, quis est? چیست *čīst*, quid est? interrogant etiam Persæ per کدام *Kūdām*, quis, qualis, quodnam, quale.

His autem præfixo هر *her* fiunt quasi universalia respondentia nostris in *cunque*, ut هرکه *herki*, et هر آنکه *her ānki*, quicumque, هر چه *her ci*, et هر آنچه *her ānci*, Quodcunque, quid quid. هر کدام *her Kūdām*, quicumque, هر یکی *her jekī*, vel *jegī*, unus quisque.

Pronomina Possessiva sunt eadem cum Personalibus, nomini tum in singulari, tum in plurali junctis, sed nomini in lectione additur i breve, ut:

پدر من <i>pederī men</i> , pater meus.	پدران من <i>pederānī men</i> , patres mei.
پدر تو <i>pederī tū</i> , pater tuus.	پدران تو <i>pederānī tū</i> , patres tui.
پدر او <i>pederī o</i> }	پدران او <i>pederānī o</i> }
پدر وی <i>pederī wej</i> }	پدران وی <i>pederānī wej</i> }
پدر ما <i>pederī mā</i> , pater noster.	پدران ما <i>pederānī mā</i> , patres nostri.
پدر شما <i>pederī šmā</i> , pater vester.	پدران شما <i>pederānī šmā</i> , patres vestri.

پدر ایشان *pederī īsān*, pater illorum: پدران ایشان *pederānī īsān*, patres illorum.

Sic pro Reciproco in omnibus personis postponunt tantum خود *chod* ipse, ut: پسر خود *pūserī chod*, filius meus, tuus, suus, noster,

vester, suus de pluribus; in quo eodem sensu usurpatur etiam خویش *chýs*, ipse.

Nominibus litera quiescente l *elif*, vel و *waw* terminatis, adscribitur realiter ي *je*, e. g. پاشاي من *pāsāi men*, Basaa meus; گلوي او *g'e-lūi o*, guttur illius. Quod si nomen terminetur litera ي *je*, vel otiosa o *he*, tunc illi additur ه *hemxe kesrata*, ut: خزينه شما *chazīnei sūmā*, thesaurus vester, موي من *mūi men*, capillus meus.

Possessiva saepius exprimuntur per affixa م *mim*, ت *te*, ac ش *sin*, praecedente fatha, ita ut *em*, *et*, *es* sonent, e. g. دلم *dilem*, cor meum; دلت *dilet*, cor tuum; دلش *diles*, cor ejus. پدرم *pederem*, pater meus; پدرت *pederet*, pater tuus; پدرش *pederes*, pater ejus.

Quando haec affixa sunt addenda nomini in o *he* post fatham desinenti, interponitur l *Elif*, euphoniae caussa, ut: جامه اش *giāmei et*, vestis tua, جامه من *giāmei em*, vestis mea; *giāmei es*, vestis ejus.

Nonnunquam o *he* plane abjicitur, ut: خزينه *chazīnem*, thesaurus meus; خزينت *chazīnet*, thesaurus tuus; خزينش *chazīnes*, thesaurus ejus.

Si vero Nomen terminatur l *elif* quiescenti, duplici modo fit annexus affixorum, vel regulariter, ut: عصام *ēsām*, baculus meus; عصات *ēsāt*, baculus tuus; عصاش *ēsās*, baculus ejus.

vel ponendo ي *je fathatum* inter l *elif* quiescens, et inter affixa; ut:

عصايم *ēsājem*, baculus meus; عصايت *ēsājet*, baculus tuus, عصايش *ēsā-jes*, baculus ejus.

Si Nomen terminatur و *wāw*, aut ي *je* quiescentibus, tribus modis ei addi possunt affixa; vel manentibus his literis quiescentibus, ut:

عدوم *ēdūm*, inimicus meus; عدوت *ēdūt*, inimicus tuus; عدوش *ēdūs*, inimicus ejus.

دوستیش *dostīm*, amicitia mea, دوستیت *dostīt*, amicitia tua, دوستیش *dostīs*, amicitia ejus.

vel fethando literas و *waw*, et *je* ي, ut:

عدوش *ēduwem*, عدوت *ēduwet*, عدوش *ēduwes*.

دوستیم *dostijem*, دوستیت *dostijet*, دوستیش *dostijes*.

vel ponendo *je* ي *fathatum*, inter و *waw*, aut *je* ي quiescentia, ut:

عدویش *ēdūjem*, عدویت *ēdūjet*, عدویش *ēdūjes*.

دوستییم *dostijem*, دوستیتی *dostijet*, دوستیش *dostijes*; aut دوستییم *dostījem*, دوستییت *dostījet*, دوستیش *dostījes*.

dostījem, دوستییت *dostījet*, دوستیش *dostījes*.

Hæc affixa etiam jam verbis, jam particulis annectuntur e. g. دیدمت *didemet*, te vidi; دیدت *didet*, te vidit; میزنمش *mīzenemes* verbero illum; بگیرش *begīres*, cape illum; یاد دارش *jād dāres*, hoc memoriæ infigito; بایدت *ger selāmet bājedet*, si tibi cordi est salus; کسی گفتش *kesī gūfēs*, quidam illi ait; گرت نصیب باشد *geret nasīb bāsed*, si tibi fuerit destinatum.

Caput Sextum.

De Verbo.

Verba Persis a genere sunt Transitive, seu activa, e. g. دیدن *dīden*, videre; vel Intransitive, seu neutra, ut: مردن *mūrden*, mori; vel Passiva, ut: شدن *sūden*, fieri, esse; vel Communia, id est, activa simul, et passiva, ut: خستن *chasten*, vulnerare, et vulnerari; کشادن *kūsāden*, aperire, et aperiri; آموختن *āmūchten*, docere, et discere.

Ab his autem verbis, seu infinitivis eorum in یدن *īden* desinentibus, derivantur alia in آیدن *ānīden* desinentia, atque hæc, si ex intransitivis deriventur, sunt transitive, si a transitis, fiunt dupliciter

transitiva, ut: *a تابیدن tābīden*, splendere; *تابانیدن tābānīden*, facere splendere; *جنبیدن gīlūnbīden*, moveri; *جنبانیدن gīlūnbānīden*, movere; alia etiam in *ایانیدن ājānīden*, ut *تابایانیدن tābājānīden*, facere splendere.

Habent præterea multa verba auxiliaria actionibus servientia, quæ sunt:

بودن būden, esse; *کردن kerdēn*, facere; *فرمودن fermūden*, imperare. *آوردن āwūrden*, ferre; *داشتن dāsten*, habere; *نمودن nūmūden*, ostendere.

ساختن sāchten, facere; *خوردن chorden*, edere.

زدن zeden, verberare; *بردن būden*, ferre.

E. g. *آمده بود āmede būd*, venit; *خسته کردن chasta kerdēn*, vulnerare; *کرامت فرمودن Kerāmet fermūden*, largiri; *یاد آوردن jād āwūrden*, recordari; *پر داشتن pūr dāsten*, implere; *التفات نمودن ilti-fāt nūmūden*, æstimationem commostrare; *تر ساختن ter sāchten*, humectare; *تیمار خوردن timār chorden*, curare; *حرف زدن harf zeden*, loqui; *فرمان بردن fermān būden*, obedire.

Alia auxiliaria passionibus servientia sunt, ut:

شدن šūden, fieri; *گشتن gēsten*, fieri; *گردیدن gerdīden*, fieri.

یافتن jāften, invenire; *گرفتن girīften*, capere. *آمدن āmeden* venire; *دیدن dīden*; videre.

E. g. *خوانده شدن chānde šūden*, legi. *شرمسار شدن šerm-sār šūden*, pudefieri; *نمودار گشتن nūmūdār gēsten*, manifestari; *پر گردیدن pūr gerdīden*, impleri; *پرورش یافتن perweris jāften*, educari, *قرار گرفتن karār girīften*, stabiliri, confirmari; *بشمار آمدن bešūmār āmeden*, numerari, *رعایت دیدن ry-ājet dīden*, honorari.

Composita habent quædam ex præpositionibus, quæ multis etiam verbis præponuntur solummodo ornatus gratia, ut *در der*, quæ uti significat *in*, eandem sæpe significationem verbo adfert, ut: *در آمدن der āmeden*, et *در شدن der šūden*, intrare, *در آوردن der āwūrden*, intro portare, inferre, *در یافتن der jāften*, invenire, consequi.

Sic *بر ber* significans *supra*, verbo sæpe talem dat significationem, ut: *بر آمدن berāmeden*, supra venire, i. e. ascendere; interdum valet

nostrum *re* in compositione, ut: برگردیدن *ber gerdiden*, reverti, برگشتن *ber gēsten*, retrocedere. Interdum ornatus gratia præponitur, ut: برآسودن *ber āsūden*, quiescere, بنشستن *ber nišesten*, considerare, et similia, quæ etiam sine بر *ber* idem fere significant.

Particula باز *bāz* proprie significat *rursus*, *retro*, et in compositione vim etiam aversionis habere videtur, ut: بازداشتن *bāz dāsten*, retrahere, cohibere, quasi: retro habere; بازاستادن *bāz istāden*, cessare, abstinere, quasi: retro stare.

Dicitur et سرآمدن *ser āmeden*, advenire; سردادن *ser dāden*, relegare, واثبات کردن *wā nūmūden*, declarare, ostendere, واپس کردن *wā-bes kerdēn*, et بس کردن *bes kerdēn*, satisfacere, solvere.

Persæ sequuntur Arabes in divisione suorum modorum, ac temporum, nempe in Præteritum, in Futurum, quod non abs re Aoristus vocari solet, in Imperativum, in Infinitivum, et in Participium. Supplentur autem reliqua tempora, et modi per adjectionem particularum, aut literarum capiti temporis intenti, ut ex paradigmate apparebit.

Numerus duplex, Singularis, et Pluralis; Personæ sunt tres, in quibus nulla sexus, aut generis ratio.

Caput Septimum.

De Verbo Substantivo Esse.

Persæ verbum habent substantivum defectivum, quo utuntur ad formationem temporum, seu personarum, estque:

P r æ s e n s.

ام <i>em</i> ;	vel junctum nomini.	م <i>em</i> , Sum.
ای <i>i</i> ;		ی <i>i</i> , Es.
است <i>est</i> ;		ست <i>est</i> , Est.

ایم *īm*;
اید *īd*;
اند *end*;

ایم *īm*, Sumus.
اید *īd*, Estis.
اند *end*, Sunt.

Sic conjunctum cum Pronominibus dicitur:

منم <i>menem</i> , Ego sum.	ماییم <i>mājīm</i> , Nos sumus.
تویی <i>tūji</i> , Tu es.	شمايید <i>šūmājīd</i> , Vos estis.
اوست <i>ost</i> , vel او است <i>o est</i> , Ille est.	ایشانند <i>īšānend</i> , Illi sunt.

Secundum præsens verbi defectivi هستن *hesten*, esse:

هستم <i>hestem</i> , sum.	هستیم <i>hestīm</i> , sumus.
هستی <i>hestī</i> , es.	هستید <i>hestīd</i> , estis.
هست <i>hest</i> , est.	هستند <i>hestend</i> , sunt.

Alia tempora formantur regulariter a verbo بودن *būden*, esse, ut:

Imperfectum, et Perfectum.

بودم <i>būdem</i> , eram, fui.	بودیم <i>būdīm</i> , eramus, fuimus.
بودی <i>būdī</i> , erās, fuisti.	بودید <i>būdīd</i> , eratis, fuistis.
بود <i>būd</i> , erat, fuit.	بودند <i>būdend</i> , erant, fuerunt.

Futurum.

بوم <i>būwem</i> ; aut اباشیدن <i>bāšīden</i> , esse,	باشم <i>bāšem</i> , Ero.
بوی <i>būwī</i> ;	باشی <i>bāši</i> , Eris.
بود <i>būwed</i> ;	باشد <i>bāsed</i> , Erit.
بودیم <i>būwīm</i> ;	باشیم <i>bāšīm</i> , Erimus.
بودی <i>būwīd</i> ;	باشید <i>bāšīd</i> , Eritis.
بودند <i>būwend</i> ;	باشند <i>bāšend</i> , Erunt.

Et sic omnium temporum personæ fiunt per affixa prædicta verbi

substantivi defectivi, suppresso in tertia persona است vel ست *est*, et in futuro loco ejus posito د *dal* præcedente Fatha, i. e. *ed*.

Imperativus.

باش <i>bās</i> ,	esto.	باشیم <i>bāsim</i> ,	simus.
باشد <i>bāsed</i> ,	sit.	باشید <i>bāsid</i> ,	estote.
		باشند <i>bāsend</i> ,	sunto.

Infinitivus.

بودن *būden*, vel باشند *bāšiden*, esse.

Participium.

باشا *bāšā*, existens.

Caput Octavum.

De Conjugatione.

Ex duplici terminatione infinitivi duplex posset statui conjugatio, prima nempe esset verborum Infinitivum facientium in دن *den*, et secunda facientium eundem Infinitivum in تن *ten*, sed cum in flexione amborum nullum quasi discrimen inveniatur, unam tantummodo conjugationem statuemus; Paradigma sit verborum رسیدن *resīden*, pervenire.

Præteritum.

رسید <i>resīd</i> ,	pervenit.	رسیدند <i>resīdend</i> ,	pervenerunt.
رسیدی <i>resīdī</i> ,	pervenisti.	رسیدید <i>resīdīd</i> ,	pervenistis.
رسیدم <i>resīdem</i> ,	pervenī.	رسیدیم <i>resīdīm</i> ,	pervenimus.

Aoristus.

رسد *resed*, pvenit, iet, iat. رسند *resend*, perveniunt, ient, iant.
 رسي *resi*, pervenis, ies, ias. رسيد *resid*, pervenitis, ietis, iatis.
 رسم *resem*, pervenio, iam, iam. رسيم *resim*, pervenimus, iemus, iamus.

Imperativus.

رسد *resed*, perveniat. رسند *resend*, perveniant.
 رس *res*, perveni. رسيد *resid*, pervenite.
 رسيم *resim*, perveniamus.

Infinitivus.

رسيدن *residen*, pervenire.

Participium praesentis temporis.

رسنده *resende*,
 رسان *resān*,
 رسانده *resāne*,
 رسا *resā*,
 رس *res*.
 } perveniens.

Participium praeteriti temporis, et passivum.

رسيده *resīde*, qui pervenit, assecutus.

Formatur itaque Præteriti فعل ماضي *fī'li māx̄y*, tertia persona ab infinitivo, abjecto ن *nun* cum præcedente fatha, in cuius locum succedit *gezma*, e. g. رسيدن *resīden*, pervenire, رسيد *resīd*, pervenit, شناختن *šināchten*, cognoscere; شناخت *šinācht*, cognovit. Præfigitur interdum præterito, si prima litera verbi fuerit fethata, aut kesrata, incrementum ب *bi*, si vero fuerit zammata, ب *bū*, e. g. برسيد *biresīd*, pervenit, بمرد *būmūrd*, mortuus est; hoc incrementum in omnibus temporibus lo-

cum habet. Quodsi verbum, cui præfigitur particula ب *bi*, vel *bū*, incipiat ab *l elif*, inseritur euphoniæ caussa ي *je* consonans, ut: پیامد *bi-jāmed*, venit, بیاید *bijājed*, veniet, بیا *bijā*, veni. Nonnunquam tertiæ personæ præteriti singularis addunt Persæ in fine literam ي *je*, quæ *Je narrationis* vocatur, ut: رسیدي *resīdī*, pervenit, pro رسید *resīd*; sic: زید در مبدای حال روبکری کردی واز آن صنعت هر چه بدست آوردی *zeid der mebdāj hāl rūigerī kerdī*, *we ex ān sanaet her ci bedest āwūrdī*, *kūdekānrā xiāfet nūmūdī*. Zeidas ærariam artem primum exercuit, et omnia, quæ lucratus est, puerorum victui impendit; hic کردی *kerdī*, آوردی *āwūrdī*, et نمودی *nūmūdī*, sunt loco کرد *Kerd*, آورد *āwūrd*, et نمود *nūmūd*.

Quod si præfigatur huic Præterito particula می *mī*, etiam aliquando هي *hemī*, induit notionem nostri Imperfecti, *فعل ماضی استمراری*, *fi li māzī istimrārī*, ut: رسید می *mīresīd*, et رسید هي *hemīresīd*, perveniebat, شناخت هي *hemī sīnācht*, cognoscebat. Imperfectum optativi formatur a Præterito, addita litera ي *je* omnibus personis, excepta secunda singularis, ut:

رسیدی <i>resīdī</i> , perveniret.	رسیدندی <i>resīdendī</i> , pervenirent.
رسیدی <i>resīdī</i> , pervenires.	رسیدیدی <i>resīdīdī</i> , perveniretis.
رسیدمی <i>resīdemī</i> , pervenirem.	رسیدیمی <i>resīdimī</i> , perveniremus.

Secundum-Perfectum formatur a participio præteriti temporis, seu passivo, et verbo substantivo, quod sic conjugatur:

رسیده <i>resīde</i> ,	} pervenit.	رسیده اند <i>resīde end</i> , pervenerunt.
رسیده است <i>resīde est</i> ,		
رسیده <i>resīdei</i> ,	pervenisti.	رسیده اید <i>resīde id</i> , pervenistis.
رسیده ام <i>resīde em</i> ,	perveni.	رسیده ایم <i>resīde im</i> , pervenimus.

Si autem huic participio præteriti addatur præteritum substantivum, fiet nostrum Plusquamperfectum, ut: رسیده بودم *resīde būdem*, perveneram; شناخته بودی *sīnāchte būdī*, cognoveras.

Aoristus فعل مضارع *fi'li moẓārī*, includit Futurum, et Præsens; formatur ab Imperativo addita characteristicam tertiæ personæ, nempe *dal*, præcedente fatha, ut: a رس *res*, perveni, fit رسد *resed*, perveniet, perveniat, pervenit; a شناس *šinās*, cognosce, fit شناسد *šināsed*, cognoscet, cognoscat, cognoscit. Restrigitur ad Futurum præfixione particulæ ب *bi*, vel بۇ *bū*, ut: برسند *biresend*, pervenient, بشناسي *bi-šināsi*, cognosces; ad Præsens فعل حال *fi'li hāl*, autem per particulas مي *mī*, et هي *hemī*, e. g. مي رسند *mī resend*, perveniunt, هي شناسم *hemī šināsem*, cognosco.

Datur etiam aliud Futurum فعل مستقبل *fi'li mustakbil*, Persis usitatissimum, quod fit conjugato verbo خواستن *chāsten*, velle, et tertia persona Præteriti invariata, ut:

خواهد رسيد *chāhed resīd*, perveniet. خواهند رسيد *chāhend resīd*, pervenient.

خواهي رسيد *chāhī resīd*, pervenies. خواهيد رسيد *chāchīd resīd*, pervenietis.

خواهم رسيد *chāhem resīd*, perveniam. خواهيم رسيد *chāhīm resīd*, perveniamus.

Imperativus امر *emr*, fit ab Infinitivo in verbis regularibus, sublato یدن *īden*, aut دن *den*, vel تن *ten*, ut: رسيدن *residen*, pervenire, رس *res*, perveni; افشاندن *efsānden*, spargere; افشان *efsān*, spargere; پروردن *perwerden*, alere, educare; پرور *perwer*, ale, educa; کشتن *kūšten*, interficere; کش *kūš*, interfice. Cui sæpe præfigitur ب *bi*, diciturque برس *bires* perveni, aut pervenias. Reliquæ personæ sunt eadem cum Aoristo.

Habent etiam Persæ imperativum امر مدامى *emrī mūdāmī* dictum, quo aliqua actio continuanda esse jubetur, fitque duobus modis: vel præpositione particulæ مي *mī*, e. g. ميگوي *mīgūj*, continua tu loquendo; vel per participium præteriti, et imperativum verbi substantivi بودن *būden*, e. g. مي گفته باشيد *mī gūfte bāšīd*, loquamini, continue loquendo; sic: آمده باشيد *giāh giāh mī āmede bāšīd*; Veni-

re subinde; *merā der kosei chātyr* *gīā dāde bāsīd*, continue mihi dare in angulo animi locum.

Imperativus, si pro finali *ي je* consonantem habet, sæpe illam abjicit, ut: a *جویدن gījiden*, quærere fit *جوي gīj*, et *جو giū*, quære; *شويدن sūjiden*, lavare, *شوي sūj*, et *شو sū*, lava. Immo etiam nomina omnia in *ي je* consonantem desinentia possunt quoque eam abjicere, ut: *خدای chudāj*, & *خدا chudā*, Deus; *پای pāj*, et *پا pā*, pes; *موي mūj*, et *مو mū*, capillus.

Infinitivus *مصدر masdar*, sæpe nominascit, et actionem verba-lem significat, ideoque admittit affixa pronominalia personæ, ut: *رسیدن* *resīdenem*, meum pervenire, seu mea perventio.

Participium præsentis temporis *حالیه hālīje*, formatur ab Imperativo dupliciter, primo: affixo *ان ān*, ut: *رو rew*, eas, *روان rewān*, iens, *رس ras*, perveni, *رسان resān*, perveniens; cui aliquando additur *o he* otiosum, e. g. *روانه rewāne*, iens. Sed hæc Participia redolent Gerundia nostra in *do*, uti dicitur; *افتان و خیزان ūftānū chīzān*, modo cadendo, modo surgendo. Sæpe autem huic detrahitur *ن nun* finale, ut: *رسā resā*, perveniens, *افتا ūftā*, cadens. Sæpius etiam ipse Imperativus nudus sumitur præsertim in compositione pro Participio, seu nomine actoris, ut: *دست رس dest res*, cujus manus est perveniens, i. e. qui potest aliquid efficere. Secundo formatur Participium Præsentis, seu nomen actoris, *اسم فاعل ismī fāyl*, quod latinis est in *tor* ab eodem Imperativo, adjecto *نده ende*, ut: a *رس res*, perveni, fit *رسنده resende*, perveniens, quasi perventor; *درو direw* mete, *درونده direwende*, messor.

Participium præteriti temporis, et passivum *اسم مفعول ismī meful*, fit ab Infinitivo loco *ن nun* finalis, posito *o he*, ut: a *رسیدن resīden*, pervenire, fit *رسیده resīde*, qui pervenit. Sic ab omnibus verbis intransitivis, et passivæ significationis, ut: *افتاده ūftāde*, lapsus, ab *افتادن ūftāden*, labi, *خسته chāste*, vulneratus, a *خستن chāsten*, vulnerari. A Verbo autem transitivo promiscuam habet significationem, activam, vel passivam, ut: *کشاده kūsāde*, aperiens, et

apertus ; sensu autem discernuntur, et per verba substantivā بودن bū-
den, esse, pro Activo, et شدن sūden, گشتن gēsten, گردیدن gerdī-
den, esse, fieri, evadere, effici, pro Passivo, ut : نهاده است nihāde
est, vel بود نهاده nihāde būd, posuit; نهاده شد nihāde sūd, positus fuit;
بود دانسته dāniste būd, cognovit, دانسته شد dāniste sūd, cognitus fuit.

His præmissis, sequentem more Latinorum Conjugationem ver-
borum persicorum statuere lubet :

I n d i c a t i v u s .

Tempus præsens.

می رسم <i>mī resem</i> , pervenio.	می رسیدیم <i>mī resīm</i> , pervenimus.
می رسی <i>mī resī</i> , pervenis.	می رسید <i>mī resīd</i> , pervenitis.
می رسد <i>mī resed</i> , pervenit.	می رسند <i>mī resend</i> , perveniunt.

Præteritum Imperfectum.

می رسیدم <i>mī resīdem</i> , pervenie-	می رسیدیم <i>mī resīdīm</i> , pervenieba-
	mus.
می رسیدی <i>mī resīdī</i> , pervenie-	می رسیدید <i>mī resīdīd</i> , pervenieba-
	bas.
می رسید <i>mī resīd</i> , pervenie-	می رسیدند <i>mī resīdend</i> , pervenie-
	bat.

Præteritum Perfectum I.

رسیدم <i>resīdem</i> , رسیدیم <i>biresīdem</i> , perveni.	رسیدیم <i>resīdīm</i> , pervenimus.
رسیدی <i>resīdī</i> , pervenisti.	رسیدید <i>resīdīd</i> , pervenistis.
رسید <i>resīd</i> , pervenit.	رسیدند <i>resīdend</i> , pervenerunt.

Præteritum Perfectum II.

رسیده ام <i>resīde em</i> , perveni.	رسیده ایم <i>resīde īm</i> , pervenimus.
رسیده ای <i>resīde ī</i> , pervenisti.	رسیده اید <i>resīde īd</i> , pervenistis.
رسیده است <i>resīde</i> , vel رسیده اند <i>resī-</i>	رسیده اند <i>resīde end</i> , pervenerunt.
<i>de est</i> , pervenit.	

D

Præteritum Plusquamperfectum.

بودم رسیدہ <i>reside būdem</i> , pervene-	بودیم رسیدہ <i>reside būdīm</i> , pervene-
ram.	ramus.
بودی رسیدہ <i>reside būdī</i> , pervene-	بودید رسیدہ <i>reside būdid</i> , pervene-
ras.	ratis.
بود رسیدہ <i>reside būd</i> , pervene-	بودند رسیدہ <i>reside būdend</i> , pervene-
rat.	rant.

F u t u r u m. I.

برسم <i>biresem</i> , perveniam.	برسیم <i>biresīm</i> , perveniamus.
برسی <i>biresī</i> , pervenies.	برسید <i>biresīd</i> , pervenietis.
برسد <i>biresed</i> , perveniet.	برسند <i>biresend</i> , pervenient.

F u t u r u m II.

رسید <i>chāhem resīd</i> , perve-	رسید خواهیم <i>chāhīm resīd</i> , perve-
niam.	niemus.
رسید خواهی <i>chāhī resīd</i> , perve-	رسید خواهید <i>chāhīd resīd</i> , perve-
nies.	nietis.
رسید خواهد <i>chāhed resīd</i> , perve-	رسند خواهند <i>chāhend resīd</i> , perve-
niet.	nient.

I m p e r a t i v u s.

رس <i>res</i> , vel برس <i>bires</i> , perveni.	برسیم <i>resīm</i> , perveniamus.
رسد <i>resed</i> , perveniat.	برسید <i>resīd</i> , pervenite.
	برسند <i>resend</i> , perveniant.

O p t a t i v u s.

P r æ s e n s.

برسم <i>biresem</i> , utinam perveniam.	برسیم <i>biresīm</i> , utinam perveniamus.
کاشا <i>kāśā</i> , vel کاشکی <i>kāski</i>	

biresī, utinam pervenias. برسید *biresīd*, utinam perveniatis.
biresed, utinam perveniat. برسند *biresend*, utinam perveniant.

Idem est *tā biresem*, ut perveniam.

I m p e r f e c t u m. I.

kāski mī resīdem, می رسیدیم *mī resīdīm*, utinam per-
 utinam pervenirem. veniremus.

mī resīdī, utinam perve- می رسیدید *mī resīdīd*, utinam per-
 nires. veniretis.

mī resīd, utinam perve- می رسیدند *mī resīdend*, utinam per-
 niret. venirent.

I m p e r f e c t u m. II.

resīdemī, pervenirem. رسیدمی *resīdīmī*, perveniremus.

resīdī, pervenires. رسیدیدی *resīdīdī*, perveniretis.

resīdī, perveniret. رسیدندی *resīdīdī*, pervenirent.

P r a e t e r, i t u m.

kāski resīde bā- کاشکه رسیده باشم *resīde bāsīm*, p̄rvene-
sem, utinam pervenerim. rimus.

resīde bāsī, pervene- رسیده باشید *resīde bāsīd*, pervene-
 ris. ritis.

resīde bāsed, perve- رسیده باشند *resīde bāsend*, pervene-
 rit. rint.

P l u s q u a m p e r f e c t u m. I.

kāski resīde mī کاشکه رسیده می شدم *resīde mī sūdīm*, per-
sūdem, utinam pervenissem. venissemus.

resīde mī sūdī, per- رسیده می شدید *resīde mī sūdīd*, per-
 venisses. venisseytis.

resīde mī sūd, perve- رسیده می شدند *resīde mī sūdend*,
 nisset. pervenissent..

P l u s q u a m p e r f e c t u m. II.

reside sūdīmī, perve- Kashkē رسیدہ شد می
demī, utinam pervenissem. nissemus.

reside sūdīdī, perve- رسیدہ شدیدی
ses, nissetis.

reside sūdendī, perve- رسیدہ شدند
set. nissent.

Idem est Kashkē رسیدہ بود می *Kāski reside būdemī, utinam pervenissem.*

F u t u r u m.

Kāski biresem, utinam perveniam. &c.

*Subjunctivus, seu Conditionalis.**P r a s e n s.*

ger biresem. } si perveniam. &c.
ger resem. }

I m p e r f e c t u m. I.

ger resīdemū, si pervenirem. &c.

I m p e r f e c t u m. II.

ger mī resīdem, } si pervenirem. &c.
ger bireśīdem, }

P r a t e r i t u m. I.

ger resīde bāsem, si pervenerim. &c.

P r a t e r i t u m. II.

ger resīde em, si pervenerim. &c.

Plusquamperfectum. I.

رسیده گز *ger resīdemī*, si pervenissem. &c.

Plusquamperfectum. II.

رسیده بودم } *ger resīde būdem*,
 رسیده شدم } *ger resīde sūdēm*, } si pervenissem. &c.

Futurum. I.

برسم *ger bīresēm*, si perveniam. &c.

Futurum. II.

باشم *ger resīde bāsem*, si pervenero. &c.

Infinitivus.

رسیدن *resīden*, pervenire.

*Participium.**Præsentis.*

رسنده *resende*,
 رسان *resān*,
 رسانده *resāne*,
 رسا *resā*,
 رس *res*, } perveniens.

Præteriti.

رسیده *resīde*, qui pervenit.

Caput Nonum.

De Verbis irregularibus.

Irregularitas verborum persicorum in formatione Imperativi, illorumque temporum, quæ ab Imperativo derivantur, unice consistit; cum itaque omnia tempora Verbi a duobus formentur, nempe ab Imperativo, et Infinitivo, verbum, quod Imperativum extra regulam format, vocatur irregulare; nam polysyllaba in *یدن* *iden* omnium regularissime formant Imperativum ab Infinitivo, rejecto *یدن* *iden*, ut: رسیدن *residen*, pervenire, رس *res*, perveni; sic etiam pauca polysyllaba in *ادن* *āden*, ut: ab افتادن *ūftāden*, cadere, fit: افت *ūft*, cade; ab ایستادن *istāden*, stare, ایست *ist*, sta; Cetera fere omnia non admittunt hanc regulam, sed aliter, et aliter formant Imperativum, quod ex Indice subsequenti apparebit:

Index Verborum, Imperativum irregulariter formantium.

آجستن *āgisten*, plantare, آج *āg*.

آراستن *ārāsten*, ornare, instruere, آرای *ārāj*.

آزمودن *āzmūden*, probare, experiri, آزمای *āzmāj*.

آسودن *āsūden*, quiescere, quietare, آسای *āsāj*, vel آسا *āsā*.

آشفتن *āšūften*, آشوب *āšūb*, conturbare, conturbari, آشفتن *āšūften*.

آفشتن *āghyšten*, آغیش *āghjś*, dissecare, macerare, macerari, آفشتن *āghyšten*.

افراختن *efrāchten*, افراز *efrāz*, exaltare, efferre, efferri, افراختن *efrāchten*.

افروختن *efrūchten*, افروز *efrūz*, splendere, urere, illuminare, افروختن *efrūchten*.

آفریدن *āferīden*, آفرین *āferīn*, creare, آفریدن *āferīden*.

افزودن *efzūden*, افزای *efzāj*, augere, crescere, افزودن *efzūden*.

افشردن *efšūrden*, افشار *efšār*, et افشر *efšūr*, exprimere succum ex fructibus, افشردن *efšūrden*.

آلودن *ālūden*, آلاي *ālāj*, polluere, inquinare, آلودن *ālūden*.

آمادن *āmāden*, et آمودن *āmūden*, آماز *āmāz*, paratum esse, parare, آمادن *āmāden*.

- آمدن *āmeden*, venire, آي *āj*.
 آموختن *āmūchten*, discere, docere, آموز *amūz*.
 آمیختن *āmīchten*, miscere, et misceri, آمیز *āmīz*.
 انباشتن *embāsten*, implere, انبار *embār*.
 انداختن *endāchten*, jaculari, jacere, انداز *endāz*.
 اندوختن *endūchten*, lucrari, اندوز *endūz*.
 اندودن *endūden*, illinire, incrustare, انداي *endāj*.
 انگاشتن *eng'āsten*, opinari, putare, انگار *eng'ār*.
 انگیزتن *eng'ichten*, concitare, extrahere, انگیز *eng'īz*.
 اوباشتن *ewbāsten*, deglutire, اوبار *ewbār*.
 آوردن *āwerden*, et *awürden*, ferre, portare, آدferre, آور *āwer*, آر *ār*.
 آویختن *āwīchten*, pendere, suspendere, آویز *āwīz*.
 باختن *bāchten*, ludere, باز *bāz*.
 پالودن *pālūden*, colare, پالاي *pālāj*.
 بایستن *bājisten*, oportere, convenire, بای *bāj*.
 پایستن *pājisten*, expectare, پای *pāj*.
 بخشودن *bachs'ūden*, condonare, بخشاي *bachsāj*, et بخش *bachs*.
 پذیرفتن *pezīresten*, acceptare, admittere, پذیر *pezīr*.
 پرداختن *perdāchten*, perpolire, پرداز *perdāz*.
 برداشتن *berdāsten*, auferre, tollere, بردار *berdār*.
 بردن *bürden*, portare, بر *ber*.
 برنشستن *bernis'esten*, cons'endere, insidere, برنشین *berni'sīn*.
 پرهیختن *perh'ichten*, erudire, docere, پرهیز *perhīz*.
 بستن *besten*; vincere, ligare, بند *bend*.
 پنداشتن *pendāsten*, et *pindāsten*, putare, existimare, پندار *pendār*.
 بودن *būden*, esse, بو *būw*, et usit: باش *hās*.
 بیختن *bīchten*, cribrare, بیز *bīz*.
 پیختن *pīchten*, captivum reddere, et impotentem, پیز *pīz*.
 پیراستن *pīrastēn*, concinnare, ornare, پیراي *pīrāj*.
 پیوستن *pejwesten*, conjungi, conjungere, پیوند *pejwend*.
 تاختن *tāchten*, festinanter incedere, contorquere, تار *tāz*.
 تافتن *tāften*, accendere, ardere, تاب *tāb*.
 توختن *tūchten*, colligere, et colligi paulatim, توز *tūz*.
 جستن *gīstēn*, quæ'rere, جوی *gīj*.

چیدن *čiden*, legere, colligere, چین *čīn*.
 خاستن *chāsten*, surgere, خیز *chīz*.
 دادن *dāden*, dare, ده *deh*, et dih.
 داشتن *dāsten*, habere, tenere, دار *dār*.
 دانستن *dānisten*, scire, دان *dān*.
 دریافتن *derjāften*, assequi, capere, intelligere, درجآب *derjāb*.
 دیدن *dīden*, videre, بین *bīn*.
 رستن *resten*, dimitti, liberari, ره *reh*.
 رستن *rūsten*, crescere, روی *rūj*.
 رفتن *reften*, ire, incedere, رو *rew*.
 ریختن *rīchten*, fundere, ریخ *rīx*.
 زادن *zāden*, parere, nasci, زای *zāj*.
 زدودن *zūdūden*, polire ex rubigine, زدای *zedāj*.
 زستن et زیستن *zīsten*, vivere, زی *zī*.
 ساختن *sāchten*, facere, parare, effingere, ساز *sāz*.
 سپردن *sūpūrden*, commendare, committere, سپار *sipār*, et سپر *siper*.
 سبوختن *sūbūchten*, et *sūpūchten*, pungere, سپوز *sūpūz*.
 سندن *sīden*, capere, سنان *sītān*.
 ستودن *sūtūden*, laudare, ستای *sītāj*.
 سرستن *sīrīsten*, subigere, commiscere, سربش *sīrīs*.
 سفتن *sūften*, perforare, سنب *sūneb*.
 سوختن *sūchten*, urere, uri, سوز *sūz*.
 سودن *sūden*, palpare, سایی *sāj*.
 شتافتن *šitāften*, festinare, شتاب *šitāb*.
 شدن *šūden*, fieri, esse, شو *šew*.
 شستن *šūsten*, lavare, شوی *šūj*.
 شکستن *šīkosten*, frangere, frangi, شکن *šīken*.
 شکفتن *šīkīften*, mirari, شکیب *šīkīb*.
 شمردن *šūmūrden*, numerare, شمار *šūmār*.
 شناختن *šināchten*, intelligere, شناس *šinās*.
 فرمودن *fermūden*, jubere, فرمای *fermāj*.
 فروختن *fūrūchten*, vendere, فروش *fūrūs*.
 فریفتن *fīrīften*, decipere, فریب *fīrib*.
 فرودن *fūrūden*, augeri, فرای *ferāj*.

فشردن *fūsürden*, exprimere, stringere, فشار *fisār*, et فشر *fiser*.
 کادن *Kāden*, coire, congregi cum muliere, کاي *kāj*.
 کاستن *kāsten*, diminuere, diminui, اک *kāh*.
 گداختن *gūdāchten*, liquefacere, liquefieri, گدار *gūdār*.
 گذاشتن *gūzāsten*, relinquere, dimittere, transire, گذار *gūzār*.
 گذشتن *gūzešten*, transire, گذر *gūzer*.
 کردن *kerden*, facere, کن *kūn*.
 گرفتن *giriften*, capere, گیر *gir*, et گر *gir*.
 گریختن *girīchten*, fugere, گریز *gīrīz*.
 گریستن *gīristen*, flere, گری *gīrj*.
 کسختن *kūsichten*, et کشستن *kūsūsten*, rumpere, rumpi, کسیل *kūsīl*.
 کشادن *kūsāden*, aperire, کشاي *kūsāj*.
 کشتن *kīsten*, serere, کار *kār*.
 کشفتن *kūsūften*, dispergere, کشف *kūsūf*.
 گفتن *gūften*, dicere, گوی *gūj*.
 گذاشتن *gūmāsten*, dimittere, applicare, گزار *gūmār*.
 مردن *mürden*, mori, میر *mīr*.
 نوشتن *nūbīsten*, scribere, نویس *nūwīs*, et نوش *nūwīs*.
 نشستن *nīsāsten*, jubere sedere, نشان *nīsān*, et نشینان *nīshīnān*.
 نشستن *nīsesten*, sedere, نشین *nīshīn*.
 نگریستن *nīgerīsten*, aspicere, نگر *nīger*.
 نمودن *nūmūden*, ostendere, نمای *nūmāj*.
 نواختن *nūwāchten*, demulcere, نواز *nūwāz*.
 نهفتن *nūhīften*, latere, abscondere, نهبن *nūhben*.
 هشتن *hīsten*, deponere, demittere, هیش *hīs*.
 یافتن *jāften*, invenire, یاب *jāb*.

Ex his allatis patet magnam in formandis Imperativis esse diversitatem, imo tantam varietatem, et incertitudinem, ut usu hic potius, quam præceptis, et regulis sit standum.

Caput Decimum.

De Verbo negativo, et passivo.

Verbum negativum fit præposita particula negativa *ne*, vel usit: conjunctim *ن ne*, ut: رسید *ne resīd*, aut نرسید *neresīd*, non pervenit, دانم *nemī dānem*, nescio, نداند *nedāned*, nescit, ندانست *nedānist nescivī*; ندانستن *nedānisten*, nescire; نداننده *nedānende*, nesciens; *نه em*, non sum, نه *nej*, vel نهی *nejī*, non es, نه است *ne est*, aut usit: نیست *nīst*, non est; نداند *ne end*, non sunt. Hæc particula negativa in omnibus modis, et temporibus locum habet, excepto Imperativo, nam Prohibitivus نهی *nehj*, fit præposita particula *me*, vel usit: conjunctim *م me*, quæ verbo significationem negationis infert, ut رس *me res*, aut مرس *meres*, non perveni, ne pervenias; مگو *megū*, ne loquaris, مخوان *mechān*, ne legas, مخور *mechor*, non comede, مرو *merew*, ne eas.

Quod si Verbum, cui præficitur hujus modi particula *mim*, aut *nun*, incipiat ab *Elif*, interseritur *je* consonans, ut: میا *mejā*, noli venire, نیامد *nejāmed*, non venit.

Passivum proprie distinctæ formæ non habent Persæ, sed nonnulla habent passivæ significationis sub terminatione activa, ut گردیدن *gerdiden*, fieri, effici, evadere. Multa etiam habent communia, scilicet activæ, et passivæ significationis promiscue, ut: آمیختن *āmychten*, miscere, et misceri; آموختن *āmüchten*, discere, et docere. Ceterum reddunt sæpe Passivum per Verbum substantivum شدن *süden*, fieri, et synonyma, ac præteritum participii proprii verbi, ut: خوانده شدن *chānde süden*, legi; پرسیده شدن *pürsīde süden*, interrogari; پرسیده می شوم *pürsīde mī sewem*, interrogor, پرسیده می شد *pürsīde mī süd*, interrogabatur, پرسیده شد *pürsīde süd*, interrogatus est, خوانده بشود *chānde bišwed*, vel خوانده خواهد شد *ehānde chāhed süd*, legetur; تا پرسیده شود *tā pürsīde sewed*, ut interrogetur, et sic de reliquis.

Sæpius etiam utuntur Persæ tertia persona pluralis ad indicandum Pasaivum, dicunt igitur: *گویند gūjend*, ajunt, i. e. dicitur; *آورده āwūrde end*, retulerunt, i. e. relatum est; *در ولایت der wilājetī sīstān chutbe benāmī zeid chāndend*, per provinciam Sistaniæ, Zeidi in publicis precibus mentionem fecerunt, i. e. mentio facta est, *شمشیر که صیقل نزنند زنگ برآرد sim-šīr ki saikal nezenend, jenk berāred*, gladius, qui non politur, rubiginem contrahit.

Caput Undecimum.

De Specie Nominum.

Species Nominum duplex est, primitiva, et derivativa. Nomen primitivum est, quod aliunde non derivatur, ut: خدا chudā, Deus; مرد merd, vir, اسب esb, equus; Derivativum est, quod ab alio derivatur, estque Verbale, vel Nominale; Verbalia derivativa, seu nomina, quæ derivantur a verbo, sunt varia, ut:

Nomen Actoris, quod Persæ reddunt per Participium in نده ende, ut گوینده gūjende, locutor, musicus vocalis, سازنده sāzende, compositor, pulsator fidium, musicus instrumentalis; at in compositis nominibus ponunt کار kār, et کر ker, ac ger, quasi factor, fex, ut: قلمکار ka-lemkār, entypicus sculptor, کناهکار gūnāhkiār, peccator, quasi peccati factor; زرگر zerger, aurifaber, کفشگر kefsger, sutor; et in aliis compositis, loco integri participii, adhibent aliud participium, quod est terminatione idem cum imperativo, ut: گوی gūj, locutor, prolator, v. g. دروغ گوی dūrūgh gūj, prolator mendaciorum, mendax; دار dār, tenens, habens, تاجدار tāgdār, coronam tenens, coronatus, Rex.

Nomen Loci et Temporis formant ab Infinitivo Verbi, cui می je quiescens annectunt, additis insuper nominibus وقت wakt, tempus,

et جاي *gāj*, locus, ut: وقت خواندني *chāndenī wakt*, tempus legendi, جاي نودني *nūmudenī gāj*, locus ostendendi, ostensionis.

Reddunt pariter nomen loci per nomen *eb gāh*, locus, et rarius tempus, quod nomini verbali actionis, i. e. tertiæ personæ singularis Præteriti perfecti, vel cuivis nomini substantivo addunt, ut نشستگاه *nišestgāh*, vel ad evitandum tot consonantium concursum *nišeste - gāh*, locus, et tempus sessionis, seu considendi locus. Sic زیارتگاه *zijāret - gāh*, locus visitationis; عبادتگاه *ʔbādetgāh*, locus adorationis, templum, sacellum.

Persis nomen *Actianis* exprimitur sæpe per nomen desinens in ش vel يش *īs*, additum Imperativo verbi, ut a دیدن *dīden*, videre, fit Imperativus بین *bīn*, vide, et ab hoc بینش *bīnīs*, visio, visus; ab آسودن *āsūden*, quiescere, آسای *āsāj*, quiesce, آسایش *āsāīs*, quies. Quod si passive ponendum sit tale nomen, tunc frequentius fit a participio passivi, addito گي *gī*, ut a ستوده *sūtūde*, laudatus, fit ستودهگي *sūtūdegī*, seu usitatius dempto finali *he*, ستودهگي *sūtūdegī*, laudatio passiva, seu laus, qua quis laudatur ab alio. Pro actione verbali sæpe sumitur tertia persona singularis Præteriti perfecti, ut در خواست *der chāst*, postulavit, et postulatio: خرید و فروخت *chyrīdū fūrūcht*, emit et vendidit, emptio, et venditio, commercium. Porro ipse Infinitivus nominascens sumitur pro actione, ut خوردني خورد *chordenī chord*, eionem unam comedit, h. e. semel, vel aliquem cibum sumpsit.

Nomen *Vicis* exprimunt addito infinitivo verbi, vel nomini actionis ي *ī*, quod ياي وحدت *jāj wahdet*, seu je unitatis vocant, ut گردني *kerdenī*, semel facere, seu una actio; idem Je locum habet in omnibus substantivis, ut: مردني *merdī*, unus vir, زني *zenī*, una fœmina, ita ut nullum discrimen sit inter hoc, et inter ياي تنکیر *jāj tenkīr*, Je vagum, indeterminatum, sic پادشاهي *pādisāhī*, aliquis, quidam Rex, vel unus Rex, مردني *merdī*, unus vir, vel quidam vir; sed si nomini terminato in *o he* otiosum, Je unitatis addendum foret, loco ي *ī* je additur *hemze kesratum*, ut: چشمه *česmeī*, unus fons; آفتابه *āftābei*, unum, aliquod gutturnium.

Derivatium Nominale est, quod ab alio nomine derivatur, estque Possessivum, Diminutivum, et Locale.

Persæ formant *adjectiva*, et præcipue gentilia additione ي *i* nomini substantivo, quod ياي نسبت *jāj nisbet*, seu *Je* relationis dicitur. ut: اصفهان *isfahān*, Spahanum, اصفهاني *isfahānī*, Spahanensis; پادشاه *pādīshāh*, Imperator, Rex, پادشاهي *pādīshāhī*, imperialis, regis; آتش *ātes*, ignis, آتشي *ātesī*, igneus, quibus sæpe addunt ن *nun*, et dicunt آتشي *ātesīn*, igneus; شیر *šīr* lac, شیرين *šīrīn*, lacteus, dulcis. Sic multa alia adjectiva formantur, ut a پیش *pīs*, ante, پیشين *pīsīn*, anterior, primus. Sed ad exprimendum *Possessivum* affigunt nominibus particulas مند *mend*, و *wer*, وار *wār*, دار *dār*, سار *sār*, ناک *nāk*, et کين *kīn*, ut: هنرمند *hūnermend*, virtute, aut arte præditus; جانور *giānwer*, vitam habens, animal, امیدوار *ūmīdwār*, spem habens, مالدار *māldār*, opes habens, dives, شرمسار *šermsār*, pudore suffusus; خاکسار *chākīsār*, terræ, et pulveri mixtus: غضبناک *ghāzebnāk*, ira affectus, iratus, غمناک *ghamnāk*, tristis, غمکين *ghamkīn*, tristitia affectus, نمکين *nemkīn*, humidus.

Sæpe etiam reddunt *Possessivum* paraphrastice per arabica ذو *zū*, habens, possidens, صاحب *sāhyb*, possessor, dominus; اهل *ehl*, dotatus, præditus, ut: ذوی جلال *zūī gēlāl*, dignitate præditus, صاحب *sāhybī* عقل *ākyīl*, intellectu præditus, صاحب جمال *sāhybī gīmāl*, venustate præditus, اهل حکمت *ehli hikmet*, sapientia præditus; اهل پرهیز *ehli perhīz*, abstinens.

Nomina opificum, artificum, vel professorum alicujus artis fiunt adjectione کار *kār*, vel کر *ker*, seu گر *ger*, aut aliorum participiorum, ad formam Imperativi restrictorum, ut sunt ساز *sāz*, e. g. کار ساز *kārsāz*, opifex; فروش *fūrūs* venditor, ut, حلوا فروش *halwā fūrūs*, venditor dulciariorum, eorumque confector; بان *bān*, custos ut دربان *derbān*, custos januæ, janitor. باغبان *bāghbān*, custos vinearum, hortulanus; کشتيبان *kestībān*, nauclerus, دشتيبان *destībān*, custos, qui sata servat, ab iisve jumenta abigit.

Ceterum arabica nomina Artificum plurima communia sunt etiam Persis, ut: صحاف *sahhāf*, librarius; سراج *serrāg*, qui conficit ephippia; دباغ *debbagh*, coriarius, et similia.

A prædictis autem derivativis, immo ab omnibus Adjectivis, et multis Substantivis suis, et arabicis formant Persæ abstracta, adjecta littera *je* يي *jāi masdar*, seu *Je* substantivi vocant, ut: هنرمندی *hūnermendi*, virtuositas; شرمساری *šermsārī*, pudicitia. نانوائی *nānwāj*, aut, نانوائی *nānwājī*, et خبازی *chabbāzī*, ars pistoria, aut etiam vendendi panem, ab arabico خباز *chabbāz*, pistor. سپید *sipīd*, albus, سپیدی *sipīdī*, albedo, vel بیاضی *bejāzī* ab arabico بیاض *bejāz*, albus; دوست *dost*, amicus; دوستی *dosti*, amicitia; پادشاه *pādisāh*, Imperator, Rex, پادشاهی *pādisāhī*, regnum, et regia, imperialis dignitas; شاد *sād*, lætus, شادی *sādī*, lætitia; خوش *chos*, bonus; خوشی *chosi*, bonitas.

Abstracta fiunt etiam addendo nomini in *o he* otiosum desinenti, syllabam گئی *gī*, idque vel manente *o he*, ut: بنده گئی *ben-degī*, servitium, a بنده *bende*, servus; vel potius *o he* abjecto, ut تشنگی *tesnegī*, sitis, a تشنه *tesne*, sitiens. A Præteritis Verborum fiunt interdum Abstracta, assumendo in fine ار *ār*, ut: گفتار *gūftār*, dictio, a گفت *gūft*, dixit; دیدار *didār*, visio, a دید *dīd*, vidit. Vel si adjectivis in fine additur ای *elīf*, ut: گرمای *germā*, calor a گرم *germ*, calidus, سرما *sermā*, frigus; a سرم *serm*, frigidus. Ab adjectivis fiunt interdum abstracta, addendo in fine نای *nāj*, ut a فراخ *firāch*, latus, fit فیراخنای *firāchnāj*, latitudo, et a تنگ *tenk*, angustus, fit تنگنای *tenk-nāj*, angustia.

Quædam abstracta verbalia, quæ nihil aliud sunt, quam ipsa persona tertia singularis præteriti nominascens, fiunt emphatica, assumendo ejusdem verbi Imperativum nominascentem, cum و *waw* copula; ut: گفتگو *gūftū gū*, sermocinatio; جستجو *giūstū giū*, perquisitio; گرفتگی *giriftū gir*, captura.

Quædam Adjectiva fiunt a substantivis, assumendo in fine انه *āne*, et significant, qualiter quis sit affectus, possuntque adverbialiter exponi; ut: پدرانه *pederāne*, qui instar patris egit, paterne, داناانه *danājāne*, prudenter, نیازمندانه *nijāzmandāne*, suppliciter.

Adjectiva similitudinis fiunt addendo substantivis, آسا *āsā*, سا *sā*, وش *weš*, دیس *dīs*, بار *bār*, et وار *wār*, ut: آمبار آسا *āmbar āsā*, am-

baro similis; مشک آسا *mīšk āsā*, moschi instar; سحر سا *sihir sā*, magiæ instar, غنچه وش *ghunçe weš*, nodo rosæ similis; خور دیس *chor dīs*, solis instar, بار مشک vel مشکبار *mūskbār*, moschi instar. پرگار وار *pergār war*, circini instar.

Terminatio فام *fām*, postposita nominibus colorum, inclinationem quamdam illius coloris denotat, quasi dicas, *vergens, tendens*; ut سیه فام *siyeh fām*, subater, زرد فام *zūmūrrūd fām*, ad colorem smaragdī *vergens*; گلغام *gūlfām*, rosaceus. Sic گون *gūn*, additum alii voci colorem, aut similitudinem denotat, ut لاله گون *lāle gūn*, instar tulipæ rubicundus, گلگون *gūlgūn*, instar rosæ, rosei coloris.

Nomina quædam abstracta, itemque præpositiones geminatae, cum insertionem literæ *Elif*, formant eleganter adjectiva, ut ابر *ber*, supra, برابر *berāber*, æqualis; ا لب *leb*, labium, لبالب *lebāleb*, quod ad supremum marginem est; ا پس *pes*, post, پساپس *pesāpes*, qui retrorsum vadit; ا گون *gūn*, modus, color, گوناگون *gūnāgūn*, varius, diversi coloris; ا رنگ *renk*, color, رنگارنگ *renkārenk*, versicolor.

Diminutiva fiunt addita litera *Kef* præcedente fatha, ut ا پسر *pūser*, filius, پسرک *pūserek*, filiulus; پدر *peder*, pater, پدرک *pederek*, paterculus; مادر *māder*, mater, مادرک *māderek*, matercula. Si *Kef* diminutivum addendum foret nomini in *o he* otiosum exeunti, illud *o he* mutatur in *je* fethatum, e. g. خواجه *choġia*, magister, خواجیک *choġiajek*, magisterulus; بنده *bende*, servus, بندیک *bendejek*, servulus. Nonnulli etiam illud *o he* quiescens in *kief* mutant, cui iterum *kief* Diminutivi addunt, ut: بندک *bendekek*, servulus; داندک *dānendekek*, sciulus. Diminutivum in rebus inanimatis plerumque fit additione *ge* vel *ce*, ut هندوجه *hindūge*, parva anguria, مورچه *mūrce*, formicula.

Nomen *Locale* duplex est, Collectivum, et Singulare; *Collectivum* significat locum, in quo res copiosæ sunt, et abundanter, fitque adjecto استان *istān*, زار *zār*, vel سار *sār*, ut گلستان *gūlistān*, rosetum, rosarium, ا گل *gūl*, rosa, اعلزار *ālefzār*, locus pabulo abundans, pratum, شهرستان *šehristān*, urbs magna, کشتزار *kīstzār*, campus consitus, viridarium; کوهستان *Kohistān*, et کوهسار *Kohsār*, regio montana; نکسار *ne-*

meksār, et نِکزار *nemekzār*, salina, salis fodina; rarius additur لَاح *lāch*, ut: سِنکِلَاح *senklāch*, locus lapidosus, idem quod سِنکِستان *senkistān*; nonnunquam سَتان *istān*, regionem denotat, ut اَرَبِستان *ārebistān*, Arabia, Arabum regio, هِنْدِستان *hindistān*, Indorum regio, India. *Singularē* significat locum, seu vas, aut instrumentum, in quo quid reponitur, vel asservatur; fit autem adjecto دَان *dān*, ut: جامِدادان *giāmedān*, capsula vestis, saccus, in quo reponuntur vestes; کَلَمِدادان *kalemdān*, aut خَامِدادان *chāmedān*, calamarium; شَعِدادان *semdān*, candelabrum, نِکِدادان *nemekdān*, salinum. Dicitur etiam چَرَاگاه *čerāgāh*, pascuum, pratum, locus pascendi, خَیْمِگاه *chaimēgāh*, castrum, locus, in quo figuntur tentoria; sic چَرَاغِجا *čirāghgiā*, candelæ locus, candelabrum; چَا بَ خواب *chāb giā*, somni locus, lectus.

Caput Duodecimum.

De Figura Nominum.

Nomen est Figura simplex, vel compositum. Persæ plurima habent composita nomina, ita ut dici possit, nullam linguam illi in compositionibus, et quidem elegantissimis, ac ingeniosissimis esse parem, si Germanicam excipias, hujusmodi compositionibus affluentem; fit autem hæc compositio quatuor modis:

I. Ex duobus Substantivis, ut:

آهو چشم *āhū ččsm*, oculis cervinis, i. e. blandis præditus.
 پَرِ رُی *perī rūj*, facie formosus angeli instar.
 پَرِ پِکَر *perī pejker*, facie angelica præditus.
 پَرِ رُخسار *perī ruchsār*, genis angelicis præditus.
 گِمْسِد کُلَّاه *gēmsīd kŭlāh*, diademate Dschemschidi præditus.

دارا خشت *dārā hašemet*, famulatio Darii præditus.

زهره جبین *zūhre ġebīn*, frontem habens instar veneris planetæ splendidam.

سپین ساف *sīmīn sāk*, crure argenteo instructus.

طوطی گفتر *tūtī ġūftār*, vocem psithaci habens.

غنچه لب *ġhunçe leb*, labiis, ut nodo rosæ præditus.

سمن بوی *semen būj*, jasmini odorem fragrans.

سمن بر *semen ber*, pectus habens candidum, et odoriferum jasmini instar.

سرو قد *serw kadd*, statuæ cupressui similis, i. e. procera.

گلرخ *ġūlruch*, rosaceam genam habens.

گلروی *ġūlrūj*, faciē, ut rosa præditus.

مار تن *mār ten*, simile serpenti corpus habens.

مشکبوی *mūškbūj*, moschi odorem habens.

شکر لب *seker leb*, labiis saccharo conditis præditus.

یاقوت لب *jākūt leb*, labia, ut rubinum habens.

شیر دل *šīr dil*, corde leonino præditus.

II. Adjectivum substantivo præpositum, compositionem efficit, ut:

خوب روی *chūb rūj*, pulchra facie præditus.

تشنه دل *tesne dil*, sitibundi cordis, i. e. cupidus, avidus.

پاکیزه خوی *pākīze chūj*, puram habens indolem.

خوشخوی *chošchūj*, bonis moribus imbutus.

پاکدامن *pākdāmen*, virtutis infucatæ, castus, purus, continens.

خوب آواز *chūb āwāz*, canora, ac grata voce præditus.

خوب رائحه *chūb rāiha*, optimi odoris, odorifer.

خوش الحان *choš elhān*, amoena voce præditus, canorus; *epith: lusciniæ*.

خوش رفتار *choš refiār*, belle, et amoene incedens.

شیرینکار *šīrīnkār*, delectabilis, benignis moribus excultus, blandus.

شیرین دهن *šīrīn dehen*, ore suavi præditus, suaviloquus.

سیاه چشم *sijāh çešm*, nigris oculis præditus.

فعال نیک *nik fi-āl*, bonarum actionum, probus.

III. Ex nomine, et participio, ut :

گل افشان *gūl efsān*, rosas spargens.

دُر افشان *durr efsān*, uniones spargens, gemmifer.

گوهر افشان *gōher efsān*, gemmas spargens, pretiosus.

تَبِغ افشان *tīg h efsān*, gladium vibrans.

خون افشان *chūn efsān*, fusor sanguinis.

دل آزار *dil āzār*, cor affligens, molestus.

جان آزار *giān āzār*, animam excrucians, atrox.

تاب افکن *tāb efken*, flammivomus.

بیخ افکن *bich efken*, radicum evulsor.

سنگ افکن *senk efken*, lapides projiciens.

کوه افکن *Koh efken*, montes disjiciens.

مرد افکن *merd efken*, hominum dispulsor.

عنبر آکین *ānber āgīn*, ambra fartus, plenus.

سرور آکین *surūr āgīn*, lætitia fartus, amœnus.

مراد آور *murād āwer*, allator rei desideratæ.

دل آور *dil āwer*, raptor cordis.

جهان آرا *gihān ārā*, mundum ornans.

عالم آرا *ālem ārā*, mundum condecorans.

مجلس آرا *meġlis ārā*, convivium ornans.

دل آرا *dil ārā*, cor recreans.

آرام دل *dil ārām*, cor quietum reddens, tranquillans.

نبرد آزما *neberd āzmā*, bello assuetus.

روح آسا *rūh āsā*, pacator animæ.

جان آسا *giān āsā*, quietem dans animo, animam pacificans.

کار آزموده *kār āzmūde*, expertus, rerum peritus.

خون آلود *chūn ālūd*, sanguine conspersus.

غبار آلود *ghūbār ālūd*, pulverulentus.

خطا آلود *chātā ālūd*, peccatis inquinatus.

افرا rūh efzā, spiritum recreans.
 افرا bihget efzā, hiralitatis auctor.
 آشوب šehir āsūb, urbes perturbans.
 روز افروز rūz efzūn, dies augens, augustus.
 سر افراز ser efrāz, caput extollens, magnus, eminens, gloriosus.
 گردن افراز g'erden efrāz, collum extendens.
 عالم افروز ālem efrūz, mundum illuminans.
 جهان افروز gihān efrūz, universum illuminans.
 کیتی افروز gitī efrūz, orbem illuminans.
 معركة افروز mārīke efrūz, praelium aggrediens.
 بوستان افروز bostān efrūz, hortum urens, Amaranthus.
 جهان آفرین gihān āferīn, Creator mundi, Deus.
 دانش آموز dānīs āmūz, versatus in scientiis.
 کار آموز kār āmūz, peritus, in negotiis versatus.
 موده آموز mūjde āmīz, lætificus, bonis nunciis mixtus.
 ستم آموز sitem āmīz, minitatorius, vexatione permistus.
 نیاز آموز nijāz āmīz, supplex.
 حکمت آموز hikmet āmīz, mysticus, sapientia, aut misterio admistus.
 راحت آموز rāhet āmīz, quietem ferens.
 شهد آموز şehd āmīz, mellitus.
 رنگ آموز renk āmīz, coloratus, fallax.
 پرتو انداز pertew endāz, ejaculans, diffundens radios.
 دهشت انداز dihset endāz, timorem, terrorem incutiens.
 آتش انداز ātes endāz, ignivomus.
 تیر انداز tīr endāz, jaculator, sagittarius.
 ظلمت اندوز zulmet endūz, obscurus, tenebrosus; *epith: noctis*.
 عبرت اندوز ybret endūz, admirationem attrahens.
 التفات انگیز iltifāt engīz, respectum movens.
 خلوص انگیز chulūs engīz, sinceritatem pariens.
 فتنه انگیز fine engīz, seditiosus.
 خجلت انگیز chaġlet engīz, pudorem caussans.
 خفقان انگیز chafakān engīz, palpitationem cordis excitans.

انکیز *iršād engīz*, salutifer.

مردم اوبار *merdūm ewbār*, hominum vorator.

جان آفرین *giān āferīn*, creator animæ.

دلبر *dilber*, cor rapiens, formosus.

سایه پرور *sāje perwer*, in umbra educatus, delicatus, mollis.

علما پرور *ūlemā perwer*, fautor Doctorum, mecoenas.

تن پرور *tēn perwer*, corpus farciens, corporis commodis studens.

عشق باز *īšk bāz*, cum amore ludens.

پوزش پذیر *pūzīš pezīr*, excusationem acceptans, clemens.

ترانه پرداز *terāne perdāz*, modulans, *epith: Musici.*

سخن پرداز *sachun perdāz*, verborum concinnator, eloquens.

نقل بند *nakl bend*, compositor narrationum, historicus.

هیله بند *hyle bend*, deceptor.

عدو بند *ādū bend*, ligator inimicorum, victor.

عطر بیز *ītar bīz*, odores spargens, odorifer.

نادره پیرا *nādire pīrā*, raritatum compositor, memorandorum scriptor.

آسمان پیوند *āsumān pejwend*, cælum pertingens.

عالمتاب *ālemtāb*, orbem illuminans; *epith: Solis.*

دولتجوی *dewletgiūj*, felicitatem optans.

گل چین *gūl cīn*, florilegus.

شکوفه چین *sukūfe cīn*, decerptor florum.

سخن چین *sachun cīn*, sermonis alieni captator, delator.

خیر خوا *chair chāh*, benevolus.

دولتخوا *dewlet chāh*, prosperitatem optans.

سحر خیز *sahar chīz*, bono mane surgens.

خوشخوان *choschān*, suaviter cantans.

جهاندار *gihāndār*, mundum tenens, Rex.

نکته دان *nukte dān*, subtilia intelligens.

جهان دیده *gihān dīde*, in rebus mundi versatus.

امور دیده *umūr dīde*, in rebus agendis versatus.

خرد بین *churde bīn*, acris, et subtilis intellectus, aut visus; minuta videns.

سخن ران *sachun rān*, verba protrahens, sermocinator.
 کامران *kāmrān*, optatis gaudens.
 ریز خون *chūn rīz*, sanguinis fusor.
 ریز شکر *šeker rīz*, saccharum spargens.
 ریز اشک *ešk rīz*, lacrymas fundens.
 غزدا *ghamzedā*, ærumnam detergens.
 زدا *zulmet zedā*, dissipator tenebrarum.
 رهزن *rehzen*, viam infestans, latro.
 سحرساز *sihir sāz*, fascinator.
 دلسوز *dilsūz*, cor urens.
 شکار جان *giān šikār*, cordium venator.
 عمر شکاف *ūmr šikāf*, vitam findens, i. e. mors.
 صف شکن *saff šiken*, seriem, aciem destruens.
 شمار انجم *enḡiūm šūmār*, numero stellarum par.
 کار شناس *kār šinās*, expertus in negotiis.
 شکر فروش *šeker fūrūs*, venditor sacchari.
 ناظر فریب *nāzyr firib*, spectatorem decipiens.
 جگر گداز *giger gūdāz*, cor liquefaciens.
 صمّا گداز *summā gūdāz*, infortunium emolliens, depellens.
 ضیا کستر *zyjā kūster*, luminis sparsor.
 عالم گیر *ālem gīr*, orbem sibi subjiciens.
 دلکشا *dil kūšā*, cor exhilarans, jucundus.
 کشور کشا *kīšwer kūšā*, regionum expugnator.
 اورنگ نشین *ewrenk nišīn*, throno insidens, Rex.
 ویرانه نشین *wīrāne nišīn*, solitudinis cultor.
 رهنما *rehnūmā*, viæ ostensor.
 غریب نواز *gharīb nūwāz*, peregrinum humaniter excipiens.
 بربط نواز *berbut nūwāz*, citharædus.

IV. Ex particula, et nomine, ut:

هاشیان *hemāšīyān*, socius nidi.
 هاهنک *hemāhenk*, consonans, concordans.

- همبزم *hembezm*, conviva, contubernalis.
 همپستر *hempister*, lecti consors.
 همدم *hemdem*, consors, sodalis, socius.
 همراه *hemrāh*, comes itineris.
 همسایه *hemsāje*, vicinus, qui eadem fruitur umbra.
 همخانه *hemchāne*, condomesticus, conjux.
 نا امید *nā ūmīd*, desperatus.
 نا بینا *nā bīnā*, cæcus, non videns.
 نا معلوم *nā mālūm*, ignotus.
 کبها *kembehā*, nullius pretii.
 کم خرد *kem chyred*, minus sapiens, insipiens.
 بی ایمان *bī īmān*, sine religione, infidelis.
 بی تاامل *bī teemmul*, inconsideratus.
 گمراه *gūmrāh*, qui amisit viam, devius.

Caput Octavum.

De Numeralibus.

Numeri Cardinales sunt sequentes:

- ۱ یک *jek*, unus.
- ۲ دو *dū*, duo.
- ۳ سه *si*, tres.
- ۴ چهار *cehār*, et چار *ciār*, quatuor.
- ۵ پنج *penġ*, quinque.
- ۶ شش *ses*, sex.
- ۷ هفت *heft*, septem.
- ۸ هشت *hest*, octo.
- ۹ نه *nūh*, novem.
- ۱۰ ده *deh*, decem.

- ۱۱ یازده *jāzdeh*, vel یازد *jānzdeh*, undecim.
 ۱۲ دوازده *dūwāzdeh*, duodecim.
 ۱۳ سیزده *sīzdeh*, tredecim.
 ۱۴ چهارده *cehārdeh*, quatuordecim.
 ۱۵ پانزده *pānzdeh*, quindecim.
 ۱۶ شانزده *šānzdeh*, sexdecim.
 ۱۷ هفده *hefdeh*, septemdecim.
 ۱۸ هجده *hešdeh*, et هژده *hejzdeh*, octodecim.
 ۱۹ نوزده *nūzdeh*, et نویزده *nūwezdeh*, novemdecim.
 ۲۰ بیست *bīst*, viginti.
 ۲۱ بیست یک *bīst jek*, viginti unus.
 ۲۲ بیست و دو *bistū dū*, viginti duo.
 ۳۰ سی *sī*, triginta.
 ۴۰ چهل *cehel*, quadraginta.
 ۵۰ پنجاه *pengiāh*, quinquaginta.
 ۶۰ شصت *šešt*, et شصد *šast*, sexaginta.
 ۷۰ هفتاد *heftād*, sepruaginta.
 ۸۰ هشتاد *heštād*, octoginta.
 ۹۰ نود *nūwed*, nonaginta.
 ۱۰۰ صد *sad*, centum.
 ۲۰۰ دویست *dūsad*, et دویست *dūwīst*, ducenti.
 ۳۰۰ سیصد *sisad*, trecenti.
 ۴۰۰ چهار صد *cehār sad*, quadringenti.
 ۵۰۰ پانصد *pānsad*, quingenti.
 ۱۰۰۰ هزار *hezār*, mille.
 ۱۰۰۰۰ ده هزار *deh hezār*, decem milia.
 ۱۰۰۰۰۰ صد هزار *sad hezār*, vel لک *lek*, centum millia.

Vides ergo in Persicis præponi semper numerum majorem minori cum, vel absque copula, ut: ۱۸۰۳ sic Persa legeret هزار و سیصد و سه *hezārū heštsadū si*. Sciendum præterea, hæc omnia numeralia persica non declinari, sed numeratis præponi, et quidem plerumque in

singulari, ut: دو طرف *dū taref*, duæ, vel ambæ partes. Invenitur tamen Persicum هزاران *hezārān*, millia.

Ordinalia desinunt in م *mim*, præcedente zamma, ut:

یکم *jekūm*, primus, quod et نخستین *nuchustīn*.
 دوم *dūwūm*, secundus.
 سوم *siwūm*, tertius.
 چهارم *čehārūm*, quartus.
 پنجم *penğtūm*, quintus.
 ششم *šešūm*, sextus.
 هفتم *heftūm*, septimus.
 هشتم *heštūm*, octavus.
 نهم *nūhūm*, nonus.
 دهم *dehūm*, decimus.
 بیستم *bīstūm*, vicesimus.
 یکم بیست *bīstū jekūm*, vel *jegūm*, vicesimus primus.
 سیم *sijūm*, tricesimus.
 شصتم *šastūm*, sexagesimus.
 صدم *sadūm*, centesimus.
 صد و یکم *sadū jegūm*, centesimus primus.
 دویستم *dūwīstūm*, ducentesimus.
 سیصد و یکم *sisadūm*, trecentesimus.
 هزارم *hezārūm*, millesimus.
 دو هزارم *dū hezārūm*, bis millesimus.

Et sic de reliquis. In Pentateucho ي *je* additur, e. g. دویومی *dūjūmī*, secundus; سیومی *sijūmī*, tertius; هفتمی *heftūmī*, septimus; aliquando etiam ين *īn*; ut چهارمین *čehārūmīn*, quartus; پنجمین *penğilūmīn*, quintus; ششمین *šešūmīn*, sextus.

Persæ distributiva nomina reddunt vel per plurale cardinalis numeri, quem etiam reduplicant, ut: یکان *jegān*, et یکان یکان *jegān je-*

g'ān, singuli; چهاران *čehārān*, *čehārān*, quaterni. Vel per reduplicatum in singulari, ut یک یک *jeḵ jeḵ*, et sæpius interposita litera *f elif*, ut یک یک *jeḡājeḵ*, singuli; vel interposito *ba*, e. g. دو با *dū bā dū*, bini, vel addito *i* *ī*, ut دو ی *dūwī*, bini.

Ad numeros pertinere videntur تک *teḵ*, یکتا *jeḵtā*, ساده *sāde* *gerīde*, simplex; دوتا *dūtā*, duplex, تا سه *si tā*, triplex; دو *dū cendān*, duplum; سه چندان *si cendān*, triplum; یک بار *jeḵ bār*, *jeḡi*, semel, دو بار *dū bār*, bis; سه بار *si bār*, ter; بارها *bār-hā*, multoties.

Præterea dicunt Persæ præponendo simpliciter numerum substantivo سدر *siser*, triceps, tria capita habens; چهار پا *čehār pā*, quadrupes; پنج پهلو *penḡ pehlū*, quinquelaterus; quædam substantiva composita cum numero cardinali fiunt adjectiva, assumendo in fine *o he* præcedente fatha, ut: شش سال *šes sāl*, sex anni, ششساله vel ششساله *šes-sāle*, sex annorum, sexennis; یک تن *jeḵ ten*, unum corpus, یک تنه *jeḵ tene*, qui est unius corporis, unicus; Atque hinc rursus fiunt abstracta, assumendo syllabam *gi*, ut: ششسالگی *šes-sālegi*, sexennium; چهل سالگی *čehel sālegi*, ætas quadraginta annorum. Porro dicunt یک روز در میان *jeḵ rūz der mijān*, alternis diebus, secundo quoque die.

Caput Decimum Quartum.

De Adverbiis, et Præpositionibus.

Pro adverbiiis *Qualitatis* ponunt Persæ mera adjectiva, ut خوب *chūb*, pulcher, et pulchre, belle, bene; خوش *choš*, bonus, et bene; بد *bed*, malus, et male; راست *rāst*, rectus, et recte. Formant etiam adverbia nonnulla addita terminatione انه *āne*, ut دوست دوستانه *do-*

G

stāne, amice, amicabiliter, پدرانه *pederāne*, paterne, مردانه *merdāne*, viriliter, quæ omnia etiam sunt adjectiva.

Adverbia *Quantitatis* coincidunt cum *Nominibus* ejusdem significationis, ut: بسیار *bisjār*, multum, اندک *endek*, parum.

Adverbia *Loci* sunt: اینجا *ingīā*, hic, huc; آنجا *āngīā*, ibi, illuc; کجا *kūgiā*, ubi, quo? آنجا که *āngīā ki*, ubi; هیچ جا *hič giā*, ullibi; هیچ جانه *hič giāne*, nullibi; آنجا اینجا *āngīā ingīā*, hic illic; این سو *in sū*, hic, in hac parte; آنسو اینسو *ānsū insū*, hic illic, et huc illuc; هر جا *her giā*, et هر سو *her sūjī*, ubique, undique, هر کجا *her kūgiā*, ubicunque, بالا *bālā*, superius, supra, sursum, زیر *zīr*, et فرو *flūrū*, inferius, infra, deorsum, بالا *zīrū bālā*, sursum, deorsum, supra, et infra; درون *derūn*, intus, بیرون *birūn*, foris, extra, پیش *pīs*, coram, ante; پس *pes*, post, pone, a tergo, درپیش *derpīs*, ante, anterieus, درپس *der pes*, retro, نزدیک *nezdik*; prope, دور *dūr*, procul; چپ و راست *čepū rāst*, dextrorsum sinistrorsum; بکجا *bekūgiā*, quo? بهینجا *beingīā*, huc; بهانجا *beāngīā*, et بدانجا *bedāngīā*, illuc; از کجا *ex kūgiā*, unde, qua; از اینجا *ex ingīā* hinc, از آنجا *ex āngīā*, illinc, از بالا *ex bālā*, desuper.

Adverbia *Temporis* sunt: کب *Kej*, quando, quo tempore; حالیا *hālīja*, اکنون *eKnūn*, کنون *Kenūn*, nunc, modo, statim; هنوز *henūz*, adhuc, هاندم *hemāndem*, quam primum; پارسال *pārsāl*, anno proxime præterito; پیرازسال *pīrāzsal*, tertio ab hinc anno; دی *dī*, et دی *dī rūz*, heri, hesterno die, پرندهوش *perendūs*, et پیر *perīr*, nudius tertius; دوش *dūs*, heri, vesperi; امروز *imrūz*, hodie, امشب *imšeb*, hac nocte; بامداد *bāmdād*, mane, cras mane; شام *sām*, vesperi; فردا *ferdā*, cras; هر روز *her rūz*, quotidie; بروز *rūz berūz*, de die in diem; سال بسال *sāl besāl*, quot annis; هموار *hemwār*, continuo, شب و روز *sebbū rūz*, diu noctuque; هاندم *hemāndem*, statim; دیر *dir*, tarde; تا *tā*, usque, usque ad; بعد از آن *bād ezān*, postea.

Adverbia *Interrogandi*: چرا *čirā*, quare, cur? چه سبب *čī sebeb*, quid causæ? چون *čiūn*, quomodo, qua ratione? چند *čend*, et چندان *čendān*, quantum.

Adverbia Affirmandi, et *negandi*; بل *bel*, et بلي *beli*, ita, immo: آري *ārī*, ita; بي گمان *bī glūmān*, procul dubio; بدرستي *bedūrīstī*, profecto; بسر و چشم *baserū deśm*, libentissime; نه *ne*, non; هیچگونه *hičgūne ne*, nullo modo, nequaquam.

Adverbia Demonstrandi: اینک *īneḵ*, et آري *ārī*, en, ecce. **Numerandi**: باري *bārī*, et یک بار *jeḵ bār*, semel; دو بار *dū bār*, bis; چند بار *čend bār*, quoties, چندان بار *čendān bār*, toties; بسیار بار *bisjār bār*, sæpe; بارها *bārḥā*, aliquoties; قليل بار *kaḥil bār*, raro; باز *bāz*, هم *hem*, et نیز *nīz*, rursus, porro, iterum, etiam. **Optandi**: کاش *kāś*, کاشکی *kāśki*, et کاشکه *kāśke*, et کاشا *kāśā*, utinam. **Prohibendi**: مباد *mebād*, et مبادا *mebādā*, ne fiat, absit; زنهار *zinhār*, cave.

Adverbia Dubitandi: شاید *sājed*, et شاید که *sājed ki*, forte, fieri potest; مگر *meḡer*, fortassis; یا *jā*, proprie significat aut, nonnunquam etiam an; **Similitudinis**: چو *ciū*, چون *ciūn*, juxta, secundum, quomodo, instar; همچون *hemciūn*, et چنانچه *ciūnānci*, veluti, quasi; چنانکه *ciūnānki*, et چنانکه *hemciūnānki*, quemadmodum; اینچنین *īn-ciūnīn*, et همچین *hemciūnīn*, et چنان *hemciūnān*, sic; آن طور *ān tawr*, eo modo; آنچنان *ānḡiūnān*, sic. **Congregandi**: باهم *bāhem*, et بهم *behem*, una, simul. **Separandi**: تنها *tenhā*, et تنها *betenhā*, همن *hemīn*, solum, tantummodo; جداگانه *ḡiūdāḡāne*, seorsim, separatim.

Præpositiones construuntur cum Nominativo, suntque:

از *ex*, et aliquando ز *zi*, de, a, ab, et præ in comparatione, ut: از آنجا *ex ānḡiā*, ex eo loco; inde, deinde; از جمله *ex ḡiūmle*, ex his omnibus.

با *bā*, cum, ut: با تو *bā tū*, tecum; با او رستم *bā o restem*, ivi cum eo.

به *be* separata, aut usit: ب *be* conjuncta, plerumque significat ad, aut refert Dativum nostrum, ut: رفتیم به یسار *restem behysār*, ivi ad arcem; بدآن گفت *bedān ḡūft*, dixit illi; Etiam pro in, tam de loco, quam de tempore, ut: شهر است *bešeḥr est*, in urbe est; گفتن بوقت *ḡūften bewakū chāmūšī*, loqui tempore silentii.

بر *ber*, et ابر *eber*, super, supra, juxta, ut: بر من *ber men*, supra me, بر منوال مشروح *ber mīnwālī mešrūh*, modo supra explicato.

بی *bī*, sine, absque, ut: بی هنر *bī hūner*, absque virtute.

پیش *pīš*, ante, ad, apud, penes, coram; et پس *pes*, post, pone; cum de tempore agitur, sæpe cum Ablativo construuntur, ut: پیش از این *pīš ez īn*, ante hac, ante hoc tempus.

در *der*, in, de; ut: در آن روز *der ān rūz*, in illo die, illo die, در اخلاق درویشان *der echlāki derwīšān*, de moribus Religiosorum.

فرو *fūrū*, vel فرود *fūrūd*, infra, sed proprie est nomen, ut et sequentes, immo pleræque præcedentes, propterea etiam in constructione Je breve, seu annexionis assumunt, sic نزد *nezd*, apud, penes, ut نزد من *nezdī men*, penes me; زیر *zīr*, sub; پهلو *pehlū*, juxta, a latere; سوی *sūī*, ad, versus, ad partem; میان *mijānī*, inter, in medio; برای *berājī*, et از برای *ez berājī*, بجهت *beḡihetī*, بواسطه *bewāsi-teī*, pro, propter, causa, mediante; از جهت *ez ḡihetī*, از بهر *ez behrī*, propter, iisque præponi possunt aliæ præpositiones, ut: در میان *der mijānī*, inter; از بهر ایشان *ez behrī īšān*, propter illos, eorum gratia; از برای خدا *ez berājī chodā*, propter Deum; از فرود *ez fūrūd*, ab infra, inferne, از نزد او *ez nezdī o*, ab illo.

Caput Decimum Quintum.

De Conjunctionibus, et Interjectionibus.

Conjunctiones sunt: و *we*, et; هم *hem*, et, atque, tum; نیز *nīz*, etiam; یا *jā*, aut, vel; لیکن *likēn*, لیکن *lik*, sed, verum, tamen; بل *bel*, بلکه *belki*, sed, immo vero; اگرچه *eḡerče*, گرچه *ḡerče*, با آنکه *bā ān-ki*, etsi, quamvis; هر چند *her čēnd*, et هر چند که *her čēndki*, quantumvis, quamquam. اما *emmā* verumtamen; اگر *eḡer*, اگر *ḡer*, et ار *er*, si; وگر *wēḡer*, و *wer*, etsi; ورنه *werne*, مگر *meḡer*, nisi, præterquam; جز *ḡiūz*,

præter; *بَیْر* *beḡiūr*, præterquam; *بَنَابَرِین* *benāberīn*, itaque, quocirca; *پَس* *pes*, ergo, igitur; *ک* *ki*, quia, quod, ut; *زَیْرَا* *zīrā*, *زَیْرَاکِ* *zīrāki*, quia, nam; *اَز اَنجَاکِ* *ex āngiā ki*, ideo quia; *چُونکِه* *ciūnki*, quandoquidem, cum; *تَا* *tā*, *تَاکِ* *tāki*, ut.

Litera *waw* copulativa plerumque profertur cum zamma, id est, ut *wū* post vocalem, aut initio commatis, e. g. *بِیْگَانِه و آسَنَا* *biḡāne, wū āsnā*, notus, ignotus; ast post consonantem pronuntiatur ut *ū*, vel *ū*, e. g. *شَیْرُو شَکَر و قَرُوخت* *chyriāū fūrūcht*, emptio, et venditio; *سَیْرُو سَکَر* *sīrū seker*, lac, et saccharum.

Interjectiones persicæ sunt: *ای* *ej*, *یا* *jā*, *آیا* *ājā*, *و!* *di-r̄ygh*, *دِرِیْغَا* *dir̄yghā*, proh dolor! *اِه* *ah*, Ah! *وای* *wāj*, Væ!

Caput Decimum Sextum.

De Syntaxi Nominum.

Apud Persas adjectivum postponitur suo substantivo, annexo *i* brevi in lectione, ut: *بَرِ شَیْرِین* *berī sīrīn*, fructus dulcis; *کِتَابِ بَزرک* *kitābi bū-zūrḡk*, liber magnus; idem intelligendum est de Participiis, ut: *اَیَّامِ گُزَشته* *ejjāmī gūzešte*, dies præteriti; idem de Pronominibus, ut: *پَدَرِ مَن* *pederī men*, pater meus; sed in Nominibus in vocales desinentibus, sive per *l elif*, و *waw*, *ی* *je* expressas, sive per otiosum *o he* finale indicatas, adscribitur etiam realiter *ی* *i*, vel *ه* *e*. *Je* nempe terminatis litera quiescente *l elif*, vel و *waw*; *Hemze* autem nominibus in *ی* *i*, vel *ه* *e* desinentibus, ut: *پَارَسَايِ آگَاہ* *pārsāi āgāh*, religiosus vigilans; *بَزرکِ اَیْلَچِي* *ilcī būzūrḡk*, legatus magnus; *رَفْتَارِ تَیْهَوِي* *tīhūi ref-tār*, perdix egregie incedens; *شَیْرِینِ مَیْوَه* *mīwei sīrīn*, fructus dulcis. Quando autem Genitivus est absolutus, et solus, præponitur Nomini particula *از* *ex*, sic civitas Regis, persice *شَهرِ پادشاه* *sehrī pādīshāh*, dicitur, dum vero interrogatur, *کِرَاسْتِ اَیْنِ شَهر* *kirāst īn sehr*, hæc Civitas, cujus est? respondeas absolute *از پادشاه* *ex pādīshāh*, Regis.

In Declinatione postponitur adjectivo particula casus determinati-
va, ut: *ایلدیل بزرگرا گفست ildīl būzūrkrā g'ūft*, legato magno dixit; *آن میوه شیرینرا بخورد ān mīweī šīrīnra būchord*, illum fructum dulcem co-
medit; *کتاب پدر خودرا آورد kitābi pederī chodrā āwūrd*, librum patris
sui attulit.

In plurali affigitur characteristicā pluralis Substantivo, manente
adjectivo in singulari, ut: *میوه‌های شیرین mīwehāī šīrīn*, fructus dulces;
sed in declinatione iterum dicitur *دوستان قدیرا گفتم dostānī kadimrā g'ūftem*, amicis antiquis dixi.

Cum Participia præsentis, et præteriti temporis o *he* otioso, si-
ve quiescenti immediate post fatham terminentur, etiam eodem modo,
sicuti Nomina in o *he* quiescens desinentia, pluralem numerum for-
mant, id est, interposita litera *گ* *giāf* ante *آن ān*, ut *شناسنده šinā-
sende*, sciens, *شناسندگان šināsendegān*, scientes; *دارنده dārende*, ha-
bens, *دارندگان dārendegān*, habentes; *رفته refte*, qui ivit, præteri-
tus, defunctus, *رفتهگان reftegān*, præteriti, defuncti; *فرستاده firistāde*,
missus, legatus; *فرستادگان firistādegān*, missi, legati.

Quando adjectivum substantivo præponitur, scias esse nomen
compositum, et sine additione *ī brevis* instar unius vocis esse proferen-
dum, aliamque significationem inferre, sic juxta præscriptam regulam
روی خوب rūi chūb, pulchram faciem, ast *خوب روی chūb rūi*, pulchra
facie præditum denotat.

Pronomina demonstrativa præponuntur substantivo, ut: *این مرد īn merd*, hic vir, *آن زن ān zen*, illa fœmina; *از این جانب ex īn giā-
nib*, ex hac parte; cum junguntur nominibus in plurali positus, manent
in singulari, ut *این آدمان آمدند īn ādemān āmedend*, isti homines ve-
nerunt; quando vero demonstrativa sola occurrunt, in plurali adhiben-
tur, ut: *اینان آمدند inān āmedend*, hi, isti venerunt.

Utuntur Persæ potissimum substantivis, infinitivis, et partici-
piis arabicis, ut: *رجوع کردن rug'ū Kerden*, reverti; *ترتیب دادن tertīb
dāden*, ordinare; *اقرار کردن ikrār Kerden*, confiteri; *انتظار ساختن intizār
sāchten*, exspectare; *منتظر شدن muntazir šūden*, exspectantem esse; sed

substantiva arabica in *ō te foemininum* desinentia, illud vel in *ت te masculinum* mutant, vel ut *he otiosum* post fatham pronunciant, dicunt igitur قوت *kuwwet*, pro قوة *potentia*, robur, مروت *muruwet*, pro مروة *humanitas*; معدة *mi'de*, pro معدة *mi'det*, stomachus; لحظة *lahza*, pro لحظة *lahzat*, momentum, nictus oculi.

Numeri cardinales ordinarie præponuntur nomini in singulari, ut: صد کس *sad kes*, centum homines; هزار یک روز *hezār jeḳ rūz*, mille, et unus dies, صد هزار لاله *sad hezār lāle*, centum mille tulipæ; سه علامت ظاهر آمد در بخیل *si ālāmet xāhūr āmed der bachyl*, tria signa produnt avarum hominem; dicitur tamen nonnunquam دو مردان *dū merdān*, duo viri, sed rarius.

Substantiva arabica pluralis numeri considerantur a Persis tanquam singularia, et ut talia concordant cum verbis, et adjectivis, ut: از آمدن بهار از رفتن دی اوراق حیات ما میگردد طیّ *ex āmedenī bekār, ex restenī dej, ewrāk hajātī mā mīkerded tajj*; per adventum veris, et abitum hyemis, folia vitæ nostræ magis plicantur; ubi اوراق *ewrāk*, pluralis اوراق *warak*, folium, construitur cum singulari میگردد *mīkerded*.

Caput Decimum Septimum.

De Syntaxi Verborum.

Nominativus verbi plerumque præponitur verbo, cum quo concordat numero, et persona, ut: هر که بیدان نشیند نیکی نبیند *herki bebedān nišined, nīkī nebīned*, quicumque cum pravis considet, bonum non videt; interdum duo, vel plura nomina sæpius cum singulari numero verbi construuntur, ut: هنر و فضل ضایع است *hūnerū faẓl xāy est*, virtus, et præstantia perierunt, loco ضایع اند *xāy end*.

In Periodo duorum, aut plurium membrorum, quorum quodvis finiri potest auxiliari verbo, prius horum communiter continet verbum auxiliare, quod in sequenti membro subintelligitur, ut: مضرت تعجيل *maẓarretī tāgīl bisjārest*, we men-faātī sabrū sukūn, bīsūmār. Detrimēta festinationis complura sunt, et emolumenta patientiæ, ac quietis innumerabilia; hic in secundo periodi membro iterum subintelligitur verbum auxiliare است *est*, nempe بیشمار *bīsūmār est*; innumerabilia sunt; sic pariter: زيد بفضل وادب موصوف *zeid befazlū edeb mewwsūf būd*, we be lehwū ʔsretū tarb begḥājet māl; Zeidus virtute, ac bonis moribus excultus fuit, sed oblectamentis, compotationibus, et musicæ valde deditus; hic pariter in secundo membro subintelligitur بود *būd*, nempe مایل بود *māl būd*; deditus fuit.

Quando significatur Possessio, construitur Verbum substantivum *Esse* cum genitivo in ۱, *rā*, sic dicitur: کراست این کتاب *kirāst in kitāb*, cujus est hic liber? مجال مقالت باشد *kirā megiālī makālet bāsed*, cujus sit audacia loquendi? Cum autem Persæ habeant verbum ejusdem significationis cum nostro *Habeo*, nempe داشتن *dāsten*, adhibent hoc verbum in omnibus locis, in quibus apud alias nationes adhiberi solet, dicunt itaque: ان پادشاه پسری داشت صاحب فراست *ān pā-disāh pūserī dāst sāhybī firāset*, ille Rex filium habebat ingenio præclarum; چه حال داری *ci hāl dārī*, vel in Plurali چه حال دارید *ci hāl dārid*, qualem statum habes, habetis? quomodo vales? valetis?

Post verbā خواستن *chāsten*, velle, et توانیدن *tūwāniden*, posse, alteri verbo plerumque ن *nun finale* Infinitivi demitur, ut: خواهیم رسید *chāhem resīd*, perveniam; نتواند کرد *netūwāned kerd*, non poterit, aut non potest facere; نکشید *nekšīd*, et تواند کشت *tūwāned bachšīd*, ille vir potest interfici, et potest absolvi.

Persica Verba activa regunt pleraque Accusativum, aut determinatum cum ۱, *rā*, aut indeterminatum sub terminatione Nominativi,

prout sensus exigit, ut *māldārīrā sūnīdem*, quendam opulentum fuisse audiui; *مارا* *egē ān tūr-kī širāzī bedest āred dīlī mārā*, si ille Turca Schirazius cor nostrum in manus sumeret, seu gratum haberet; *خانده* *اورا کسی ندیدی درکشاده* *chāneī orā kesī nedīdī der kūšāde*, *we slīfrei orā ser kūšāde*, nemo unquam viderat domum ejus apertam, neque mensam apparatus. Illud *ra* omittitur, quando nomen est indeterminatum, et generale, ut: *دعا کردن* *duā kerdēn*, preces fundere; *چام پر کردن* *diām pūr kerdēn*, implere poculum.

Nonnulla verba cum duobus accusativis construuntur, ut: *مردرا* *merdrā chūfte būgūzārīm*, hominem relinquamus dormientem; *کاروانرا* *kārwānrā rešte did*, viatores vidit profectos.

Multa sunt, quæ Dativum regunt, ut: *یارانرا* *jārānrā ehaber kerd*, sociis nuntiavit; sic *دادن* *dāden*, dare, ut: *مبلغ خطیر به او* *meblaghī chatyṛ be o dād*, magnam pecuniæ summam illi dedit; *طالب شدن* *tālyb sūden*; cupidum, studiosum esse, et sic alia.

Aliqua etiam regunt Ablativum, ut: *گذاردن* *tersīden*, *ترسیدن* *glūzārīden*, transire per-trajicere; e. g. *از خدا* *ex chudā tersīden*, Deum timere; *از آتش نهان* *ex ātesī nihān mītersem*, timeo ignem latentem; et sic similia.

Participia latina in *endus* exprimunt Persæ per Infinitivum addendo literam *ی* *je* præcedente *kesra*, ut: *کشتنی* *kūštenī*, occidendus; *مردنی* *mürdenī*, cui est moriendum, mortalis, *آمدنی* *āmedenī*, venturus, cui est veniendum, *آویختنی* *āwīchtenī*, suspendendus.

Caput Decimū Octavum.

De Syntaxi Particularum.

Particulae conjunctivæ, quæ exprimunt conjecturam, conditionem, voluntatem, motivum, requirunt conjunctivum, seu potentialem modum, e. g. گر بدانستی که فرقت تو اینچنین صعب باشد و دلسوز از تو دوری. *ger bidānistemī ki furkatū tū in- cūnīn saāb bāsed we dilsūz, ez tū dūrī neġiüstemī jekdem, we xi tū ghāib nebūdemī jekrūz.* Si scivissem, quod absentia tua futura esset adeo plena curarum, et affligens, non vellem deperditum sine te vel unum momentum, et vellem te non reliquisse vel una die.

In verbis compositis particulae præsentis temporis می *mī*, et همی *hemī* collocantur inter adjectivum, vel substantivum, et verbum auxiliare, ut: پُر می کنم *pūr mī kūnem*, impleo; تر همی سازی *ter hemī sā- zī*, humectas; Nonnunquam verbum ab adjectivo, vel substantivo suo, quocum compositum est, separatur, idque inter et hoc, alia vocabula inseruntur, ut: صبا بلف بگو آن غزال رعنا را که سر بکوه و بیابان *sabā belutf blīgū ān ghazālī rēnārā, ki bekūhū bejābān tū dādei mārā*, o Zephyre! dic illi dorcadī tenero, tu confinia habes nobiscum in monte, et deserto; hic inter سر *ser*, et دادن *dāden*, tria vocabula inserta sunt.

Præpositiones, et Interjectiones præfiguntur nominibus in nominativo; ut: از آن جا *ez ān ġiā*, ex illo loco; با تو *bā tū*, tecum, بر من *ber men*, supra me; ایاه شهریار *ejā šehrijār*, o Rex!

In familiari sermone Persæ se invicem alloqui solent per secundam personam singularis تو *tū*, tu; e. g. چه حال داری *ci hāl dārī*, quomodo vales? sæpius etiam per secundam personam pluralis شما *sūmā*, vos; ut: از کجا تشریف آوردید *ez kūġiā tešrīf awūrdīd*, unde venistis? nonnunquam respectus ergo tertiam personam pluralis adhibent, e. g.

سر افراز فرمودند *serefrāz fermūdend*, mihi honorem exhibuerunt, i. e. exhibuistis; loco فرمودید *fermūdīd*, پادشاه اورا دادند *pādisāh orā dādend*, Rex ipsi dedit; وزیر خواهند آمد *wezīr chāhend āmed*, Vezirius veniet; loco داد *dād*, et خواهد *chāhed*. Habent nihilominus etiam aliquam tertiam personam titularem universalem, nempe حضرت *hazret*, dominatio, celsitudo, ut: حضرت شما *hazreti šlūmā*, Dominatio vestra. Si vero aliquis de se ipso loquitur, ad libitum dicere poterit من *man*, ego; vel ما *mā*, nos, aut civilius بنده *bende*, servus; فقیر *fakyr*, pauper عاجز *āgīz*, debilis; دوست *dost*, amicus; محبت *muhybb*, amicus, خیرخواه *chairchāh*, benevolus.

نوشته باند سیاه بر سفید

نویسنده را نیست فردا امید

نوشته من ندانم تا که خواند

اگر بپریم بیشک این باند

Nigrum super Albo scriptum manebit:

Scriptori vero cras nulla spes erit.

Scriptum ego nescio, quis sit lecturus:

At, etsiamsi moriar, hoc indubitanter manebit:

Menses Persarum.

Mensis I.	فروردین	<i>Ferwerdīn.</i>
Mensis II.	اردن‌هشت	<i>Ardebehišt.</i>
Mensis III.	خرداد	<i>Chordād.</i>
Mensis IV.	تیر	<i>Tīr.</i>
Mensis V.	مرداد	<i>Murdād.</i>
Mensis VI.	شهریور	<i>Schriwer.</i>
Mensis VII.	مهر	<i>Mīhr.</i>
Mensis VIII.	آبان	<i>Abān.</i>
Mensis IX.	آذر	<i>Azer.</i>
Mensis X.	دی	<i>Dej.</i>
Mensis XI.	بهمن	<i>Behmen.</i>
Mensis XII.	اسفندارمذ	<i>Esfendārmex.</i>

DIALOGI PERSICI.

مکالمه نخستین

Dialogus Primus.

صاحب سلامت	Salve sis Domine.
بندگی حضرت	Servus Dominationis vestrae.
مزاج مبارک * مزاج شریف * مزاج اقدس *	Quomodo valet Dominatio vestra?
مزاج عالی	
الحمد لله * شکر خدا	Deo sint laudes! Deo sint gratiae!
در دعا * دعا و یاد	Deum precor pro vobis.
دعای دولت	Pro felicitate vestra Deum precor.
از کجا آمدید	Unde venistis?
از کجا می آید	Unde venitis?
از کجا تشریف آوردید	Unde venistis?
از عاجز خانه * از فقیر خانه * از بنده خانه	Domo.
برای چه آمدید	Ad quid venistis?
چرا تصدیع کشیدید	Quare vobis hanc molestiam creastis!
برای دیدن صاحب	Ut Dominationem vestram videamus.
برای ملاقات شما	Ut vos visitemus.
کرم کردید * مهربانی کردید	Gratiam mihi fecistis.
نوازش فرمودند * سرافراز فرمودند	Mihi honorem exhibuistis.
ذات صاحب درین ملک غنیمت است	Persona Dominationis vestrae pro hac regione fortuna est.

نام شما چیست	Quodnam est nomen Dominationis vestræ?
اسم شریف صاحب	Quodnam est Dominationis vestræ nomen nobile?
اسم نحیف فلان	Nomen meum est N.
از دیدن شما خوش شدم	Dominationem vestram, seu vos vidi- disse lætor.
از ملاقات شما محظوظ شدم	Hoc in emolumentum meum accidit.
مستفید شدم	Occasionem nactus sum, vobis ser- vitia præstandi.
بندگی حاصل کردم	Fortunam consecutus sum.
سعادت حاصل کردم	Vos videre desiderabam.
مشتاق شدم	Magnum desiderium habui vos vi- dendi.
شوق دیدن شما بسیار داشتم	Servitia mea vobis præstare arden- ter exoptabam.
همای ملازمت بسیار داشتم	Domus hæc vestra est, venite, quan- docunque vobis placuerit.
خانه شماست هر گاه خواسته باشید	Venite subinde, quando vobis otium fuerit.
بیابید	Sæpius veniam ad officia vobis ex- hibenda.
وقت فرصت گاه گاه می آمده باشید	Frequenter ad obsequia vestra ve- niam.
مکرر در بندگی حاضر خواهم شد	Mihj in angulo animi locum conce- dite.
اکثر در خدمت خواهم رسید	Nolite oblivisci.
مرا در گوشه خاطر جا داده باشید	Deus vos in pace custodiat.
فراموش نکنید	Vos Dei protectioni committo.
خدا سلامت دارد	
فی امان الله	

مکالمه دوم

Dialogus Secundus.

- چه حال داری
کجا می روی
بخانه می روم
در خانه چه کار داری
نامه می نویسم
کراست این کتاب
بکتاب چه کار داری
برای خواندن نویسم
هیچ کاری داری
کاری ندارم
بخانه ما زون برو و پسرانرا خبر کن
ده ایشانرا بیاور
ده آنچه بگوشت بده
چهار آنچه بروغن بده
پنج آنچه بپنج بده
شش آنچه بنان بده
هشت آنچه میوها که در بازار باشند
بخرید
در کنار باغ صحبت می داریم
چرا دیر آمدی
یک دم بنشین
بعد از آن می رویم
یا یوسف خوش آمدی
اینجا بنشین که از صحبت تو مشتاق
شویم
مرو ای نور دیده ما
چرا زود می روی
باری بکار خویش مشغول شو
- Quomodo vales?
Quo vadis?
Domum vado.
Quid domi ad agendum habes?
Epistolam scribo.
Cujus est hic liber?
Quid tibi negotii cum libro?
Propter lectionem scribo.
Nihilne ad agendum habes?
Nihil habeo ad agendum.
Vade cito in domum meam, et famulis nuncia.
Omnes tecum adfer.
Decem nummos pro carne da.
Quatuor nummos pro butyro da.
Quinque nummos pro oryza da.
Sex nummos pro pane da.
Pro septem nummis fructus, qui venales in foro adsunt, eme.
Ad latus horti colloquamur.
Quare tarde venisti?
Paulisper sede.
Deinde eamus.
O! Josephe! bene venisti!
Hic sede, ut colloquio tuo honoremur.
Noli abire, o! lux oculorum nostrorum.
Quare cito abis?
Tandem te occupa negotio tuo.

درس خواندي	Lectionem legistine?
نخواندم	Non legi.
چرا نخواندي	Quare non legisti?
درس نخستين ني دانم	Lectionem primam nescio.
خواندن مي خواهی	Visne legere!
نخواهم خواندن	Nolo legere.
اندک ميدانم	Parum scio.
خواهم نويستن	Scribere volo.
بروم و بيايوزم	Ibo, et addiscam.

مکالمه سوم

Dialogus Tertius.

با يوسف دوستانرا نامه بنويس	O !Josephe ! amicis epistolam scribe.
از حال ايشان پرس	Quomodo valeant , interroga.
از دوستان چه آمد پرسيدي	Interrogastine , quid nuntii ab amicis venerit?
آري پرسيدم	Ita, interrogavi.
جواب آمد که همه دوستان گفته اند که از همت شما بصحت و سلامتيم	Responsum venit, omnes amicos dixisse : nos vestro favore sani incolumesque sumus.
بدعاي دولت شما روز و شب مشغول ايم	Nos diu noctuque precibus pro vestra fecilitate occupamur.
جمله محبتان از خاطر شما پرسيدند که مدت نزديک وصلت شما بخير ميشود کرداند	Omnes amici de dispositione animi vestri interrogarunt, optantes, ut intra breve tempus vobiscum in bona salute convenire possint.
انشا الله تعالي	Si placuerit Deo Altissimo.
از تفريح صفا داري	Placetne tibi deambulatio?
صفا دارم ليکن يکدم مرا مصلحت است	Placet mihi, ast unius momenti negotium habeo.
بغايت مهم است	Negotium est valde urgens.
چون مصلحت تمام شود بر سر و چشم ما هر کجا فرمايي برويم	Finito negotio, lubenter, quocunque mandaveris, ibo.

برو و زود بیا
اگر زود آمدي خوش بود
تو کسی مرنج
سخن نرم بگو سخت مگو که سرما
الم می رسد

آهسته بگو
کوش ما گریخت
سخن ما را کوش دار
اندیشه کن
فراموش مکن والاخر پشمان شوي

تو چه میگوئي
کوش دار که من چه می گویم
کستاخي مکن
در میان بزرگان کستاخي بداست
بنویس نامه فارسي
نهی دانم که نوشتن
بسیار ندانم
آن سفارش میکنم که یاران ما به بین
که حال ایشان چیست

اگر ایشان بطرف ما می آیند صفا می
آوردند

ایشانرا دعوت کن
مدت بسیار است که با ایشان مصاحبت
نکردیم

خاطر جمله محبتانرا رعایت واجبست

هرچه فرمودي بسر ماست تقصیر نشود

Vade, citoque redi.

Si cito veneris, bene erit.

Neminem offendas.

Blando utere sermone, noli stentorea voce uti, ne capiti nostro, i. e. mihi molestiam crees.

Submissa voce loquere.

Auris mea surda non est.

Ausculata sermonem nostrum.

Cogita.

Noli oblivisci, ad finem te poenitebit.

Quid dicis?

Ausculata, quid dico.

Non sis incivilis.

Inter majores incivilitas mala est.

Epistolam persicam scribe.

Nescio, quid scribam.

Multum non scio.

Illud tibi commendo, ut amicos nostros visites, et videas, quomodo valeant.

Si ad nos venerint, gaudebo.

Invita illos.

Multum temporis est, quod cum illis non simus collocuti.

Amicitiam omnium amicorum colere oportet.

Omne, quod jussisti, supra caput nostrum est, minime negligam.

در وقت رفتن بن خبر کن که ترا چیزی

می سپرم

شتاب مکن

شتاب در کار نیک نیست

بیال برویم

غافل مباش که علامت بدنامست

روز و شب به نشستن و خواندن مشغول

شو

بجذب باش دانشمند باشی

کاهلی مکن

مکالمه چهارم

کدام کتاب درس گرفته اید

آنچه کتابهای که رسمی درین ملک

متداول است

چند زبان یاد گرفته اید

زبان فارسی و هندی گفتن می توانم

صرف و نحو و قدری از علم لغت هم

میدانم

این دو زبان بفصاحت میگوید

بفصاحت گفتن خیلی مشکل است اما

تقلید اهل فصاحت میکنم

از نظم و نثر فارسی چند کتاب خوانده اید

دو سه دیوان و دو سه مثنوی و دو سه

انشا خوانده ام

تعلیق می نویسید یا شکسته

صرف تعلیق نیست شکسته آمیز

مینویسم

Quando vadis, mihi nuncia, ut tibi
aliquam rem injungam.

Noli festinare.

Festinatio in negotio bona non est.

Ascendamus.

Non esto incurius, nam signum
mali nominis est.

Diu noctuque sedendo, et legendo
te occupa.

Esto laboriosus, evades doctus.

Non sis piger.

Dialogus Quartus.

Quales libros legistis?

Illos libros, qui in hac regione pro
studiis in usu sunt.

Quot linguas caletis?

Persice, et indostanice loqui scio.

Grammaticam, et Syntaxim, et pa-
rum ex philologia scio.

Facunde has duas linguas loqui-
mini?

Eas facunde loqui valde difficile est,
sed facunde loquentes imitor.

Quot libros tum metro, tum prosa,
persice exaratos legistis?

Duo vel tria poemata, duo aut tria
disticha, et duos aut tres libros
stylo epistolari exaratos legi.

Scribitisne Taalik, vel Schikeste?

Purum Taalik non scribo, sed mix-
tum cum Schikeste.

- خط شما اصلاحي است يا طبعي
چند روز خوشنويس اصلاح گرفته بودم
آخر از روي تعليم مشق کردم
- فردا نمونه خط خود بياريد به بينم
که نشست يافته است يا نه
- چند سطر نوشته بخدمت خواهيم گذرانيد
اگرچه قابل گذرانيدن نيست
- چه قدر مشايره خواهيد گرفت راست
بگويد
صاحب قدر دانند در آنچه پرورش بشود
مقرر فرمايند
- پيشتر كجا نوکري کرده ايد و چه در
ماه داشتيد
پيش فلان صاحب و فلان صاحب
بوده ام در ماه اينقدر مي يافتم
چه چيز مي خواند و چه قدر محنت
مي کرد و چند سطر ياد مي گرفت
- زبان فارسي مي آموخت
صرف زبان مي آموخت
قواعد فارسي مي خواند
شما نوکري گذاشتيد يا او برطرف کرد
- من بيمار شدم او شان معاليم ديکرا
نگاه داشت
- Scriptura vestra est ne formata jux-
ta regulas, aut ex mero habitu?
Aliquot diebus pulchre scribere ad-
didici, deinde exercitii causa
exemplaria descripsi.
Cras specimen scripturæ vestræ mi-
afferte, ut videam, utrum manus,
seu scriptura vestra firma sit, nec
ne.
Aliquot lineas scriptas vobis præ-
sentabo, quamvis præsentari non
mereantur.
Quantum singulis mensibus vultis
habere, verum dicite.
Domine, vos ipsi, quid merear sci-
tis, designate quod in sustenta-
culum sufficiat.
Cui servivistis antea, et quantum
omni mense habuistis?
Fui apud N. et N. et tantum per
mensem habui.
Legitne quidpiam, quantumve se
applicuit, et quot lineas memoriæ
mandavit?
Linguam persicam addiscebat.
Linguam istam loqui addiscebat.
Grammaticam persicam legebat.
Vosne illius servitium reliquistis, an
ille vos dimisit?
Ego ægrotavi, et ille alium Magi-
strum suscepit.

خوب من شمارا نگاه مي دارم وان قدر در ماه خواهم داد	Bene, ego vos suscipio, et tantundem per-mensem dabo.
بالفعل هيمن قبول مي كنم هرروز بياييد	In præsens in hoc convenio. Venite quotidie.
چيزي نوشته بيارم	Ego aliquid scribam, et vobis afferam.
مصادر فارسي با كردان هريك مصدر نوشته بياريد	Infinitivos persicos, cum inflexionibus cujusvis verbi scriptos mihi portate.
صاحب كاغذ عنايت كن در دو سه روز نوشته مي آرم	Domine, chartam mihi da, intra spatium duorum, aut trium dierum scriptam vobis reportabo.
كاغذ خوب مي دهم شما هم خوشخط بنويسيد	Bonam vobis do chartam, dummodo vos pulchram scripturam scribatis.
امروز يك جزء نوشته آوردنهام شروع فرمايند	Hodie aliquam sectionem scriptam tuli; placeat vobis incipere.

مکالمه پنجم

Dialogus Quintus.

در کنار يك سبزه وآب روان صحبت كنيم	Ad latus alicujus vireti, et fluvii colloquamur.
سازندهگان همه احضار كردانيم يك دم با ايشان عيش كنيم	Musicos omnes producamus. Aliquantum cum illis tempus alacriter transigamus.
اگر از خوردن مي صفاي دوستان باشد حاضر مي كنيم	Si bibere vinum, amicis placuerit, etiam illud parabimus.
زيرا خوردن مي ركن عيش است خوردن مي در حضور ياران بغايت خوب است چنانكه چندان در بعض كباب شود	Quia potus vini columna lætitiæ est. Potus vini in amicorum præsentia valde gratus est, si aliqua assatura capræ adsit.
بعض بريان شود	Aliqua caro assa adsit.

جماع اسباب عیش مهیا شود

شمار میدانی
نی دانم اما آموختن هوس دارم

شیندم که دانستن شمار نیک است

هوس کردم تا که بیاموزم

خواهی شمردن

نخواهم

چرا نی خواهی

از آنکه اندک میدانم

چرا بسیار نیاموزی

نی دانم که حاجت شود

قبا بپوش روزو شب که هوا سرد است

بردن قبا بد است زیرا بدن شمارا الم

میرساند

چرا نی خسبی

صغای خواب ندارم

از خفتن صفا داری

صفا دارم ولی مصلحت ما بسیار است

یکدم بنشینم

بعد از آن می خسیم

غوغا مکن یار ما خفته است

یکدم چشم دار

خواهم خفتن

یکدم صبر کن

غافل مشو زیرا غفلت بد است

این فرصت کجا یابی

Omnis apparatus oblectationis in
promptu sit.

Scisne Arithmeticam?

Nescio, sed eam addiscere percu-
pio.

Audiui, quod computum scire bo-
num sit.

Desidero, ut eum addiscam.

Visne numerare?

Nolo.

Quare nonvis?

Propterea, quia parum scio.

Quare plus non addiscis?

Nesciebam, id necessarium esse.

Diu noctuque vestem crassam gesta,
quia aura frigida est.

Vestem crassam portare non est
bonum, quia corpori vestro mo-
lestiam creat.

Quare non decumbis?

Non arridet mihi somnus.

Placetne tibi dormire?

Placet, ast multa habeo negotia.

Paulisper sedebo.

Deinde decumbam.

Noli vociferari, amicus meus dormit.

Paulisper observa.

Dormire desidero.

Parum expecta.

Non sis incurius, quia incuria ma-
la est.

Ubine inuenies hanc occasionem?

فرمان شماست	Vestrum est mandare.
شمارا انصاف نیست	Aequitatem non habetis.
بسیار گفتیم امروز	Hodie multum locuti sumus.
بسیار گفتن حاجت نیست	Multum dicere non est opus.
سخن کوتاه کن زیرا گفتن دراز موجب ملامت است	Sermonem abbrevia, quia fusus sermo vituperandus est.
دراز مکشی حرمت خود نگاه دار	Noli fuso sermone uti, tuum honorem observa.
درکار باش بی کار مباش	Labori vaca, sine opere non sis.
بی کار بودن علامت خیر نیست	Sine opere, seu otiosum esse bonum signum non est.
کتاب را از خود دور مکن	Librum a te non remove.
کتاب و قلم و کاغذ را عزیز دار	Librum, calamum, et chartam cara habe.
تا چیزی برسی جهد کن	Esto diligens, ut aliquid consequaris.
از یاران خود کم مکن تا صاحب کمال کنی	Noli diminuere amicos tuos, ut perfectus evadas.
کسب کمال کن که عزیز جهان شوی	Procura tibi perfectionem, ut ab omnibus honoreris.

مکالمه ششم

Dialogus Sextus.

یک پاره باغ ما هست که میوه های غریب و سیبهای لطیف در آن بستانست	Habemus hortum, miris fructibus, et malis pulchris refertum.
این زمان ده رسیده است	Hoc tempore omnia matura sunt.
باغبان درباغ شما چه چیز از میوه ها میشود	Hortulane, quales fructus in horto vestro sunt?
زردآلو است بادام است آلبو بالو است به است انجیر است انار است نارنج است توت است و شفتالو و آلو و آرمود	Mala armeniaca, amygdala, cerasa, mala cydonica, ficus, mala punica, aurea, mora, mala per-

وخریزه واقسام لیونها است

از قسم شکوفها کدام کدام دارید
کل است و نسردن است و یاسمین است
ولاله است و بنفشه است و زنبق
است و قریب ده چن دارم
هر روز چهار دسته کل و دو خوان میوه
بیارید من انعام خواهم داد

چیزی سبزی در باغ دارید و حالا
موسم کدام سبزیست
سبزی هر فصل دارم حالا موسم کزنب
و حلبه و غیره است

از قسم خریزه چه چیزها در باغ شما میروید
و چه خوب میشود

خیار بسیار خوب میروید
هر روز معتاد میوه و شکوفه و سبزی
و غیره میخواهم چه خواهید گرفت

چیزی در ماه مقرر فرمایند هر چه در
باغ می شود مدام خواهم رسانید

چه قدر در ماه می خواهید و چند سبد
هر روز خواهید آورد اقرار بکنید

یک فیورنط هر روز میخواهم یک سبد
سبزی و یک دالیه میوه و چهار طرزه
کل خواهم رسانید

sica, pruna, pira, melopepones,
et diversa malorum limoniorum
genera sunt.

Qualia florum genera habetis ?

Rosam, narcissum, jasmium, tulipam, violam, lilium, et circiter decem florum viridaria habeo.

Quotidie mihi quatuor fasciculos florum, et duos alveolos fructuum ferte, ego vobis munusculum dabo.

Qualia olera habetis in horto, et nunc qualium olerum tempus est ?

Olera cujusvis temporis habeo; nunc est tempus brassicae, nasturtii, et aliarum herbarum.

Qualis species peponum crescit in horto vestro, et quae bene proveniunt ?

Cucumeres valde bene crescunt.

Quotidie certam quantitatem fructuum, florum, olerum &c. desidero, quid vultis habere ?

Figite certi quidquam in singulos menses, ego semper id, quod in horto est, feram.

Quantum quovis mense vultis, et quot corbes quotidie portabitis, dicite ?

Florenum quavis die volo, unam corbem olerum, fructuum, et quatuor fasciculos florum feram.

خوب بیست فیورنط در ماه خواهم داد
هین این قدر میرسانیده باشید

ای دوست برخیز تا برویم
صفا دارم که در خدمت شما یکدم
برویم و اطرافهای این باغ محضرت
شما بنماییم

در گوشه‌های این باغ گلستان و مرغزار
است

چند روز در آن جا عیش و دل کشاده
شویم
صفای شما از آن بسیار شود
صحبت شما مشرف بشویم

محمود خبر فرستادیم زیرا مدت بسیار
است که او محبت ماست
چونکه محمود بیاید چه کار کنیم

بکنار باغ برویم و اطعمه کوناگون
بیزیم

چند یاران جمع کنیم زیرا محمود خوب
مغنی و خوانده است

صحبت‌های لطیف می‌داند
هرکسی که صحبت او بشنود بیهوش
شود

چندان کمالات او دارد که همه جامع
شده است

یا عبد الله زود برو و محمود دست بوی
ما برسان و بنده خانه دعوت کن

Bene, viginti florenos per mensem
dabo, tantummodo hanc quan-
tatem portetis.

Amice, surge, ut eamus.

Placet mihi, ut ad obsequia vestra
paulisper obambulem, omnesque
hujus horti partes Dominationi
vestrae ostendam.

In angulis hujus horti rosetum, et
locus avibus abundans est.

Aliquot diebus in illo loco nostrum
exhilerabimus animum.

Recreatio vestra inde major evadet.
Consortio vestro, colloquio vestro
honorabimur.

Mahmudo nuncium misimus, quia a
multo tempore amicus noster est.
Cum Mahmudus venerit, quid fa-
ciemus?

Ad latus horti ibimus, et diversos
cibos coquimus.

Aliquot amicos congregemus, quia
Mahmudus bene cantat.

Jucunde societatem distrahit.

Quicumque colloquia ejus audit, ob-
stupescit.

Tot habet perfectiones, ut omnes
in eo collectae videantur.

O! Abdallah! cito vade, et Mahmu-
do osculum manus ex me refer,
eumque in domum meam invita.

و پدر او چند سلام برس و بگو که من
محمود را بنده خانه دعوت کردم

زود بیا تا انتظار نکشیم

مکالمه هفتم

شب خیر پیر مغان
خوش آمدی صاحب همراه یاران شما

ای صاحب تکیه امشب با جای
میدهی درین جا

آری صاحب جای شماست اندرون
بیایید

ای رضوان بکش موزه این مرد ادبی ار
خوب خوب حالا خواهم کشید

صاحب پای اینجا بنده
از برای خدا آهسته آهسته بکش که بسیار
مانده ام

صاحب من از کجا می آیی

من از عراق و خراسان می آیم

چه خبر داری از عراق

دیگر خبر نیست غیر آنکه روز بروز راه
پادشاه را می بینند

ای پیر مغان بیار من طعام برای
خوردنی

بر چشم صاحب

آب بیار که دست و روی بشویم

اینست آب بشوی هر که می خواهی

Et patrem ejus multoties ex me saluta, eique dic, quod Mahmudum ad me invitaverim.

Cito redi, ne multum exspectemus.

Dialogus Septimus.

Bona nox Caupo!

Bene venisti mi Domine cum tuis peritineris comitibus?

O! Domine dasne nobis locum hic pernoctandi?

Ita, domine, hic locus est vester, ingrediamini.

O! Rizwan huic domino exue ocreas.

Bene, bene, statim exuam.

Domine, huc pone pedem.

Per Deum, trahe lentius, quia valde sum defatigatus.

Domine, unde venis?

Ex Iracca, et Chorasania venio.

Quid novi ex Iracca?

Nihil aliud est novi, quam quod quotidie omnes in adventum Regis intenti sint.

Caupo, adfer mihi aliquot cibos.

Lubentissime, Domine.

Adfer aquam, ut manus, et faciem lavem.

Ecce aquam, lava quidcunque vo-
lueris.

K

بر خیز بر سر سفره بنشین
چه میخواهد شما که بیارم برای خوردنی
بگویند بغیر ملاحظه
هن نان بیار شراب پنیر یک کبوتر کباب
و اگر شوربا بوده بسم الله

ای رضوان اینجا باش بایشان بیار
هر چه میخواهند و از اینجا نخواهی
جنبید

دیگر چیزی میخواهی که بیارم یانه

نه نه حالا بس است و بعد از آن حساب
خواهی کرد

هه یک فیورنط و نیم است
شما چنان حساب میکنی
من حساب را یک بیک میکنم
هجو خوب است من ازین راضی هستم
خوراک اسب را دو فیورنط
اینست زر بکیر حت شمارا

خدا بشما خیر دهد
ای مردم خانه بیارید چراغ اینجا که
من میخواهم که طمیله واسب مارا به
بینم

بکیر اسبرا و ببر آب و بکدار که خوب
آب بخورد و بعد از آن او را بشو
آب بسیار خورد

آری راست است به بین چه شکم دارد

از برای خدا لخورش خوب خواهی
ساخت

Surge, mensæ asside.

Quid vobis comedendum feram? di-
dicite libere.

Fer mihi panem, vinum, caseum,
unam columbam, assaturam, et,
si adest, jusculum in nomine Dei.

O! Rizwan, hic mane, et adfer il-
lis, quæcunque petierint, neque
ex hoc loco te move.

Visne, ut aliam rem adferam, vel
non?

Non, jam sufficit, et postea com-
putum fac.

Universim Florenus et dimidius est.
Vos ita computum facitis?

Modo singulatim computum faciam.

Sic bonus est, jam sum contentus.

Pro pabulo equi duos florenos.

Ecce pecuniam, modo temet ipsum
solve.

Deus vobis rependat!

Heus mediastine, lumen adfer, ut
stabulum et equum meum videam.

Cape equum, et duc illum ad aquam,
ut bene bibat, deinde eum lava.

Bibitne multum aquæ?

Omnino, vide, qualem habeat ven-
trem.

Per Deum, bonum ei fac stratum.

شما خاطر جمع کنید من خوب خواهم
نکه کرد

خوب تیمار کن به بین که همه کل است

من میکنم بغیر گفتن

مکالمه هشتم

بن دوشک خوب بده ویک چادر و
یک بالش پاکیزه

من اندک درد سر دارم از برای خدا بن
بنها خانه طبیب کجا می باشد

برچشم برویم شمارا بنمایم راه را بیا اینجا

ازین راه برو اول دروازه که می بینی در
دست راست بگذار پیشتر این کلیسا
هونست اورا بکوب

نام طبیب چیست

حکیم منصور مصری نام دارد

بسیار اهل علم است و خوب آدمی
میخواهم که بروم اورا به بینم برخیز برویم
کیست که دروازه میکوبد

منم دوست دروازه را واکن

صبر کن حالا را خواهم کرد

سلام علیک طبیب ماهر

خوش آمدمی بچه کار آمدمی

سر من درد میکند بواسطه این آمدم

پیش شما که بن درمان کنی

ای مبارک پیار اندک کاغذ که بنویسم

Non esto sollicitus, ego omnia bene curabo.

Strigilla eum bene, vide, quam lulentus sit.

Ego id facio, quin mihi id dicas.

Dialogus Octavus.

Da mihi bonum lectum, lodicem, et pulvinar mundum.

Mihi paulisper caput dolet; per Deum monstra mihi, ubi sit hospitium medici.

Lubentissime eamus; monstrabo vobis viam; huc veni.

Hac via ito, per primam plateam, quam ad dextram vides, transi, ante hanc ecclesiam, ibi est, pulsa.

Quomodo vocatur Medicus?

Vocatur Hakim Mansur Misri.

Est homo valde eruditus, et bonus.

Ibo, ut eum videam, surge, eamus.

Quis pulsat ad portam?

Ego sum; amice, aperi januam.

Exspecta, illico aperiam.

Salvesis Medice celebris!

Bene venisti, ad quem finem venisti?

Ad te veni, ut mihi ob capitis dolores medicamentum præscribas.

O! Mobarek, adfer mihi aliquantum chartæ, ut scribam.

بنشین صاحب اندکی تا بنویسم

بگیر این نوشته را و برو پیش عطار که
بشما خوب درمان خواهد داد که
شفا یابی

من بشما بسیار متذلل خواهم شد
چند می خواهی برای این نوشته را
هرچه شما بدهید این سهل چیز است

بگیر این نیم فیورنطرا اگر بس است

بس است بخدا سپردم برو
کجاست دوکان عطار بگیر این نوشته را

حالا برو و یک ساعت دیکریا البته دیر
نخواهی کشید

من زود خواهم آمد
چند می ارزد این درمان
یک فیورنط می ارزد نهایتش

خوب بگیر این ریال را و زیاده را بن
بده زبرا خرده همراه ندارم

Sede, domine, paulisper, donec
scribam.

Accipe hoc scriptum, et ito ad phar-
macopolam, ut bonam vobis det
medicinam, quæ pristinam vo-
bis restituat salutem.

Ego vobis valde obstrictus ero.

Quantum vis pro hoc scripto.

Quidcunque dederitis, est enim res
nullius momenti.

Accipe hunc medium florenum, si
suffecerit.

Sufficit, in gratia Dei ito.

Ubi est taberna pharmacopolæ? ac-
cipe hoc scriptum.

Modo abi, et post unam horam
rursus veni, sed certe, noli mo-
rari.

Cito veniam.

Quanti, constat hæc medicina?

Florenum constat, hoc est ultimum
pretium.

Bene; accipe hunc thalerum, et,
quod plus est, mihi restitue,
quia pecuniam minutam non ha-
beo.

HISTORIÆ PERSICÆ.

حکایت نخستین

فقیهی دخترى داشت بغایت زشت روى و بجای زنان رسیده با وجود
جهاز و نعمت کسی بناکحت او رغبت نمود فی الجملة بحکم ضرورت باضربى
عقد نکاحش آورده اند که در آن تاریخ حکیمی از سرندیب برسید که دیده
نابینایان روشن کردی فقیه را گفتند چرا دامادت را علاج نکنى گفت ترسم
که بینا شود و دخترم را طلاق دهد *

H i s t o r i a I.

Juris consultus quidam filiam habuit nubilem, sed maxime deformem: quanquam proposita essent magnus nuptialium apparatus, dosque præclara, nemo tamen matrimonium ejus ambiit. Rem ut paucis absolvam, necessitate urgente, eam cæco cuidam matrimonio sociarunt. Scriptores tradunt: eodem anno ex insula Serendib medicum quemdam venisse, qui cæcis visum restituebat. Juris consultum rogarunt: Quid ne genero tuo oculorum usum quoque reddis? respondit ille: Metuo, ne videns filiam meam repudiet.

حکایت دوم

حکیمی را پرسیدند از شجاعت و سخاوت کدام بهترست گفت آنرا که
سخاوت هست بشجاعت حاجت نیست *

H i s t o r i a II.

Sapientem quemdam rogarunt, utranam virtutum harum, fortitudo, an liberalitas præster? Respondit ille: *Qui liberalitatem habuerit, fortitudine minime eget.*

حکایت سوم

خواهندد مغربی در صنف بزازان حلب میگفت ای خداوندان نعمت
اگر شمارا انصاف بودی و مارا قناعت رسم سوال از جهان برخاستی *

H i s t o r i a III.

Mendicus quidam Africanus inter Haleppenses mercatores considens, inquit: O benevoli, et divites Domini! si apud vos locum haberet æquitas, et apud nos continentia; jam pridem mendicandi mos ex orbe exularet.

حکایت چهارم

درویشی را شنیدم که در آتش فاقه میسوخت و رقعہ بر خرقة میدوخت
کسی گفتش چه نشینی که فلان در این شهر طبع کریم دارد و کرم عیم میان
خدمت ازادگان بسته است و بر در دلها نشسته اگر بر صورت حال تو مطلع
کردد پاس خاطر عزیزان متت دارد گفت خاموش که در نیستی مردن به
که حاجت پیش کسی بردن *

H i s t o r i a IV.

Quemdam audiavi religiosum, fortunæ angustiiis pressum, qui veteres pannos consuebat; quidam illi ait: quid desides? in ista enim urbe vir quidam est natura benignus, qui universis promiscue beneficia præstat,

lumbos enim ad servitium piorum accinxit, desideriisque animorum promptissimus adest: quod si egestatis tua conscius fuerit, piorum benevolentiam demereri, sibi muneris magni loco ducet: Pauper inquit: *Taceto; egestate mori praestat, quam necessitatem ulli exponere.*

حکایت پنجم

در سیرت آردشیر بابکان آمده است که حکیم عربی پرسید که روزی چه مایه طعام باید خورد گفت صد درهم کفایت میکند گفت آن قدر چه قوت دهد گفت این قدر برابر پای هی دارد و هرچه براین زیاده کنی تو حمال آئی *

Historia V.

In annalibus Ardeschiri Babegani memoriae proditum est, illum rogasse medicum arabem, quantum cibi capiendum sit uno die? medicum respondisse: Centum drachmas sufficere. Cui ille oblocutus ait: Tantillum quid roboris homini praestare potest? Medicus reddit: *Illa cibi quantitas te satis bajulabit: si vero illam excesseris, tu cibi bajulus eris.*

حکایت ششم

یکی از حکما پسرش را نهی کرد از بسیار خوردن که سیری مرد را رنجور دارد گفت ای پدر کرسنگی بکشد نشنیده که طریغان گفته اند بسیری مردن به که کرسنگی بدن گفت اندازه نکه دار که قال الله تعالی کلوا و اشربوا و لا تسرفوا *

Historia VI.

Sapiens quidam filium suum ab ingluvie cohibuit inquit: *Multum comedere mortalibus morbos adfert.* Respondet filius: Inedia o pater, perimit; nonne audivisti, quod a facetioribus dici solet! *Satietate mo-*

ri satius esse, quam inediaam sufferre. Pater inquit: Tu mediam insistas viam, Deus enim imperavit maximus: Comedite, et bibite; sed non profundite.

حکایت هفتم

دست و پا برده هزار پایي را بکشت صاحب دلي برو بگذشت و گفت سبحان الله با هزار پایي که داشت چون اجلس فرا رسید از بی دست و پایي نتوانست کردخت *

H i s t o r i a VII.

Quidam sine manibus pedibusque millepedam interfecit; cordatus quidam illac forte prateriens inquit: Laudatissime Deus, mille quidem pedibus, quos tenebat, imminens fatum, ab homine manibus, pedibusque truncato, evitare non potuit.

حکایت هشتم

بازرگانی را هزار دینار خسارت افتاد پسرش را گفت نباید که این سخن را با کسی در میان نهی گفت ای پدر فرمان تراست نکویم ولیکن مرا بر فایده این مطلع کردن که ملصحت در نهان داشتن چیست گفت تا مصیبت دو نشود یکی نقصان مایه و دیگر شهادت هسایه *

H i s t o r i a VIII.

Quidam mercator damno mille denariorum facto, filio suo inquit: hanc jacturam ulli dicere caveas. Filius respondit: mi pater, recte equidem imperas, egoque id nemini dicam, verum hujus silentii utilitatem mihi exponas velim, ut sciam, quid sit negotia celare. Pater inquit: Ne miseria nostra sit gemina: Prima, scilicet, æris jactura, altera vero inimicorum illusio.

حکایت نهم

يکي از شعرا پش امير دزدان رفت و ثنا گفت فرمود تا جامه اش بستند و از ده بدر کردند سگان در قفای او افتادند خواست تا سگي بردارد زمين بخ بسته بود عاجز شد گفت اين چه حرامزاده مردمانند که سگ را کشاده اند و سگ را بسته امير از غره بشنيد و بکنديد و گفت اي حکيم از من چيزي بخواه. گفت جامه خود مي خواهم اگر انعام فرمايي *

Historia IX.

Quidam poetarum latronum adiit principem, laudibusque eum celebravit. Sed jussit ille, ut poetam vestibus spoliatum villa extruderent: canes poetam a tergo lacesunt; ille saxum humo tollere nititur; sed terram glacie indurata deprehendit. Fessus itaque miseria, inquit: o vafferrimos hujus loci homines, canes solverunt, saxa vero ligarunt. Latronum princeps his salibus de fenestra auditis, inquit: o Sapiens, aliquid a me postula. Respondit ille: propriam vestem postulo, si benefacere lubet.

حکایت دهم

مردكي را درد چشم خاست پيش بيطاري رفت که مرا دوا کن بيطار از آنچه در چشم چهارپايان کړدي در ديده او کشيد کور شد حکومت پيش داور بردند گفت برو هيچ تاوان نيست اگر اين خر نبودي پيش بيطار نرفتي *

Historia X.

Homuncio quidam oculorum dolore percussus, mulomedicum accedit, inquiens: Meos sanato oculos. Equarius medicus, illo, quo quadru-

L

pedum solebat, ejus quoque oculos inunxit unguento; sed miser ille coecus evasit. Litem ad judicem detulerunt, qui inquit: In medicum nullam sarcindi damni actionem habetis; hic enim nisi asinus fuisset, equarium medicum nunquam adisset.

حکایت یازدهم

پادشاهی پسری بادیبی داد و گفت این فرزندست تربیتش چنان کن که یکی از فرزندان خود سالی برو سعی کرد و بجای نرسید و فرزندان ادیب در فضل و بلاغت منتهی شدند ملک دانشمندان را مواخذه کرد و گفت وعده را خلاف کردی و شرط وفا بجای نیاوردی گفت ای ملک تربیت یکسانست و لیکن استعداد مختلف *

Historia XI.

Rex quidam filium suum magistro commisit dicens: Hic meus est filius, tu eum perinde ut filios tuos doctrina, moribusque imbuas. Præceptor per integrum annum illi operam dedit, sed nihil profecit: filiis interea suis in sapientiæ, eloquentiæque fastigium provectis. Rex præceptorem corripiens, ait: Tu datæ fidei defuisti, promissique fas violasti. Præceptor respondit: O rex, par fuit institutio, sed dispar ingeniorum ratio, atque capacitas.

حکایت دوازدهم

توانگر زاده را دیدم بر سر کور پدرش نشسته و با درویش بچه مناظره در پیوسته که صندوق تربیت پدرم سنگینست و کتابهای رنگین و فرش رخام انداخته و خشت پیروزه درو ساخته بکور پدرت چه ماند خشتی دو فراهم آورده و مشتی دو خاک بر آن پاشیده درویش پسر این بشنید و گفت خاموش که تا پدرت زیر این سنگ کران بر خود بجنبیده باشد پدرم ببهشت رسیده باشد *

H i s t o r i a XII.

Divitis cujusdam vidi filium, patris sui tumulo insidentem, et cum pauperis filio hunc in modum disceptantem: Patris mei tumuli locus est marmoreus, monumentum aureis literis inscriptum, tumulus marmoribus constratus, tessellisque æraneis distinctus: tui vero patris tumulus cuinam rei est similis? duo enim congesti sunt cæspites, duoque pulveris pugilli ipsi inspersi. Pauperis filius, hoc audito, infit: *Tace; pater enim tuus, antequam sub gravi illo saxo se moverit, et enisus fuerit, pater meus paradisum jam contigerit,*

~~DESCRIPTIO~~

SENTENTIÆ PERSICÆ.

1.

افتاده است در جهان بسیاری تمیز ارجمند و عاقل خواران

In hoc terrarum orbe hoc accidit fere, ut rudis honoretur, sapiens vero contemnatur.

2.

اگر ممالک روی زمین بدست آری بهای مهلت یک روزه زندگانی نیست

Si omnibus potirere regnis, quæ in terrarum orbe sunt, pretium tamen non haberes, quo vitam solveres unius dieculæ.

3.

از خدا ترس و مترس از دشمنان کز ده دارد خدایت در امان

Deum time, at noli metuere inimicos, nam Deus te contra omnes tutum præstabit.

4.

از سخاوت مرد یابد سروری و شکر نعمت را دهد افروتنری

E liberalitate vera percipitur voluptas, atque major conciliatur Numinis favor.

5.

آنکه در راحت و تنعم زیست او چه داند که حال کرسنه چیست

Qui semper in rerum affluentia, et deliciis vixit, ille quid novit, quis sit esurientis status.

6.

اندک اندک خیلی گردد قطره قطره سیلی

Pauxillum pauxillo junctum fit multum, guttaque gutta aucta evadit flumen.

7.

ای برادر بندهء معبود باش و تا توانی با سخا و جود باش

O frater! Deum cole, et quantum potes, esto benignus, et liberalis.

8.

اگر بهر عدو جای شادمانی نیست که زندگانیء ما نیز جاودانی نیست

Quando moritur inimicus, non ideo hilari sum animo, nam nec mea vita æternum durat.

9.

باسیه دل به سود گفتن وعظ نرود هیچ آهنین بر سنگ

Hominem conscientie atrum monere quid refert? ferreus enim clavus in saxa nequaquam penetrat.

10.

بازوي سخت به که بازوي سخت

Fortūnæ vis, corporis robore præstat.

11.

باش از بخل بخیلان بر حذر تا نسوزد ترا نار سقر

Cave sordidam avarorum parsimoniam, ne uraris ignibus inferorum.

12.

پند گیر از مصایب دیگران تا نگیرند دیگران ز تو پند

Tu ex aliorum damnis exemplum capito, ne alii ex te exemplum sumant.

13.

خاموشي به که ضمير دل خویش با کسی گفتن و گفتن مگوي

Præstat tacere, quam animi secreta alicui detegere, atque nulli dicas monere.

14.

پاي در زنجير پيش دوستان به که بيگانگان در بوستان

Pede catenato apud amicos esse satius est, quam apud peregrinos in horto incedere.

15.

بنطق آدمي بهتر از دواب و دواب از تو به که نکوي صواب

Homo brutis sermone præstat, sed bruta te antecedunt, si dicas, quod improbetur.

16.

توانکري بهر است نه مال چرکبه عقل است نه بسال

Divitiae in virtute consistunt, non in opibus, prudentia ex intellectu, non ex annis aestimatur.

17.

تلمیذ بی ارادت عاشق بی زراست

Invitus discipulus, amator est sine auro.

18.

تلخ است صبر و لیکن بر شیرین دارد

Patientia est amara, fructus vero ejus dulces.

19.

تا مرد سخن نگفته باشد عیب و هنرش نهفته باشد

Quamdiu aliquis nullum verbum prolocutus est, dedecus, et decus ejus ignorantur.

20.

جهان دیده بسیار گوید دروغ

Orbem pererrans mendacia plurima dicit.

21.

جز نخرمند مغرما عمل

Nulli nisi sapienti committas negotium.

22.

جوي زر بهتر از پنجاه من زور

Unum auri granum quinquaginta virium libris præstat.

23.

حكايت بر مزاج مستمع گوي

Historiam pro ingenio, et captu auditoris narra.

24.

خانه دوستان بروب و در دشمنان مكوب

Aedes amicorum scopis purga, at inimicorum fores ne pulsa
quidem.

25.

خاموشي را هر كه سازد پيشه كردد اين نبودش اندیشه

Qui assueverit taciturnitati, sese tutum præstabit a molestiis multis.

26.

خوي بد در طبيعتي كه نشست نرود تا بوقت مرگ از دست

Pravi mores, si naturam obsederint, non nisi morte expelli
possunt.

27.

خود ستايي پيشه شيطان بود آنكه خود را كم زند مردان بود

Se ipsum efferre super alios consuetudo diaboli est: is, qui se
ipsum demittit, vir est.

28.

آنکس که نداند و نداند که نداند در جهل مرکب ابد دهر بماند

Ille, qui nihil scit, ac ignorat, se scire nihil, perpetuo in ignorantia crassa manebit.

29.

خواهی که متمتع شوی از نعمت دنیا با خلق کرم کن چو خدا باتو
کرم کرد

Si frui volueris hujus mundi opibus, mortalibus benefacito, quemadmodum tibi benefecit Deus.

30.

در این عالم کسی بیغم نباشد اگر باشد بنی آدم نباشد

Nemo est in hoc mundo, qui ærumnis vacet, si vacet, inter filios hominum numerandus non est.

31.

در دنیا هیچ چیز نا خوشتر نیست از دوستی که دوستیء وی از برای
عوضی یا غرضی بود

Nihil in hoc mundo vilius est, quam amicus, qui amicitiam privati commodi, ac lucri caussa colit.

32.

دل ای رفیق درین کاروان سرای میند که خانه ساختن آیین کاروانی

نیست

Noli cor tuum, amice! stativis peregrinationis hujus affigere, quia sapientis non est viri in itinere ædificare sibi domum.

M

33.

دل درکسي مېند که دل بسته ټو نېست

Animum in nemine figas, nisi qui in te animum fixerit.

34.

در عمل کوش و هر چه خواهي پوښ

Bonis operibus certa, et quidquid lubuerit gesta.

35.

دوکس دشمن ملک و ديند پادشاه بي حلم و زاهد بي علم

Duo et regni, et religionis sunt hostes, rex sine clementia, et religiosus sine scientia.

36.

دروغ گوي روي سپاه راست گوي روي سفيد

Qui mentitur faciem habet nigram, qui vera dicit, albam.

37.

دوسترا چندان قوت مده که اگر دشمن شون تواند که جفا کند

Amico nimium potestatis concedere noli, nam, si inimicus evaserit, fieri potest, ut malum tibi creet.

38.

رونده بي معرفت مرغ بي پر است

Peregrinator sine scientia avis est sine alis.

39.

رحم آوردن در بدان ستم است بر نیکان و عفو کردن از ظالمان
جور است بر درویشان

Misereri pravorum, bonis est injuriam facere, nefariisque crimina ignoscere, pauperes est affligere.

40.

زهر دارد درون دنیا چو مار کرجه بینی ظاهرش نقش و نگار

Mundus intus veneno imbutus est, tanquam aerpens, licet formam ejus videas versicolore.

41.

زاهد بی علم خانه بی در است

Religiosus sine doctrina, domus sine foribus est.

42.

زن بد در سرای مرد نکو هم درین عالمست دوزخ او

Mala mulier in ædibus viri boni, infernus ejus in hoc mundo est.

43.

سلامت در کنار است

In littore salus est.

44.

سر چه آرای بی دستار ای پسر که توانی دل بدست آری پسر

O fili! qui caput tuum ornas cidari, stude potius animum tuum reddere meliorem.

M 2

45.

سخنی در نهان نباید گفت که بهر انجمن نشاید گفت

Verbum aliquod in occulto dicere non decet, quod in quovis hominum confluxu dici non licet.

46.

سه چیز بی سه چیز پایدار ماند مال بی تجارت و علم بی بحث و ملک بی سیاست

Tria sine tribus stabilia esse nequeunt: Divitiæ sine quæstu, scientia sine controversia, regnumque sine pœna.

47.

سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست شوند شرم زده نباشی

Orationem inter duos inimicos ita instituas, ne redintegrata forte amicitia tibi pudori sis.

48.

ظرافت بسیار هنر ندیمان است و عیب حکیمان

Multæ facetiæ compotatoribus sunt decori, sed dedecori sapientibus.

49.

عالم بی عمل زنبورست بی عسل

Sapiens sine bono opere, apis est sine melle.

50.

عالم بی عمل درخت بی برست

Sapiens sine bonis operibus, arbor sine fructu est.

51.

علم از بهر دین پروردنست نه از بهر دنیا خوردن

Scientia tractandæ, conservandæque religioni est, non vero absumendis hujus mundi opibus.

52.

غمی که پیش شادمانی بری به از شادی که پیش غم خواری

Mœstitia, quam ante gaudium habes, præstat gaudio, quod post mœstitiam habes.

53.

فرصت غنیمت است

Occasio est lucrum.

54.

قرین پادشاه حکیم فکرت پیشه باید نه ندیم هزل اندیشه

Regis familiarem esse oportet sapientem, qui seria cogitare, non morionem, qui tantum nugas mente volvere consuevit.

55.

قرب سلطان آتش سوزان بود با بدان الفت هلاک جان بود

Familiaritas cum principibus est ignis ardens; amicitia cum improbis est exitium animæ.

56.

کوتاه خردمند به که نادان بلند

Parvus sapiens, altæ staturæ imperito præstat.

57.

کوه را بنوک سوزن کندن از بیخ آسانترست از رذیلت کبر از دل کردن

Facilius est montem cuspide acus e radice evellere, quam superbiæ vitium e corde exterminare.

58.

کودکی که بعقل پیر بود نزد اهل خرد کبیر بود

Parvus ingenio senem æquans, apud prudentes magnus est.

59.

گاوان و خران بار بردار به از آدمیان مردم آزار

Boves, asinique onera bajulantes præstant hominibus, qui mortales misere divexant.

60.

کر سلامت بایدت خاموش باش کشت این هر که نیکی کرد فاش

Si tibi cordi est salus tua tace; in tuto est, qui erga omnes beneficus est, ac liberalis.

61.

کر هي خواهي که باشی در امان رو نکوبي کن تو با خلق جهان

Si tutam cupis, ac tranquillam vitam degere, mundi hujus incolas blando omnes vultu, et sermone compella.

62.

کدای نیک انجام به از پادشاه بد فرجام

Mendicus boni finis præstat regi mali finis.

63.

کسی را که عادت بود راستی خطا کر کند در گذارند ازو-

Cui mos fuerit verum dicere, etsi semel peccaverit, connivere fas est.

64.

مکن که حیف بود دوست بر خود آزردن علی الخصوص مرین
دوست را که ثانی نیست

Noli committere, ut tui caussa offensum a te amicum dolere debeas, illum præsertim, qui neminem post se secundum habet.

65.

مورچگان را چو بود اتفاق شیر زبان را بدراندن پوست

Parvæ formicæ, si consenserint, ferocissimi leonis cutem lacerant.

66.

ممت منه که خدمت سلطان هی کنی ممت شناس ازو که بخدمت
بداشتت

Noli tu gloriari, quod ministerium præstas regi, quin gloriam esse existima, quod ille te suo dignatur servitio.

67.

نام نیک رفتگان ضایع مکن تا بماند نیکت یادگار

Honestam defunctorum famam noli lædere, ut et nominis tui memoria maneat.

68.

نگاه دار زبان تو تا بدوزخت نبرد که از زبان بتر اندر جهان زبانی نیست

Linguam frenatō tuam, ne te perdat, quia lingua nulla res in mundo perniciosior.

69.

نادانرا به از خاموشي نیست

Homini imperito nihil silentio consultius est.

70.

نه هر سخن که بداند بگوید اهل شناخت

Non quævis dicet, quæ sciverit sapiens.

71.

نکویی با بدان کردن چنانست که بد کردن بجای نیک مردان

Pravis benefacere perinde se habet, ac male facere viris bonis.

72.

نیست مردی خودرا آراستن قصد جان کرد آنکه او آراست تن

Ornatus virum haud decet, animam enim periculo objicit, qui corpus nimium comit.

73.

نیست در تن بهتر از تقویء لباس در تنگف مردرا نبود اساس

Nihil melius est, quam modestia in vestitu corporis, viro enim nihil solidæ laudis est in cultu externo corporis.

74.

نکند جور پیشه سلطانی و نیاید ز کرک چوبانی

Iniquus regnare, perinde ac lupus oves pascere nequit.

75.

نیک باش و بدت کویند خلق به که بد باشی و نیک پندارند

Ut bene agas, et male de te loquantur homines, præstat, quam si male agas, et bene de te existiment.

76.

هر چه دلت خواست نه آن میشود آنچه خدا خواست همان میشود

Non quod vult cor tuum, fiet, illud fiet, quod Deus vult.

77.

هر نعمتی که برگ زوال پذیرد خردمندان در حساب نعمت نگیرند

Omne beneficium, quod cum morte cessat, id viri sapientes in beneficiorum numero haud reputant.

78.

هیچنانکه جهان بعد از آبادان گردد مجبور ویران شود

N

Quemadmodum mundus per justitiam incolis impletur, ita per
injustitiam iisdem orbatur.

79.

هر که تأمل نکند در جواب بیشتر آید سخنش ناصواب

Quicunque responsum non meditatus fuerit, pleraque ipsius ver-
ba inania sunt.

80.

هر که خود را برای نصیحت کند او خود بنصیحت محتاجست

Quicunque sciolo consilium dederit, is ipse alterius eget con-
silio.

81.

هر چه کاری بدروی

Ut sementem facis, ita meres.

82.

هر که خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد

Quicunque fraudes committere suevit, manus ejus a judicio tre-
pidat.

83.

هر که دشمن کوچک را خور میدارد بدان ماند که آتش اندک را مهمل
میکندارد

Quicunque inimicum parvum existimat invalidum, similis est illi,
qui exiguum incendium securius negligit.

84.

هر که از آواز دشمنان ترسان بود کار او هر لحظه دیگر سان بود

Qui metuit ab inimicis, is singulis momentis ab actionum suarum cursu deflectet.

85.

هر که او شد ساکن و خاموش بود از سلامت کسی بر دوش بود

Qui quietus fuerit, ac taciturnus, profecto is injicit humeris suis vestem salutis.

86.

هر که عادت شود جود و کرم در میان خلق گردد محترم

Cui beneficentia, ac liberalitas in consuetudinem abiecit, is acceptus vulgo omnibus erit.

87.

هر که کار نیک و یا بد میکند آن چه میدان که با خود میکند

Quicumque opus sive bonum, sive malum fecerit, id ille suo unius commodo, vel incommodo se fecisse intelligat.

88.

چه کسرا عقل خود بکمال ناید

Unicuique suum perfectum videtur ingenium.

89.

هر که بر سباط بنشیند واجب آمد بخدمتش بر خاستی

N 2

In cujuscunque convictu fueris, necessum est, ut in illius servitium surgas.

90.

هر کرا صبر نیست حکمت نیست

Quicumque patientia caret, etiam sapientiam nullam habet.

91.

هر که سخن نسجد از جواب بر نهد

Quicumque sermonem non ponderat, responso offenditur.

92.

هر که او در بند آرایش بود در جهان فرزند آسایش بود

Omnis, qui ornatui corporis sese mancipat, filius est vanitatis mundi.

93.

هر که بر خویشتن نخشاید بر نه بخشاید بر و کسی نشاید

Qui sui non miseretur ipse, alii ejus ne misereantur æquum est.

94.

هر بدی که توانی بدشمن مرساں بود که وقتی دوست گردد

Quodvis damnum, quod inimico dare potes, ne dato, fieri enim potest, ut aliquando ex inimico amicus fiat.

95.

هر آن سَرّی که داری با دوست در میان منه چه دانی که وقتی دشمن گردد

Quidquid arcani habueris, amico ne exponas, quid nosti, annon aliquando inimicus evasurus sit.

96.

هر بیشه گان میر که خالیست شاید که پلنگ خفته باشد

Noli existimare sylvam esse vacuum, forte tigris in ea latitat.

97.

هر که عیب دگران پیش تو آورد و شمرد بیگمان عیب تو پیش دگران
خواهد برد

Qui aliorum ad te crimina refert, et recenset, absque dubio tuos etiam defectus aliis indicat.

98.

هر که با دشمنان دوستان خود صلح کند سر آزار دوستان دارد

Quicumque cum amicorum suorum hostibus amicitiam facit, amicos offendere studet.

99.

هر که در حال توانایی نیکویی نکند در وقت ناتوانی سختی بیند

Quicumque rebus florentibus non benefecerit, rebus labentibus miseriam videt.

100.

یادگار مرد نه فرزند اوست بلکه سنتهای خوب و سیرتهای نیکو

Monumentum viri non est prolis ejus, sed pulchri mores, et praeclaræ animi dotes.

NARRATIONES PERSICÆ.

داستان نخستین

آورده اند که روزی هارون الرشید بشکار رفت پیری را دید که درخت کردگان میکاشت هارون از حرص او عجب داشته اسب پیش او راند و گفت که ای پیر ترا چند سالست گفت چهار سال فضل بن ربیع بانک بر پیر زده گفت که چرا در خدمت امیر المومنین دروغ میکویی گفت دروغ نمیکویم چه عاقلان دانند که عمری که در زمان سلطنت بنی امیه گذشته آنرا در حساب عمر نتوان شمرد و همچنین در زمان سفاح و منصور بجهت خون ریختن بسیار وترس و وهم پیشار که بر خلایف مستولی بود داخل زندگانی نتوان گرفت و آنچه از عمر حساب توان کرد چهار سالست دو سال در زمان خلافت مهدی و دو سال در دولت امیر المومنین هارونرا این سخن خوش آمده هزار دینار باو انعام فرمود چه رسم وی چنان بود که هر شخص که او را سخنی خوشحال سازد هزار دینار بوی دهد آنگاه از پیر پرسید که این درخت کی ببار آید تا تو از میوه آن بهره مند کردی پیر گفت که دیگران کشتند ما خوردیم و ما میکاریم که دیگران بخورند هارون گفت که احسنت و هزار دینار دیگر به پیر بخشید پیر گفت که عجب حالتیست که هر درختی که ازین نوع بکارند بعد از بیست سال از آن بر خوردند و من امروز کشتم و بعد آفتاب عنایت امیر المومنین هم از آن بر خوردم هارون فرمود تا هزار دینار دیگر به پیر دادند و اسب رانده روان شد و با فضل گفت که اگر با این پیر مکالمه نمودی زر بسیار از ما بستی *

NARRATIO I.

Referunt *Harun Erreschidum*, cum, quodam die, venatum ivisset, quendamque ætate gravem, qui nucem juglandem serebat, vidisse, de industria ejus miratum, equum suum ad ipsum citasse, ac dixisse: O senex! quot tibi sunt anni? quatuor, inquit ille, anni. *Fadl Ben Rebi*, investus in senem ait: eccur, dum circum Imperatorem fidelium es, mentiris? Minime mentior, reponit ille, namque norunt sapientes, ætatem, quæ durante filiorum *Ommia* imperio effluxit, in rationem ætatis non posse referri; prout nec illam, quæ sub *Saffah*, et *Mansur* acta est, ob frequentem sanguinis effusionem, terroremque, ac pavorem ineffabilem, qui mortales cepit, posse pro vita capi. Illud itaque, quod numerari de ætate quit, anni sunt quatuor: anni duo in chalifatus *Mahadi* tempore; anni duo in Imperatoris fidelium dominatu. *Harun*, effatum hoc maxime probans, mille aureos nummos gratificatus est ei; talis enim apud illum obtinuit mos, ut, quicumque bonum sibi proferret dictum, mille nummos ei aureos daret. Tunc quærebat de sene: quando arbor hæc futura gravis est, tu ut fructuum illius particeps esse queas? Quod alii severunt, occurrebat senex, nos edimus, et quod nos seminamus, alii edent. *Harun*, acute dixisti, inquit, mille iterum aureos nummos largitus seni est. Miranda est res, pergit senex, quod de quaque arbore, quæ ex hac seritur specie, fructum post viginti edant annos: ego vero hodie sevi, atque de ea, sole gratiæ Imperatoris fidelium fota, fructum etiam edi. *Harun*, postquam mandavit, ut mille denuo seni darentur aurei nummi, concitato equo abiit, ac *Fadl* dixit: si colloquere cum sene hoc, multum a nobis tolles pecuniæ.

داستان دوم

آورده اند که روزي ابو جعفر منصور عباسي از نذماي خود پرسيد که شما عيبي در فرزند من مهدي مي بينيد گفتند او عيب ندارد مگر اينکه محبوب دلها نيست ابو جعفر چون اين سخن شنيد ضياع وعقار مردم را بجزور وستم گرفته با قبالحجات املاک مسلمانان بهدي سپرده گفت که از فوت من خداوندان اموال و اسباب را طلب نموده حق ايشان را باز ده و التماس ناي تا مرا حلال کنند چون منصور متوفي شد مهدي در ابتدای سلطنت خود افتتاح برن مظالم کرده اموال و املاک مظلومانرا بايشان داد بجهت آن محبوب دلها کشته خلايق محبت وي را در دل جاي دادند *

NARRATIO II.

Referunt, Abu Giafar Mansur Abbasidam, die quodam, de compo-
toribus suis quæsiisse: num vos, inquit, aliquod, in filio meo Mahadi,
cernitis vitium? Vitium ille non habet, respondebant ii, nisi isthoc,
quod cordibus haud sit carus. Abu Giafar, ubi hoc audivit verbum,
agros hominum, ac fundos, vi, et injuria occupavit, possessiones
Musulmanorum, cum syngraphis, Mahadio dedit, ac dixit: defunctus
postquam ero, dominis opum, ac facultatum convocatis, quod ipsis
jure debetur, restitue, illosque, mihi ut ignoscant, roga. Extincto
itaque Mansur, Mahadi primordium dominationis suæ ingressus, ini-
que partas opes, et patrimonia, ipsis injuria laceratis, reddidit. Ob
hoc, carus cordibus est factus, et homines in animo, ad amandum ip-
sum, locum concessere.

داستان سيم

عبد الله بن مقنع گويد که در کتب حکما که در خزانه ملوک فرس
 بود ديدم که ملوک فرس بجهت ده خصلت که يان کار کيومرت چون بر

سلاطین جهان تفضیل داشتند اول آنکه دختران خود را به بیگانگان نیدادند دوم آنکه دختران بیگانگان را میخواستند سیم آنکه همه کس را بر سر خوان خود جای میدادند و خود بر سر خوان کسی نمی نشستند چهارم آنکه چون در حق کسی انعام می نمودند بآن وفا میکردند و هرگز از گفته خود بر نمی گشتند ششم آنکه چون کسی را بعطای مخصوص میساختند هر ساله آن مبلغ را بطریق ادوار و وظیفه بوی میرسانیدند هفتم آنکه بکردار زیاده از گفتار بودند بگفتن راست نهاید کارها کردار میباید هشتم آنکه هرگز آن مقدار شراب نمیکشورده که عقل ایشان زایل گردد نهم آنکه مجرم را عقوبت نمیکردند مگر وقتی که صورت غضب ایشان فرو نشستی دهم آنکه هرگز بارزال و اوباش صحبت نیداشتند و هواره با حکما و اهل دانش مصاحبت میکردند *

NARRATIO III.

Ego, inquit *Abdallah Ben Mocanna*, in Doctorum libris, qui in Bibliotheca regum Persiæ asservantur, legi, Reges Persiæ, propter decem virtutes, quæ in *Caiumarath* eminebant maxime, reliquos orbis terrarum Principes antecelluisse. Primo, quia filias suas peregrinis non dedere. Secundo, quia filias peregrinorum expetivere. Tertio, quia ad mensas suas quemque admisere: ipsi vero nullius adsedere mensæ. Quarto, quia, quando in aliquem beneficium collaturi erant, cum nemine consultavere. Quinto, quia, quando promissa faciebant, illa exsolvere, nunquamque a dictis suis recessere. Sexto, quia, quando aliquem dono obligabant, illam summam, per modum conversionum, et stipendii, vertente quovis anno, illi remisere. Septimo, quia in negotio plus fuere, quam in otio; dicere enim solebant: recti non estis, laboribus est adsuescendum. Octavo, quia vini nunquam exhausere tantum, ut illorum deficeret mens. Nono, quia reo pœnam non inflixe-

re, nisi quando æstus eorum iræ decedebat. Decimo, quia cum indoctis hominibus, et rudibus se non conjungere, sed semper cum philosophis, et viris doctrina excultis, versati fuere.

داستان چهارم

آورده اند که یکی از خلفای عباسی با وزیر گفت که مرا از سیر ملوک سالف حکایتی کوی و نمآئر و محامد سلاطین ماضی تقریر نمای وزیر گفت که جمال دولت امیر المومنین بحال خاود مزین باد در کتب سلف بنظر بنده رسیده که در زمان جمشید مرتبه بلند و درجه ارجمند بسبب کبر سن بود پیرانرا تعظیم مینمودند و در روزگار فریدون سوابق خدمت اعتبار داشت چنانکه هر که بیشتر خدمت فریدون رفته بود اورا بزرگتر میدانستند و در زمان منوچهر حسب ونسب معتبر بود و در عهد کیکاوس عقل و خردرا ترجیح مینهادند و در ایام دولت کیکسرو مردی ودلیری را وسیله تفصیل می داشتند و در زمان کشتاسب و لهراسب دین و امانت بسبب قزج و گنجیل بود و در عهد نوشیروان مجموع مقدمات سابقه ملحوظ و منظور بود بجز از توانگری که آن از درجه اعتبار ساقط بود *

NARRATIO IV.

Perhibent, unum ex Chalifis Abbasidis Vezirio dixisse: mores mihi Regum antiquorum denarra, et memoranda, laudandaque priscorum Principum edissera. Prosperitas Imperatoris fidelium, subjecit Vezirius, in æternum floreat læte! oculis servi tui, in veterum voluminibus, hæc occurrere: Nempe, imperante *Giamschid*, altus dignitatis gradus, et præclarum officium, propter ætatem ingravescentem, obtingebant; magnificiebant senes. Porro, præterita ministerii jura, tempore *Feridun*, summe æstimabantur, ita ut, quanto quis in ministerio *Feridun* viveret longius, major is agnoscere tur tanto. Deinde, sub

Manūgeher, nobilitas, et stemma prævalebant; at imperante *Caicus*,
judicium, et ingenium præferrebantur. Exhinc, rerum potente *Caichos-*
rew, strenuitas, et fortitudo, ad dignitatem viam sternebant. Postea
regnantibus *Gustasp*, et *Lohrasp*, religio, et fides, oblectamenti, et
ceremoniæ caussa fiebant. Denique principatu *Nuschirwan*, cuncta su-
pra dicta, respiciebantur, et observabantur; excepta opulencia, nam
illa de gradu æstimatus decidit.

داستان پنجم

از حاتم طایی سوال نمودند که از خود کرپتر کسی دیده جواب داد
که بلی وقتی در بادیه میرفتم ناگاه بوضع رسیده خیمه دیدم و بزی
بر در خیمه بسته و زالی نشسته چون مرا دید پیش رویده عنان مرا بگرفت
و در خانه خود فرود آورد درین اثنا پسرش رسیده زال گفت که ای پسر ببرا
بسل کن تا بجهت مهمان طعامی ترتیب دهم پسر گفت نخست بصحرا روم
و هیبه آرم پیر زن گفت که تا تو بصحرا رفته باز کردی دیر شود و مهمان
کرسنه ماند این چوب خیمه را بشکن پسر چوب را شکسته ببرا بگشت و طعامی
مهیا ساخت ملاحظه نمودم از مال دنیا بغیر از آن بر هیچ چیز دیگر نداشت
و آنرا نیز در راه مهمان نهاد وقت مراجعت با زال گفتم مرا میشناسی گفت
فی کفتم من حاتم باید که بقبیله من آبی تا در حق تو انعام می کنم و حق
ضیافت تو بگذارم زال گفت ما بر مهمان نان نفروشیم و مزد نستانیم از
من هیچ چیز قبول نکرد دانستم که از من کرپتر است *

NARRATIO V.

Hatim Thaii interrogavere dicentes: num aliquem te ipso comperisti
liberaliorem? utique, respondit ille; certo die, profectus in desertum
sum: ex improvise in locum quendam devesus, tentorium vidi lacerum,
et ad ostium tentorii capram unam alligatam, quandamque anum se-

dentem. Ubi hæc percepit me, accedens habenam meam arripuit, et in casam suam deduxit. Interea filio suo accurrenti dixit: fili mi, capram macta! cibum ut pro hospite apparem. Primum, inquit puer, in campum concedam, et lignum adferam. Donec tu in campum eas, ait vetula, et inde redeas, multum elabetur temporis, et hospes famelicus manebit: diffringe hoc tentorii lignum. Puer lignum frangebat, capram feriebat, exin illa cibum parabat. Observavi eam ex bonis mundi, præter illam capram, nihil quidquam habuisse, et illam quoque, in gratiam hospitis, apposuisse. Tempore revertendi vetulæ dixi: nostine me? reposuit: non. Tum aiebam: ego *Havim* sum, oportet ad familiam venias meam, bene ut de te merear, atque hospitalitatem tuam compensem. Nos, subiciebat vetula, panem hospiti non vendimus, et mercedem non capimus. Ex me nihil accepit; unde conclusi, illam me liberaliorem esse.

داستان ششم

در کتاب فرج بعد الشدة مسطور است که در مصر طیبی قطع نام بود. وقتی مردی از معارف مصر بسکنه گرفتار شده هر چند طیبیان درو معالجات کردند فایده بر آن مترتب نکشت خادمان او باسباب تجهیز وی مشغول گشتند قطع گفت که شما خود دل از حیات او برداشته اید مرا تدبیری بخاطر رسیده بدان عمل مینمایم اگر از حیات او باقی باشد شفا یابد والا ضرری برو نرسد قطع تازیانه طلبیده برخاست و ده تازیانه بقوت تمام بر مسکوت زد و نبض او را احتیاط کرده حرکتی درو نیافت غلام را فرمود تا ده تازیانه دیگر بقوت هر چه تمامتر بروی زد هم اثری ظاهر نشد تازیانه دیگر بردند چون ملاحظه نمود حرکت در نبض او ظاهر شد قطع اطبّار را گفت که نبض مرده حرکت میکند گفتند فی آنگاه فرمود که تازیانه بروی میزدند تا نالیدن آغاز کرده چشم بالید و بنشست ازو پرسیدند که ترا چه حالت

پیش آمد و خود را چگونه مییافتی جواب داد که مرا خوابی برده بود که هرگز چنان خوابی در نظرم نیامده قطع غذای موافق باو داده بعد از چند روز آن شخص صحت یافت اطباء از قطع پرسیدند کم باین معالجه چگونه متغتن شدی جواب داد که نوبتی بسفر حجاز میرفتم جمعی از اعراب بیدرقه گرفته بودند یکی از آن طایفه از شتر افتاده سبکته شد پیری از رفقای ایشان تازیانه بر وی میزد تا مسقوط برخاست من دانستم که بضر تازیانه حرارت غریزی را در بدن او احداث کرده آنرا برافراخته *

NARRATIO VI.

In libro, *post nubila Phoebus*, dicto, memoriæ traditum est, florente in Ægypto medico quodam, nomine *Cati*, certo die, virum quendam, ex proceribus Ægypti, apoplexia fuisse correptum; cui etsi varia adhibuere remedia medici, nihil ipsi emersit commodi. *Cati*, famulis ejus, in apparanda exsequiarum ejus pompa, occupatis, dixit: vos ipsi spem de vita ejus abjecistis: unum vero mihi in mentem venit consilium, illud exsequi volo; si quid de vita ejus superest, e morbo evadet, sin, malum ei haud obtinget. *Cati*, arrepto flagello, sese erexit, atque decem flagelli ictus, apoplectico, vi tota, inflixit. Exin, venam ejus pertentans, et motum non observans, servum, decem rursus flagelli ictus, impetu longe validiori, in eum expedire jussit: nulum item conspectum est signum; tandem, ictibus iteratis, venam cum terigisset, motus in ea aliquis apparuit. Medicos *Cati* interrogavit, dicens: num vena mortui edit morum? Responderunt: non. Tunc, jubente illo, apoplecticum ita flagellare ut, ingemiscens, oculum fricuerit, ac sederit. Ad quæstiones: quid tibi accidit rei? quo te ipsum habuisti modo? subjecit: me somnus arctissimus, cui consimilis se nunquam oculis obtulit meis, complexus est. Vir ille, convenientissimo a *Cati*

viſtu ſuſtentatus, ab aliquot diebus convaluit. Medici ex *Cari* quæſivere : ad hanc medendi peritiā qua perveniſti ratione? Tempore quodam, reſpondit ille, iter cum inſtituiſſem Hegiazum, atque nonnullos, ex Arabibus campeſtribus, in indices viæ, aſſumiſſeſemus, unus ex turba illa, de camelo lapſus, in apoplexiam incidit. Senex inter eos quidam, ſcutica eum uſque eo cecidit, quoad apoplecticus ſurgeret. Ego non eram nescius, iſtu ſcuticæ, colorem naturalem, in corpore ejus, productum fuiſſe, ac excitatum.

F A B U L A.

باغبان و بلبل

Hortulanus, et luscini.

آورده اند که دهقانی باغبی داشت خوش و خرم و بوستانی تازه تر از
گلستان ارم هوای آن نسیم بهار را اعتدال بخشیدی و شامه و رنکان روح
افزایش دماغ جانرا معطر ساختی

نظم

گلستانی چو گزار جوانی
گلشن سیراب آب زندگانی
نوای عندلیبش عشرت انگیز
نسیم عطرسایش راحت آمیز

و بریک گوشه چمنش گلبنی بود تازه تر از نهال کامرانی و سر افرازتر از
شاخ شجره و شادمانی هر صباح بر روی گلبن گل رنکین چون عذار
دلفریبان نازک خوی و رخسار سمنبران باسمین بوی بشکفتی و باغبان با آن گل
رعنا عشق بازی آغاز نموده گفتی

بیت

گل بزیر لب نمیدانم چه میکوید که باز
بلبلان بی نواری در فغان می آورد

باغبان روزی بر عادت معهود بتماشای گل آمد بلبل! دید فالان که
روی در صحیفه گل می مالید و شیرازه جلد زرنگر او را بنقار تیز از
یکدیگر می کسبخت

بیت

بلبل که بگل در نکرد مست شود
سر رشته اختیارش از دست شود

باغبان پریشانیء اوراف گل مشاهده نموده کربیان شکیبایی بدست
اضطراب چاک زده و دامن دلش بخار جکردوز بیقراری در او سخت روز دیگر
هان حال وجود گرفت و شعلهء فراف گل

مصراع

داغ دگرش بر سر آن داغ نهاد
روز سیوم بحرکت منقار بلبل

ع

گل بتاراج رفت و خار باند

خارخاری از آن بلبل در سینهء دهقان پدید آمده دام فریبی در راه وی
نهاد و بداند و حیل او را صید کرده در زندان قفس محبوس ساخت بلبل
بیدل طوطی وار زبان بکشاد و گفت ای عزیز مرا بچه موجب حبس کرده
از چه سبب بعقوبت من مایل شده اگر صورت بجهت استماع نغمات من کرده
خود آشیانده من در بوستان تست دم سحر طرخانده من اطراف گلستان
تست و اگر معنیء دیگر بخیال گذرانیده مرا از ما فی الضمیر خود خیر ده
دهقان گفت هیچ میدانی که بروزگار من چه کرده و مرا بفارقت یار نازنین
چند بار از رده سزای آن عمل بطریق مکافات همین تواند بود که تو
از دار و دیار مانده و از تفرج و تماشا محجور شده در کوشهء زندان می زاری و من
هم درن هجران کشیده و درن فراق جانان چشیده در کلبهء احزان می
نالم

بیت

بنال بلبل اگر با منت سر یاریست
که ما دو عاشق زاریم و کار ما زاریست

بلبل گفت از این مقام درگذر و بر اندیش که من بدین مقدار جریده
که گلی را پریشان کرده ام محبوس کشته‌ام تو که دلی را پریشان می سازی
حال تو چون خواهد بود

نظم

کنید گردنده ز روی قیاس
هست به نیکی و بدی حق شناس
هر که نکوی کند آتش رسید
و هر که بدی کرد زبانش رسید

این سخن بر دل دهقان کارگر آمده بلبل را آزاد کرد بلبل ربانی آزادی
کشاد و بگفت چون با من نکوی کردی بحکم هل جز الاحسان الا
الاحسان مکافات آن باید کرد بدان که در زیر درخت که ایستاده افتاده
است پر از زر بردار و در حواصی خود صرف کن دهقان آن محل را بکاوید و
سخنی بلبل درست یافت گفت ای بلبل محب که آفتابه زر را در زیر زمین
می بینی و دام در زیر خاک ندیدی بلبل گفت تو آنرا ندانسته که

إذا نزل القدر بطل الحذر

ع

با قضا کار زار نتوان کرد

چون قضای آلهی نزول یابد دیده بصیرت را نه روشنی مانند و نه
تدبیر و خرد نفع رساند *

التماس از فضلای روزگار وبلغای ادوار آنست
 هر جا که سهوی و خطای واقع شود
 بذیل کرم بیوشند و قلم اصلاح
 بر آن جاری دارند

VINDOBONAE,
 Ex OFFICINA CATHARINAE NOBILIS DE KURTZBEK.

1 8 0 4.

